

prosvetni delavec

ZORAN JELENC

Prihaja čas izobraževanja odraslih tudi za nas?

Primerjalne raziskave in analize, ki smo jih opravili v zadnjem času – zlasti v raziskovalnem programu Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji (Zoran Jelenc s sodelavci) in pri pripravi prvin za sistemsko urejanje izobraževanja odraslih in izdelavo nacionalnega programa za to področje (Olga Drofenik, Zoran Jelenc s sodelavci) nam kažejo, da v Sloveniji močno zastajamo v sistemski razvitosti in organiziranosti tega področja

vzgoje in izobraževanja. Pred dobrimi dvajsetimi leti, ko so razvite evropske države začele intenzivneje razvijati izobraževanje odraslih, smo mi izbrali ravno nasprotno smer. Tako nam je »uspelo« v Sloveniji (in v Jugoslaviji) to področje družbene dejavnosti odrinuti na obrobje družbenega zanimanja in iz območja sistemskega urejanja, za katero je odgovorna država.

V sedemdesetih letih smo začeli podirati, kar smo bili že pred tem

dosegli. Imeli smo za tiste čase razmeroma močne skupine strokovnjakov za izobraževanje odraslih pri zavodu za šolstvo, zavodu za produktivnost, na zvezi delavskih univerz in drugje. Imeli smo tudi že poseben zakon o izobraževanju odraslih, bilo je razvito dopisno izobraževanje.

V osemdesetih smo podirali naprej; odpravili še družbene spodbude za razvijanje ponudbe in povpraševanja po izobraževanju

Med drugim preberite

- NEMOGOČE JE MOGOČE, str. 2
- DVA POGLEDA NA DEMOKRATIZACIJO ŠOLSTVA V EVROPI, str. 3
- KAKO DALEČ JE SONCE, str. 3
- REVEN PRORAČUN BURI DUHOVE, str. 3
- NAREDIMO ŠOLO BOLJ ČLOVEŠKO, str. 5
- MED STVARNIM IN IDEALNIM, str. 7
- BOLJ VZGOJA ALI IZOBRAŽEVANJE? str. 9

odraslih ter znanju in izobrazbi nasploh in tako precej zmanjšali udeležbo odraslih v izobraževanju. Cel rod politikov in upravnih delavcev, strokovnjakov in velik del javnosti, ki so jim idejno in miselno sledili, je utopil izobraževanje odraslih v na splošno, še posebno pa idejno-politično lepo zvanečem geslu o **enotnem družbenem sistemu vzgoje in izobraževanja**. V enotnem se izgubijo posebnosti; še več, treba jih je odpraviti, da ne motijo enotnosti. S takšno »racionalizacijo«, so menili, lahko imamo namesto dveh upravnih enot (... zakonov, sistemov financiranja, strokovnih skupin, razvojnih ali raziskovalnih središč, priročnikov, ustanov in drugih zmogljivosti ali sistemskih prvin) le eno.

Z združitvijo izobraževanja otrok in mladine in izobraževanja odraslih v enoten sistem je, seveda, moralo krajši konec potegniti izobraževanje odraslih. Že zaradi tega, ker otrok in mladina (in celotnega sistema, ki oskrbuje njihovo vzgajanje in izobraževanje) pač ni mogoče prepustiti stihiji in negotovosti in ker imamo v naši zavesti ob pojmu vzgajanje in izobraževanje – zavest pa so nam oblikovale izkušnje številnih prejšnjih rodov – predvsem otroke in mladino. Odrasel človek, kot mnogi zmotno mislijo, lahko tudi sam poskrbi za svoje izobraževanje. Sicer pa se ta miselnost kaže tudi v poimenovanju obeh področij izobraževanja: za izobraževanje otrok in mladine uporabljamo v uradnih dokumentih in tudi v vsakdanjem govoru izraz »redno«, za izobraževanje odraslih pa »izredno«. V »enotnem družbenem sistemu vzgoje in izobraževanja« je bilo financiranje programov za odrasle prepuščeno interesu uporabnikov (ali tako imenovani neposredni svobodni menjavi dela), značilne ustave za izobraževanje odraslih (npr. delavske univerze) pa z zakonom trga. Mnogi so prepričani, da urejanje izobraževanja odraslih ni tako nujno kot urejanje vzgoje in izobraževanja otrok in mladine in da zato lahko počaka. Tudi zdaj se še mnogim, za to področje odgovornim organom zdi čisto prav, da skrb za izobraževanje odraslih preloži s svojih ramen na, denimo, gospodarsko zbornico, ali pa kar na nedoločno »združeno delo«, kakor koli je že urejeno. Kot da je izobraževanje odraslih samo zadeva gospodarstva ali dela ali drugih posamičnih družbenih skupin.

Morda je najpomembnejša stvar, ki se je zgodila z objavo globalne zasnove razvoja vzgoje in izobraževanja v republiki Sloveniji v publikaciji Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje (to moje razmišljanje je povezano z njo), to, da obravnava izobraževanje odraslih kot **posebno področje, enako pomembno in enako pravno področju vzgoje in izo-**

braževanja mladine. To seveda ne pomeni, da povsem ločujemo obe področji vzgoje in izobraževanja in zanikamo njuno povezanost. To pomeni le potrditev sodobnih spoznanj o strategiji in načelu permanentnosti ali vseživljenjskosti vsega učenja in izobraževanja, ki se začne z rojstvom in konča s človekovo smrtjo in obsega tako formalne kot tudi neformalne oblike učenja in izobraževanja. V tej zasnovi in strategiji izobraževanja se enotnost izraža v nenehnosti (permanentnosti) izobraževanja, posebnost pa v tem, da se celotno (vseživljenjsko) izobraževanje loči na dva, kakovostno različna dela: **začetno izobraževanje** (izobraževanje otrok in mladine, ki se konča z izstopom iz nepretrganega, predvsem šolskega izobraževanja za pridobitev izobrazbe na kateri koli stopnji), in **nadaljevalno izobraževanje** (to je izobraževanje odraslih, ki obsega vse izobraževanje po »začetnem« izobraževanju).

S sprejetjem takšne zasnove izobraževanja odraslih bodo morali prvemu koraku slediti še naslednji, če želimo udeležiti to zasnovo. To pa so, če jih navedem zelo strnjeno:

- Republiška vlada s **posebnimi** upravnimi enotami in predstavniškimi organi (v sekretariatu za vzgojo in izobraževanje, ne le za šolstvo, in s sodelovanjem drugih resorjev) prevzame odgovornost za ustrezno vodenje politike in razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji.

- Izobraževanje odraslih se **sistemsko posebej uredi**: to pomeni posebno ureditev zakonodaje, financiranja, razvojnih služb, izvajalskih organizacij, izobraževanja kadrov, raziskovanja in drugih prvin in podlag za delovanje sistema.

- Vlada Republike Slovenije ustanovi in financira **poseben razvojnoraziskovalni projekt**, ki se izvaja v **posebnem razvojnoraziskovalnem središču** za izobraževanje odraslih.

Precej podlag za učinkovitejši prijem pri razvijanju izobraževanja odraslih v Sloveniji že imamo, saj smo v zadnjih petih letih že opravili najpotrebnejše analize in pripravili strokovne podlage za razvoj sistema izobraževanja odraslih.

Ker naše izobraževanje odraslih zelo zastaja za tistim v svetu, moramo predlagane ukrepe izpeljati takoj. Ob ustrezno spreminjenju politiki naše vlade pa bi imeli možnost, da začnemo sodelovati pri projektih, s katerimi razvite države, npr. evropske skupnosti, spodbujajo razvoj izobraževanja odraslih, zlasti v državah nekdanjega socialističnega tabora, kamor uvrščajo tudi nas.

Priložnosti nikakor ne bi smeli zamuditi. Poznavalci trdijo, da brez razvitega izobraževanja odraslih ni več mogoče slediti razvoju.

Magdalena Jetelová: Brez naslova, 1989, pinija, laser, transparentna fotografija

Risbe in instalacije Magdalene Jetelové, deloma razstavljene od 14. februarja do 17. marca v Moderni galeriji in v Mali galeriji, spadajo v obdobje postmodernistične umetnosti. Zanje je značilno, da spet oživlja igro med celoto in detajlom in s tem predstavo o gibanju, ki v likovni umetnosti ustvarja časovno dimenzijo.

Instalacije Magdalene Jetelové na popolnoma nov in izviren način vpeljujejo igro med predstavljalnim in nepredstavljalnim, materialnim in idealnim, minljivostjo trenutka in večnostjo. Njene skulpture, ki posnemajo in hkrati nenaravno povečujejo dimenzije znanih predmetov – vrat, stopnic, stolov, miz in zdaj jajca, z monumentalizacijo obračajo pozornost od realnih oblik k irealnemu. Z absurdnimi dimenzijami grobo izdelanih predmetov se skulptura na videz izmika reprezentativnosti. Instalacije Magdalene Jetelové sestavljajo tako »trdni« predmeti, predmeti s težo in prostornino, kakor tudi nematerialni svetlobni elementi (laser, projekcije diapozitivov) ali pa besede, zapisane v saje. Njene instalacije niso samozadostni predmeti, temveč sestavljiva in razstavljiva različna stanja možnosti in odvisnosti. S svojo poudarjeno težo so zapisane zemeljski minljivosti, z arhetipskimi simbolnimi oblikami, kot je piramida ali jajce večnosti.

Tako kot v sanjah izginevajo in se spet pojavljajo besede na njenih risbah, tako minevajo naše ideje o resnici sveta. Resnično je edinole zavedanje o naši ničnosti.

(Zdenka Badovinac, iz kataloga ob razstavi)

aktualno

Gospodarstveniki o šolstvu

Posvet o raziskavah in načrtovanju razvoja strokovnega šolstva na Slovenskem, ki je bil decembra v Poljčah na Gorenjskem, je imel velik odmev. Manjkali so ljudje iz gospodarstva. To je dopolnil nedavni posvet v Ljubljani, ki sta ga organizirala Gospodarska zbornica Slovenije in šolsko ministrstvo, udeležili pa so se ga izbrani zastopniki podjetij (46), strokovnih združenj posameznih dejavnosti in panog (14), pedagoški svetovalci in raziskovalci, nosilci razvojnih dokumentov šolstva.

Med skupnimi mnenji in pobudami bi bilo iz zapisa o posvetu mogoče povzeti to, da bo treba pritegniti k razvijanju strokovnega šolstva tudi ljudi iz gospodarstva, smiselno nadaljevati žal opuščeno metodo delovanja aktivnih strokovnih svetov pri nekdanjih izobraževalnih skupnostih. Pogrešajo posamezniki razvoja poklicnega in tehniškega izobraževanja. Premalo so dodelana vprašanja vertikalne v strokovnem šolstvu in to bi bilo treba v zakonodajo urediti najpozneje v enem letu. Pri zavodu za šolstvo bi bilo koristno postavi

viti poseben sektor za poklicno in strokovno izobraževanje. Bolj bi morali poznati standarde poklicnega znanja in na to usmerjenega izobraževanja po svetu.

Gospodarstvo je premalo seznanjeno z usodo dozdajšnjih programskih zasnov, premalo ve o navodilih za vpis v srednje šole za šolsko leto 1991/92, še posebej glede nadaljevalnih programov in programov usposabljanja. Zavzemali so se za več vzporednih možnosti za pridobitev prvega poklica - ob izobraževanju v javni poklicni državni šoli tudi še za druge načine, to je prek učnega razmerja med delodajalci in učenci oz. periodičnem pouku.

Od zdaj predvidene prenove 2-letnega in 3-letnega poklicnega šolanja - po mnenju razpravljalcev - še ne bo mogoče pričakovati zadovoljive poklicne usposobljenosti; premalo je še možnosti za praktično strokovno usposabljanje, v 3-letnih programih je preveč predmetov, iz teh šol bi kazalo izločiti nekatere splošne predmete, (omenjali so zemljepis, zgodovino, družbeno ureditev) in ta čas porabiti za strokovno in praktično znanje.

Namesto sprejemnih izpitov: enoten preskus znanja

Šolsko ministrstvo je spremenilo Pravilnik o razpisu za vpis in izvedbi vpisa v usmerjenem izobraževanju. Novo je predvsem to, da na šolah, kjer bo vpis omejen in kandidatov preveč, letos učenci ne bodo delali sprejemnih izpitov, marveč bodo opravili preskus znanja, ki bo enoten za vse srednje šole z omejenim vpisom.

V spremenjenem pravilniku je določeno, da se kandidati, ki se v kateri koli srednji šoli prijavijo za vpis, lahko do 10. junija prijavijo za vpis tudi še na šolo, ki je sprejela sklep o omejitvi vpisa. V novem 12. členu piše, da bo preskus znanja potekal na šolah, ki bodo imele omejen vpis; preskus bo enoten za vse srednješolske programe ali smeri, opravljen bo na isti dan med 16. in 20. junijem. Učenec bo potem dobil dokazilo o uspehu, doseženem na preskusu znanja, na podlagi tega se bo lahko potegoval za vpis tudi na drugi šoli, pri kateri bo prijavljen za vpis. V 14. členu je pojasnjeno, da več enakih šol v istem kraju (na primer vse gimnazije v Ljubljani) lahko postavi skupna merila za izbiro kandidatov; to bi veljalo v primeru, če imajo skupaj prijavljenih za vpis bistveno več kandidatov, kot pa je razpisanih mest.

Datum izpeljave enotnega preskusa znanja, njegov obseg, vprašanja in naloge (ki so opredeljene kot uradna skrivnost) ter način ocenjevanja bo določil zavod za šolstvo. Ta bo postavil tudi strokovna izhodišča za določitev razmerja med kandidatom in uspehom pri preskusu znanja, ki se bo upošteval v izbirnem postopku. V razpravah pred izidom pravilnika je bilo

nekajkrat omenjeno, da naj bi učenci opravljali preskus znanja iz slovenskega jezika in matematike, v pravilniku pa je zdaj odločitev o tem skupaj z drugimi strokovnimi vprašanji prepuščena zavodu za šolstvo. Obstajala je tudi ena od zamisli, po kateri bi bil preskus znanja na poklicnih šolah na drugačni zahtevnostni ravni kot za vpis na 4-letne šole, vendar je zdaj določeno, da bo »enoten za vse programe oziroma smeri srednjega izobraževanja«. Menda je to mišljeno tako, da bi bil enotni preskus znanja na 3-letnih in 4-letnih šolah z omejenim vpisom, na 2-letnih šolah pa naj bi v vsakem primeru poskrbeli za toliko oddelkov, da bi se lahko vpisali vsi kandidati.

Do zdaj je bilo največ omejitev vpisa lani (za šolsko leto 1990/91). Pooblastilo za omejitve vpisa in izpeljavo preskusnega postopka je imelo 59 šol (vsaka druga) za 28 izobraževalnih smeri. Preskus je opravljalo 34 odstotkov od vseh lani prijavljenih učencev v Sloveniji, največ v Ljubljani. Izmed tistih, ki so opravljali sprejemne izpite iz znanja ali ročnih spretnosti, je bilo odklonjenih 21 odstotkov kandidatov, ali 6 odstotkov vseh lani prijavljenih za vpis.

T. N.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije - izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

prosvetni
delavec

Nemogoče je mogoče

Lani ob tem času so v zavodu za šolstvo in strokovnem svetu za vzgojo in izobraževanje delali gimnazijo. Izdelek je bil za sprejem gojen na pomlad. Letos se dogaja enako s strokovnim šolstvom: pripravljanje programov se bo zavleklo v maj. Takšna je pač naša navada, miselnost, da to le ni hudo narobe in da šolam zadošča za pripravo tudi kratek čas. Šole že imajo bistvene informacije, te jim bodo podlaga za informativne dneve, ki bodo v marcu.

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje je imel najboljši namen. februarja sprejeti popolne programe prenovljenega srednjega strokovnega šolstva in - kot lanski dolg - še popoln gimnazijski program (lani je bil sprejet program za 1. letnik). Pa - spet - ni šlo. V zavodu za šolstvo so rekli, da izhodiščne podlage za izdelavo programov niso bile »enoznačne« (stališča strokovnega sveta, izhodišča posveta v Poljčah, pritiski posameznih predmetnih lobijev...), v zavodu pa je tudi premalo ljudi za to delo, časa je bilo - po zimskih počitnicah - komaj deset dni. Predsednik strokovnega sveta dr. Franc Lazarini je na seji strokovnega sveta 21. februarja lahko ugotovil, da: gradivo še ni poenoteno, programi še niso denarno ovrednoteni, integracija nekaterih splošnih vsebin v strokovne predmete poklicnih šol še ni povsod speljana, precej programov še ni predvidelo končnega izobraževanja za maturo... Alfonz Vreznik je sestavljalcem programov poodčital, da niso upoštevali že domjenjenih razmerij o splošnih in strokovnih vsebinah, da se splošni predmeti celo širijo v skupnem številu ur. Janez Kapun je kot gost omenjal, da je 14 predmetov v prvem letniku nesmisel, da 40 odstotkov rodu ostaja brez poklicne usposobljenosti, pogrešal je celotno izhodiščno podlago razvoja strokovnega šolstva.

Slišati je bilo, da se srednji (strokovni) šoli nalaga tudi neizpolnjen dolg osnovne šole, da mora ob podajanju teoretičnega in praktičnega strokovnega znanja popolniti še praznine splošnega znanja iz osnovne šole. Z vrha, to je z univerze, pa prihaja nadnjo druga peza: osip, na univerzi, naj bi se z vpeljavo mature prenesel v srednjo šolo, ta pa ni prirejena za preprečevanje le-tega - ima premalo urejeno prehodnost za različne učenceve zmognosti. Dr. Janko Strel je

Umetnostna vzgoja nekoliko okrnjena

Na seji strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje 31. januarja je bilo sklenjeno, da umetnostna vzgoja tudi v strokovnih šolah še naprej ostane samostojen šolski predmet: 70 ur v prvem razredu štiriletnih tehniških šol in 35 ur v triletnih poklicnih ter dveh letnih strokovnih šolah. Sklep je bil sprejet na pobudo predmetne skupine za umetnostno vzgojo; ta se je bila sestala (in tudi ustanovila) dan pred januarsko sejo strokovnega sveta in ugotovila, da bi bili učenci strokovnih šol zelo prikrasani, če bi bila umetnostna vzgoja črtana s seznama samostojnih obveznih učnih predmetov, prenesena med izbirne vsebine, njena izpeljava pa prepuščena vodstvu šol.

Na seji 21. februarja pa je bil strokovni svet seznanjen, da je v predlogu, kot ga je bila za sejo

ugotavljal, da tudi nova srednja šola ne bo prizanašala učencem; izčrpavala jih bo in ne bo omogočala obnove in naganjanja moči v mladih ljudeh. Dragica Štojs je napovedala, da se spet ne upošteva otrokova drugačnost, z uniformiranim obveznim splošnim standardom po enem kopitu ostaja šola za mladega človeka nasilna. Zavzela se je, da se učencu dopusti možnost izbire. To je posebej poudaril dr. Drago Čepar: učenec se mora tudi med šolanjem vzgajati za samostojno odločanje in delo - vsaj 5 ali 10 odstotkov učnega časa naj bo takšnega, da bo mlad človek mogel sam izbirati. Izbirne vsebine, ki so bile z letošnjim šolskim letom vpeljane v gimnazije, naj se z novim šolskim letom vpeljejo še v strokovno šolstvo. Predlog je bil takoj sprejet.

Oglasil se je dr. Srečo Zakrajšek, direktor zavoda za šolstvo. Očital je, da hočemo nemogoče: evropski standard znanja v naših razmerah, v strokovnem šolstvu ob strokovnem znanju tudi še splošno znanje za maturo. To ne gre - celo bodo plačali učenci. Univerzalna šola, ki bo za delo in za študij, ni mogoča, a vendar se pričakuje matura povsod. Zato smo dobili lepljenko. Ni zavod za šolstvo zahteval več ur, marveč lobiji. Napovedal je, da bo zavod za šolstvo do maja pripravil več modelov strokovne šole, ob tem pa upošteval, da država ne more plačevati celotnega šolskega standarda. Država naj po njegovem mnenju zagotovi temeljni standard, višjega pa naj plača zainteresirana gospodarska stroka - ali pa ga šola ne bo izvajala.

Predsednik dr. Franc Lazarini se ni strinjal z Zakrajškovim načelom. Poudaril je, da mora napovedana druga faza prenove srednjega šolstva potekati še naprej na danih podlagah pedagoških kadrov, opreme, cene. Plačnik mora biti znan, strokovni svet mora videti izvedljivost programa. Izvedba mora biti »pri-

jazna« za učence: »Navsezadnje, mi smo otroke spravili na ta svet.«

Lazarinijevo mnenje je prevladalo. Zakrajškovo ni dobilo podpore. Gospod Opeka je kot gost menil, naj bodo srednješolski programi sestavljeni na ravni, ki je izvedljiva. Pri tem naj se vloge sestavljalcev programov zamenjajo: v strokovnem šolstvu naj se najprej uvrstijo v program potrebe stroke, šole nato naj se do preostalega skupnega obsega 32 ur v tednu včlenijo skupne splošne vsebine. Razčisti naj se tudi, ali se bodo izbirne vsebine štele k pouku v 38 šolskih tednov ali bodo odmerjene za »popoldanski« čas. Precej je bilo razmišljanja o ceni, novih stroških, denarju. Stane Čehovin je menil z ene strani, da bi bilo treba šolstvo uvrstiti na višje pred-

nostno mesto v hierarhiji nacionalnih nalog, z druge pa, da mora izobraževalni program navznoter urediti po nacionalnih gospodarskih zmognostih.

Strokovni svet je ob koncu burnega razpravljanja sklenil: Zavod za šolstvo naj vsebinski dopolni, popravi, uskladi programe dve-, tri- in štiriletnega strokovnega šolanja. Za informiranje učencev, kandidatov z vpis v prve letnike šolskega leta 1991/92, so že pripravljeni o virni predmetniki primerna podlaga za informativne dneve. Celotni programi naj bi bili sprejeti maja, tako za strokovno šolstvo kot za gimnazijo. Do takrat ne bi bili tudi denarno ovrednoteni za to opravilo je bilo naprošen šolsko ministrstvo.

JANKO SVETINA

Redne razpise

prostitih del in nalog učiteljev, vzgojiteljev in drugih delavcev in sodelavcev v vzgojno-izobraževalnih in v vzgojno-varstvenih organizacijah bomo objavili letos

22. aprila in 13. maja

Vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije prosimo, da nam za prvo objavo pošljejo razpise najkasneje do 12. aprila, za drugo objavo pa do 6. maja t. l. Ob tem navedite, kdaj naj bo razpis objavljen! Naknadne razpise bomo objavili 27. maja in 24. junija t. l. Vse druge razpise bomo objavljali še naprej sproti, kot nam jih boste poslali ali pa sporočili po telefonu na št. (061) 315-585.

OSNOVNA ŠOLA SAVO Kladnik SEVNICA

razpisuje prosta dela in naloge:

- UČITELJA GLASBENEGA POUKA, PRU ali P, za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo. Začetek dela po dogovoru.
- UČITELJA TEHNIŠKE VZGOJE - FIZIKE, PRU ali P, za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo. Začetek dela po dogovoru.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in kratkim življenjepisom v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Savo Kladnik, 68290 Sevnica, Trg svobode 42.

O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po končanem roku za prijavo.

Razpis za šolsko leto 1991/92

Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo bo do 19. marca letos poslal razpis za vpis v srednje šole, domove za učence srednjih šol, višje in visoke šole ter študentske domove vsem osnovnim in srednjim šolam, fakultetam, delovnim organizacijam ter zavodom za zaposlovanje.

K odločitvi o nadaljnjem vpisu bosta gotovo pripomogla tudi letošnja informativna dneva - 22. in 23. marca.

Najpomembnejši datum letošnjega razpisnega rokovnika je 12. april, tedaj morajo biti oddane vse vpisne prijave. Kakršne koli spremembe o vpisu je treba sporočiti najkasneje do 10. maja.

Vsi drugi pomembni datumi so enaki kot prejšnja leta: Kandidati bodo do 1. junija obveščeni, na katerih šolah bo treba opravljati preskuse znanja - ti bodo od 16. do 20. junija, v treh dneh po preskusi pa bodo prejeli dokazila o izidih.

Izbire vsebine tudi v strokovnih šolah

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje se je na zadnji seji seznanil s Katalogom obveznih izbirnih vsebin; namenjenih dijakom 1. razreda gimnazij v šolskem letu 1990/91. Zelo ga je pohvalil in obenem zaželel, da bi gimnazijci kar najbolj izbrali po-

nujene možnosti za izbiro dejavnosti v 96 urah šolskega leta (to liko jih ima letos na voljo vsa dijak v 1. razredu gimnazij) podpril je pobudo dr. Draga Čeparja, da bi se katalog ponudbe obveznih izbirnih vsebin za šolsko leto 1991/92 začel pripravljati že zdaj in da bi šole dobile zbrano ponudbo mogočih dejavnosti še pred koncem tega šolskega leta; tako bi bilo več časa za pripravo na jesen, ko bo gimnazijski program potekal že v 1. in 2. razredu. Obenem so člani strokovnega sveta brez pomisleka podprli še drugo Čeparjevo pobudo - naj se takšne izbirne vsebine vpeljejo tudi v strokovno šolstvo in naj bi Katalog za šolsko leto 1991/92 ponudili tudi vsem strokovnim šolam.

Časopisni svet: Vladimir Tkalec, predsednik, Milica Antič-Gaber, Justi Kavšek, Zdenko Kodolja, Janez Sušnik, Slava Šarc, Marija Velikonja, Iztok Vilič, Jože Zlatič.

Direktor: Stanko Šimenc.

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunec, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka - urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, pošti predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Akontacija naročnine za leto 1991 znaša 200 din za posameznike in 400 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročina 140 din na leto. Posamezna številka stane 10 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509. Tiska ČTP Ljudska pravica, YU ISSN 0033-1643.

Dva pogleda na demokratizacijo šolstva v Evropi

Novi konservativizem proti samostojni šoli

V deželah, kjer že desetletja žive v normalnih razmerah brez nevarnih političnih kriz, neprestanih družbenih in gospodarskih pretrsov ter groženj z državljskimi vojnami, se tudi v šolstvu utrjuje drugačna pota demokratičnega razvoja kot v tistih državah, ki prebolevajo sindrom realnega socializma ali katere druge podobne različice družbene ureditve v bližnji preteklosti. V tem bolj ali manj normalno razvijajočem se svetu seveda tudi šolstvo ni venomer izpostavljano poskusom oblasti, da bi vse »spremenili«, ker ga k temu ne spodbujajo ideološke in vsakršne druge nestrpnosti. V politično stabilnih državah zahodnega sveta se položaj šole utrjuje v skladu z načeli in vrednotami civilne družbe, ko postaja avtonomnost učiteljevega dela in šole nepogrešljiv civilizacijski dosežek, demokratičnost in dostopnost izobraževanja pa nujna podlaga za razvoj sodobne družbe.

Zato je razumljivo, da imajo v meddržavnih skupnostih, kakršna je Evropska skupnost, ali v medvladnih organizacijah, npr. v OECD, čedalje jasnejše predstave o programski zasnovi in razvojni strategiji vzgoje in izobraževanja v obdobju na prehodu iz dvajsetega stoletja v enaindvajseto. Zagovorniki demokratičnosti, laične in avtonomne šole, ki prevladujejo zlasti v skandinavskih in anglosaksonskih državah, opozarjajo pripadnike novega konservativizma v šolstvu na to, da se otrešajo dediščine realnega socializma, naj ne obrnejo kolesa zgodovine za pol stoletja nazaj, marveč naj ustvarjajo novo šolo na izkušnjah in spoznanjih, ki so se v demokratični Evropi že izoblikovale.

Zato najbrž ni naključje, da se v zadnjih letih v vprašanji demokratizacije šolstva ter razvoja notranje avtonomije šol kot svojimi prednostnimi nalogi ukvar-

jajo tudi učiteljske organizacije. Na kongresu Mednarodne federacije učiteljskih združenj (IFTA), ki bo letos julija v Madridu, bo osrednja tema prav avtonomija učiteljevega dela glede na poklicne človekove svoboščine. Stališča IFTA, ki združuje več kot tri milijone osnovnošolskih in predšolskih pedagoških delavcev v 64 nacionalnih organizacijah na vseh celinah, bodo nedvomno podprla prizadevanja Svetovne konfederacije organizacij učiteljskega poklica WCOTP in drugih mednarodnih združenj prosvetnih delavcev, da bi v Mednarodni organizaciji dela in v Unesco čimprej sprejeli novo listino, ki bo urejala položaj učitelja in njegove poklicne svoboščine.

Očitna znamenja nekaterih retrogradnih procesov v šolstvu v vzhodni in srednji Evropi so: dajanje prednosti starim vzorcem kakovostne zasebne šole kot tekmovalnega modela javni

šoli, vpeljevanje šolnin ter s tem omejevanje dostopnosti izobraževanja in večanja socialne nenakosti v šolstvu ter zmanjševanje deleža narodnega dohodka za vzgojo in izobraževanje. Vse to je v popolnem nasprotju s procesi demokratizacije izobraževanja, ki prevladujejo v Zahodni Evropi, vedno bolj pa se uveljavljajo tudi v Severni Ameriki in Avstraliji.

Vprašalnik Mednarodne federacije učiteljskih združenj (IFTA) zbira informacije o avtonomiji učiteljskega poklica in šole. Neposredno vprašanje po stanju v nekaterih deželah, kjer podpirajo šolstvo in podrejajo učitelje in ravnatelje kot državne uslužbenke. Zgledi nekaterih centralistično urejenih evropskih držav in njihovih šolskih sistemov doslej v mednarodnih forumih za izobraževanje, kot so letne konference Mednarodnega urada za izobraževanje Unesco v Ženevi ali razprave o izobraževalnih politikah držav članic OECD v komiteju za izobraževanje v Parizu doslej niso dobile priznanj, njihovih izkušenj pa niso razglašali za zgled, ki naj bi mu sledile tudi druge države. Vendar pa zagovorniki vračanja k nekdanjim modelom izobraževanja in upravljanja utemeljujejo svoje »reformne« prav z zgledi »prekusešnih« centraliziranih ter bolj ali manj konservativnih vzorcev šolskih sistemov, zlasti v romanskih državah pa še kje v zahodnem delu srednje Evrope. Obe nasprotujoči si struji ali dva različna pogleda na prihodnji razvoj šolstva so lani jeseni primerjali tudi na mednarodnem seminarju WCOTP o razvoju šolstva po spremembah v vzhodni in srednji Evropi, kjer je predstavnikom novega konservativizma v polemiki zmanjkalo argumentov, zakaj ustvariti v šolstvu »status quo ante«.

V evropskih deželah, kjer je na pohodu novi konservativizem v izobraževalnih politikah, bodo težko preprečili zahod o svojih demokratičnih namerah pri pre-

obrazbi šolstva ali celo kot uspeh splošnih demokratičnih družbenih procesov v tej državi. Pri presoji demokratičnosti šolstva kot pomembne sestavine vsake družbe, ki se razglašajo za demokratično in bi rada postala enakopravna članica prihodnje združene Evrope, je bržkone pomembno, kako doma in v mednarodni javnosti ocenjujejo delovne in življenjske razmere učiteljev, zlasti po Unescovem Priporočilu o pogojih učnega osebja iz leta 1966 ter drugih tovrstnih mednarodnih dokumentov. To krat ne bi navajali, kaj o tem piše v mednarodnih dokumentih. Tudi ne bi znova pogrevali gmotnega vrednotenja učiteljevega dela pri nas, ker smo žal pristali skoraj na dnu lestvice učiteljskih plač v Evropi. Dovolj bo, če povemo, da v Svetovni konfederaciji učiteljskih organizacij razvrščajo med nerazvite države tiste, kjer je začetna letna neto plača osnovnošolskega učiteljskega pripravnika nižja od 9000 švicarskih frankov. Kakšna bo šele naša plača po ponovni devalvaciji, ki nam jo obetajo?

Vsekakor bo zanimiva in dobrodošla raziskava Mednarodne federacije učiteljskih združenj (IFTA je sestavni del WCOTP). Osvetlila bo različne vidike demokratizacije sodobne šole in samostojnosti učiteljevega dela, tako v razredu kot v šoli, odprtost šole v njeno naravno okolje, vloga staršev v življenju in delu šole, položaj ravnateljev, učiteljskih odborov kot posebnih organov v soupravljanju šol, kakršnih pri nas ne poznamo ter pristojnosti in odgovornosti šolskih svetov v sistemu upravljanja šol.

Bržkone nas bodo primerjave procesov demokratizacije šolstva v Evropi, torej njihove mednarodne razsežnosti problema avtonomije učiteljev in šol spodbudile, da izmerimo tudi naše razvojne koordinate in določimo, kam se lahko uvrstimo v demokratizaciji šolstva na naporni poti v združeno Evropo.

BORIS LIPUŽIČ

aktualno

POPLEBISCITNO ODŠTEVANJE, 4. KROG

Kako daleč je sonce

V agoniji

Življenje na jugoslovanskih tleh – od Triglava do Gevgelije – postaja nevzdržno. Vse je v razsulu. V prisposobi povedano: promet na cestah je zaradi nevarno razmajanih ali že tudi podrtih mostov močno oviran, marsikje pa je celo povsem zastal. Ljudi se loteva preplah. Premnogi ne vedo, od česa naj sploh še živijo. Vse več in več jih ostaja brez dela, stotisoči prejemajo minimalne dohodke, pa še te z večmesečnimi zamiki, mladi ljudje ostajajo brez stipendij in preživnin, ostareli ne vedo, ali jim bodo (in kdaj) izplačane pokojnine. Vsi, kar nas je, tičimo pod velikanskim steklenim zvonom negotovosti in domala popolne brezperspektivnosti.

Dan za dnem sledimo salvam paničnih izjav o bližajoči se katastrofi, o neogibnem kolapsu, o neslutnih razsežnostih krize. V resnici pa sta kolaps in katastrofa že tu.

Trezní premislek nam veva: zgodilo se je pač, kar se je moralo zgoditi. Z naravo življenjskih, proizvodnih, organizacijskih in vseh drugih tokov ali gibanj v sodobnem svetu vse bolj razhajajoči se sistem »združenega dela« na jugoslovanski način je neogibno pripeljal ta skupek balkanskih narodov v mrtvi rokav, v katerem ni več nikakršnih obetov za preživetje. Neuspešnega eksperimenta je konec. Ne Jugoslavija kot skupna streha ne njen »demokratično centralizirani samoupravni model« se nista obnesla.

Spoznanje je neizprosno: treba je prebiti nasipe mrtvega rokava, v katerem ni več za življenje potrebnega kisika, in poiskati pot do živih strug, k novim začetkom.

Naša mrakobna dogajanja v zadnjih tednih so nas nedvoumno prepričala o tem.

V vrtincu

Ves poldrugi mesec po plebiscitu nekako uročni slovenski politični »vrh« se je sredi februarja vendarle zganil in spoznal: po pogajalski poti, na kakršno smo se bili vdano podali, ne pridemo nikamor. Vsakotedenska predsedniška usklajevanja niso prinesla oprijemljivih rezultatov, le kalna voda je začela zalivati grlo.

Iz klavnih pogajalskih izkušenj porojeni premislek je veleva: razlike med položaji in interesi narodov, doslej »s krvjo« povezanih v »enotno in celotno« jugoslovansko državno tvorbo, so tolikšne, da prebivanje pod skupno streho ni več ne mogoče ne smiselno. Srbi sicer gojijo docela nasprotno prepričanje in stavijo vse na karto ohranitve in obnove Jugoslavije. Pri tem imajo seveda v mislih svojo veliko Srbijo, ki se je je že oprjel tudi ironični vzdevek Srboslavija; a kaj bi z njo, ko pa drugi narodi iz nekdanje avnojske koalicije: Slovenci, Hrvati, Muslimani, Makedonci in navsezadnje Albanci podaljšanje sožitja v senci Srbije niso več pripravljeni sprejeti.

Tudi Slovenija ni brez zadreg, čeprav so spričo usodnih odločitev precej manjše od hrvaških, bosanskih, makedonskih. Postavljajo se vprašanja, kot so: ali ne bo prišla z dežja pod kap, če se izloči iz Jugoslavije? Ne bo, osamosvojenost, nenadoma preveč sama in šibka? Kaj bo, če jo bo Zahod zaradi njenega separatizma, ki ga v načelu ne odobrava, kaznoval z nepriznanjem in anatemi?

O vsem tem slovenski predsedniki in pogajalci seveda razmišljajo, žal vse preveč na zaprtih sejah, tako da ljudstvo, ki napeto sledi tem pogajalskim igram, ne ve natančno, kje smo in kam v resnici plovemo.

Vseeno pa se je sredi februarja slovenski pogajalski vrh odločil in nastopil pred slovenskimi poslanci, slovensko in jugoslovansko javnostjo in svetom z resolucijskim predlogom o razdružitvi Jugoslavije na dvoje ali več ločenih držav; Slovenija naj bi bila, kajpak, ena izmed njih. Sprejete te resolucije naj bi pomenilo črto pod dozdajšnjimi – jalovimi – pogajanja o prihodnosti Jugoslavije in trdna odločitev za prestop v naslednjo fazo: v konkretna pogajanja o rokih in poteh »razveze«.

Kaj je sledilo, smo videli. Hrvatje so se Slovincem nemudoma pridružili z resolucijo povsem enakega pomena. Srbi so se bojevitost naježili, Bosanci in Makedonci so menci in poskušali umirjati žogo, jugoslovansko predsedstvo, vlada in generalštab pa so se z vsemi topovi spravili nad slovenske in hrvaške okope, obtožujoč severozahod pritožavne, rušilnega, genocidnega delovanja, ki mora imeti za posledico celo kazenski pregon njegovih nosilcev.

Spričo ostre protiofenzive se razdružitve na pogajanja, ki jih je napovedala februarška resolucija, še niso začela – in očitno tudi nihče ne ve, kdaj se sploh bodo.

Medtem pa vsi skupaj bolj in bolj tonemo. Svet to našo agonijo vidi, ve, kako neogibno potrebna nam je dolarskomilijardna pomoč, toda mednarodne asociacije so nam dale prav v teh zadnjih nekaj tednih jasno vedeti, da pomoči ne bo, dokler ne uredimo svojih notranjih razmerij in sami ne dosežemo, da bo v gorah Balkana spet mir.

Kako in kdaj in za kakšno ceno ukrotiti sprite brate, ne ve za zdaj nihče.

V prosekuri

Slovincem se rastoči dvom v izpeljavo plebiscitne odločitve ne loteva samo zavoljo beograjske ofenzive zoper naše dobre namere. Krepko plahni tudi zaupanje v lastno, »ljublansko« oblast in v dejanskost njenih dobrih namer.

Na dan je namreč prišel predlog slovenskega proračuna za to leto in dodobra razburil vso slovensko javnost. S svojimi ministrsko samovoljnimi postavkami je sodu že tako in tako kipečega nezadovoljstva dobesedno izbil dno. Ljudstvo se počuti opeharjeno in izdano v svojem zaupanju, vladajočim upravičeno očita samopašnost pa celo brezdušnostničevalski odnos do gospodarske, socialne, kulturne in vsakršne nacionalne substance. V ravnanju te svoje oblasti ne videva ničesar, čemur bi se dalo reči graditeljstvo, obnova mostov, trasiranje poti ki novi dinamiki, k novim perspektivam, k nastajanju novih življenjskih spodbud. Namesto da bi se zaželele vizije primikale, se nam vse bolj odmikajo.

Dogajanja okoli slovenskega proračuna in v znotrajslovenskem prostoru nasploh pričajo o tem, da vladajoča »elita« še zdaleč ne uživa več podpore, ki ji jo je ljudstvo izkazalo med lanskoletnimi volitvami. Nasprotno: ljudstvo je zrevoltirano, nedavna podpora se je sprevrgla v odpor. Ta gre celo tako daleč, da nas je vse več, ki jasno in glasno sporočamo: v takšni deželi, kot se kaže na mrzlem obzorju sedanjih slovenskih ministrskih ukrepov, ne želimo živeti – prav tako ne kot v odioznem jugoslovanskem pašaluku.

VIKTOR KONJAR

Reven proračun buri duhove

Rektor Univerze v Mariboru prof. dr. Alojzij Križman je odstopil s položaja rektorja univerze. Rekel je, da je preobremenjen in preutrujen. Iz nekaterih podrobnosti bi bilo nemara mogoče domnevati, kaj ga je bremenilo, da je prekipelo: ministru je pisal, da je »tlačanstvo zmeraj slabo vplivalo na moralo slovenskega naroda«; časnikarjem je rekel, da se ne more sprijazniti z odločitvijo, po kateri se začetek prenove univerzitetnih programov odloži za eno leto; na enem izmed sestankov v Ljubljani je ob slabem položaju šolstva v osnutku republiškega proračuna vznemirjen pozival k ukrepanju – ali k zagotovitvi več denarja za razvoj visokega šolstva ali pa k zmanjšanju vpisa in financiranja študija tudi s šolnino, če država nima denarja za take vitalne potrebe, kot je visokošolski študij.

Ko so novinarji vprašali dr. Križmana, ali je njegova odstopna odločitev povezana z republiškim proračunom, je odvrnil, da ne; poudaril pa je, da je hudo narobe, če se vsote zvišujejo za organe za notranje zadeve in vojsko, zmanjšujejo pa za šolstvo. Ni pa se mogoče znebiti vtisa, da so vendarle prav pogovori ob proračunu odločilno vplivali. Gre namreč za to, da v pogovorih o proračunu in deležu za vojsko v njem gledajo razpravljajci na ta delež z dveh nasprotujočih si gledišč: delež je velik in tudi zato zmanjkuje za šolstvo, kulturo itn. – delež za vojsko je v slovenskem proračunu manjši kot lani, a lani in prej ni nobeden dvigoval glasu. Nasprotujoča so si tudi gledanja na možnosti šolstva za gospodarsko uporabo razpoložljivega denarja: v znanju je prihodnost naroda in predvsem v to je treba vlagati – tudi v visokem šolstvu so še rezerve, mogoče je prestrukturiranje s poudarkom na vitalnih delih na račun drugih preživetih.

Na odboru za višje in visoko šolstvo – odboru republiškega izvršnega sveta – so govorili o prenovljenih višješolskih in visokošolskih programih in izrecno poudarili, da niso za širjenje in daljšanje programov in uvajanje novih, če je to povezano s povečevanjem stroškov, denarja pa ne bo več. To bi bilo mogoče le, če

bi vlada odobrila dodatna sredstva za ta namen.

Tudi na skupnem sestanku dveh skupščinskih odborov (odbor za visoko šolstvo in odbor za raziskovalno dejavnost in tehnologijo) je bilo rečeno, da proračuna ni mogoče zvišati. Nasprotno – razmišlja se, kako kje navzdol. Obveljala je pobuda, naj se znotraj proračunskih sredstev razmisli o prerazporeditvi – tudi šolstvu v prid, saj bi sicer v njem nastale nevzdržne razmere. Na tem sestanku je dr. Križman pozival ministra za šolstvo, naj potegne poteze, minister dr. Vencelj pa je predstavil zmanjšane možnosti proračuna in letošnjega šolskega financiranja iz proračuna, v katerih ni denarja za širjenje obsega dejavnosti, celo za plače in vse drugo je tako napeto, da po njegovem prepričanju proračun na tej točki ne bo zdržal in bo potrebna intervencija.

Obe slovenski univerzi je predsednik slovenskega izvršnega sveta obvestil oktobra lani, da je delovno gradivo »Elementi za oblikovanje izobraževalnih programov višjega in visokega šolstva v Republiki Sloveniji« izvršni svet ocenil kot primerno vsebinsko izhodišče za preoblikovanje izobraževalnih programov, delovanje in posledično financiranje visokošolske dejavnosti; obenem pa je izvršni svet v tem pismu opozoril obe univerzi, da »za kakršnokoli širitev dejavnosti ne bo mogoče zagotavljati sredstev.« Zdi se, da visoko šolstvo pri prenavljanju svojih programov ni v celoti upoštevalo resnosti oktobrškega opozorila predsednika izvršnega sveta. Tačas so gospodarske razmere v Sloveniji še težje, kot so bile oktobra, in zdi se, da šolstvo ta trenutke ne more biti med prednostnimi nalogami družbe; v ospredju sta osamosvajanje Slovenije in socialni program. Na enem od obeh omenjenih sestankov je dr. Buser vprašal: »Ali visokošolski učitelj z 10.000 dinarji plače ni socialni program? Skrajni čas je, da se parlament seznani z revščino visokošolskega financiranja.« Dr. Glavič pa je spet pozival, da moramo preseči stanje tega trenutka, podpreti narodove vitalne razvojne energije, ki nas bodo potegnile naprej.

N. T.

Neenake šolske plače

Sektor za plan in finance pri ministrstvu za šolstvo in šport je izračunal osebne dohodke v šolstvu za leto 1990. Primerjal je izplačane neto osebne dohodke v gospodarstvu ter osnovnem, srednjem, višjem in visokem šolstvu. Pregledal je povprečja v občinah, v višjem in visokem šolstvu in v republiki. Uporabljal je podatke zavoda za statistiko.

V obdobju januar – december 1990 so bili izplačani povprečni neto osebni dohodki v gospodarstvu 5.339 dinarjev (najnižji 4.165) v občini Metlika, najvišji 6.549 dinarjev v občini Ljubljana-Center). V osnovnem šolstvu so bili v povprečju za 27 odstotkov večji kot v gospodarstvu, to je 6.782 dinarjev (5.952 v Brezicah, 7.651 v občini Ljubljana-Center). V srednjem šolstvu je bilo republiško povprečje 7.340 dinarjev, oz. 37,5 odstotka nad OD v gospodarstvu (5.434 v Šmarju pri Jelšah, 8.758 v Zagorju ob Savi). V višjem šolstvu je bil lanski povprečni izplačan OD 9.631 dinarjev (80 odstotkov nad OD v gospodarstvu), v visokem pa 8.807 dinarjev (65 odstotkov višji od OD v gospodarstvu).

Razlike med posameznimi šolami in od občine do občine so velike, enotnost šolskih plač v republiki ni dosežena in ne bo, dokler bodo šole poslovale kot finančno samostojne, odvisne od razmer v občini. V informaciji šolskega ministrstva o OD v osnovnem in srednjem šolstvu je menjeno, da bo ob novem davčnem sistemu letos financiranje osnovnošolske dejavnosti do vpeljave področne zakonodaje popolnoma v občinski pristojnosti. Navaja tudi vzroke za neuskajane plače v srednjem šolstvu in težavnost poenotenja.

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 45. člena Zakona o usmerjenem izobraževanju (Uradni list SR Slovenije, št. 11/80, 6/83, 25/89 in 35/89) objavlja Zavod Republike Slovenije za šolstvo

RAZPIS ZA AVTORJE UČBENIKOV

SREDNJE IZOBRAŽEVANJE:

- gospodarsko poslovanje 1. letnik za smer prodajalec
- gospodarsko poslovanje 4. letnik za smer ekonomsko komercialni tehnik
- osnove prava 4. letnik za smer ekonomsko komercialni tehnik
- ekonomika narodnega gospodarstva 4. letnik za smer ekonomsko komercialni tehnik

Prijave pošljite na naslov: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, oddelek za učbenike, Ljubljana, Poljanska 28, v 15 dneh po objavi razpisa.

doma drugje

Teorija spoznavanja – pomemben predmet mednarodne mature

Šola za učitelje teorije spoznavanja (Theory of Knowledge – T. O. K., Montezuma, New Mexiko, 31. 7.–11. 8. 1990.

Teorija spoznavanja je eden glavnih predmetov v programu mednarodne mature, ki se z letošnjim šolskim letom 1990/91 vpeljuje tudi pri nas. Od leta 1983 prireja The Armand Hammer United World College of the American West (AHUWC) v Montezumi poletno šolo, v kateri se učitelji iz vsega sveta seznanjajo z vsebino in metodološkimi prijemi pri tem predmetu. »Predavatelji« za učitelje so bili najboljši učitelji teorije spoznavanja ali tisti učitelji, ki imajo s poučevanjem tega predmeta večletne izkušnje. Učitelji (prihodnjih) učiteljev so bili učitelji v sodobnem pomenu te besede – programerji, animatorji razmišljanja in spodbujevalci dialoga.

Ta predmet je v svetu zelo priljubljen tako pri učencih v programu mednarodne mature kot pri njihovih sovrstnikih v drugih programih, ker izrazito razvija kritično mišljenje, ki je temelj vsakega uspešnega nadaljnega študija na univerzi. Poučujejo ga učitelji različnih strokovnih profilov: filozofi, zgodovinarji, geografi, jezikoslovci, kemiki, biologi, matematiki. V nekaterih deželah poučuje predmet en sam učitelj, v drugih pa uglašen tim učiteljev.

Merila uspešnosti učencev na različnih šolah so formalno enaka, vsebinsko, tj. glede na izkušnje učiteljev v različnih okoljih pa različna. Tako se odpira tudi problem uspešnosti v ameriški in evropski zasnovi T. O. K. V lanskim poletnim šolam je med učitelji, ki so razpravljali o tej temi, prevladovalo mnenje, da je v Ameriki predmet T. O. K. širši in univerzalen. V Evropi pa strokovno specialen. Zato ne kaže presojati uspešnosti T. O. K. po enem samem merilu, ampak po dveh različnih.

Predavatelji so opozorili predvsem na dva problema:

položaj T. O. K. v skupini predmetov v programu mednarodne mature in vsebinsko tematizacijo T. O. K.

Ob prvem vprašanju so učitelji ugotovili, da je T. O. K. temeljni povezovalni predmet med predmeti v programu mednarodne mature, saj se njegovi cilji delno ujemajo s cilji drugih predmetov, npr. z razvijanjem ustvarjalnosti učencev in njihovega kritičnega mišljenja. Poudarjeno je bilo, da se T. O. K. ne sme zožiti na filozofijo, svetovni nazor, teorijo kulture itn. Različne večdisciplinarne vsebine tega predmeta naj bi razvijale osebno prepričanje učencev, in prav v tem je posebna širina in globina tega predmeta (aluzija na Heglovo razliko med »poznati« in »spoznati«).

Bistveni cilji predmeta T. O. K. so v razumevanju, povezovanju in poglobljanju vsebin, ki jih učenci delno že poznajo. Temeljne metode poučevanja so v razlagi, dialogu učitelja z učenci, skupinskih razpravah itn. Te pedagoške metode pa izvirajo iz temeljnih metod spoznavanja in mišljenja – dedukcije, indukcije, analize in sinteze.

Učenci se usposablajo za znanstvenokritično mišljenje, tako da med dveletnim šolanjem napišejo krajše in daljše eseje (pribl. 1000 do 1500 besed), te pa učitelj

presoja po merilih jasnosti, kritičnega mišljenja in vsebine ter daje kritične pripombe in opozorila. Končno oceno da mednarodna komisija z glavnimi ocenjevalci za posamezna predmetna področja.

T. O. K. je določen s tremi področji, kot so problemi spoznavanja, discipline in učenčev osebno prepričanje (believes); to učenču omogoča, da si razvija svoj svetovni nazor. Disciplinarno-tematsko je predmet sestavljen takole: jezik in logika, morala, religija, estetika, zgodovina, politika, znanost v pomenu naravoslovja in družboslovja; matematika; svetovni nazor.

V okviru poletne šole so bila predstavljena vsa področja, razen religije. Glede religije so namreč različna mnenja o tem, ali pomeni religija tudi spoznanje ali pa gre samo za verovanje. Na poletni šoli je bil praktično prikazan tudi socialni pomen igre v sklopu področja T. O. K. (aluzija na Wittgensteinovo sintagmo »jezikovne igre«). Glede na dozdajšnje opredeljenost predmeta je predvideno, da se v nadaljnjih treh letih učni načrt zanj ne bo (bistveno) spreminjal.

Učitelji učiteljev poletne šole so za predmet »teorija spoznavanja« poudarjali pomen empirizma, racionalizma, subjektivizma, objektivizma itn. Te teorije lahko razumemo kot prejšnje stopnje za sodobno teorijo spoznavanja, to pa ni isto kakor filozofska spoznavna teorija ali tudi ne teorija znanosti.

Za razumevanje predmeta »teorija spoznavanja« je pomembno, da učenci prepoznajo omenjene teorije v različnih besedilih in jih kritično ovrednotijo – po svoje osebno prepričanju.

Učitelji tega predmeta so dobili za poučevanje poseben priročnik Theory of knowledge-Teachers guide z navedeno literaturo Subject guide in gradivo za posamezne tematske sklope tega predmeta. Na temelju tega gradiva učitelj svetuje učencem za branje tista besedila, ki ustrezajo postavljenim vprašanjem in so primerna za sestavljanje esejev.

Ta kratka predstavitev T. O. K. seveda še ne more odgovoriti na vprašanje, katere probleme naše pedagoške prakse bo novi predmet (znova) odprl in katere rešil.

BOGOMIR NOVAK

Spremembe v socialni sestavi ameriških študentov

Povprečnega študenta ameriškega kolidža pogosto prikazujejo kot nedavnega absolventa srednje šole, ki je ves dan v šoli in živi v študentskem naselju. Tako je bilo pred 30 leti, danes pa je precej drugače. Zaradi socialnih sprememb v preteklih treh desetletjih so se predurčile tudi značilnosti študenta ameriške višje šole ali kolidža. V najnovejši izdaji Centra za izobraževalno statistiko v Uradu za raziskovanje in napredek šolstva ameriškega ministrstva za izobraževanje opozarjajo na vrzeli v znanju, ki nastajajo pri visokošolskem študiju ter njihovo socialno in gospodarsko ozadje.

V poročilu so podatki iz leta 1986, po teh je vpisanih na višje šole in univerze več žensk kot moških (55 odstotkov : 45). Skoraj četrtina štu-

Ekološka vzgoja zahteva sodobnejše pojmovanje poučevanja in učenja

S konference OECD/CERI v Parizu, od 26. do 27. 11. 1990 na temo: Pregled politike ekološke vzgoje

V ekonomsko najrazvitejših državah, povezanih v mednarodno organizacijo OECD (Jugoslavija je v njej že od začetka opazovalka) se je v zadnjih dveh desetletjih močno okrepila zavest, da je široko in temeljito zasnovana ekološka vzgoja nujna za preživetje. Tako je CERI (Center za pedagoško raziskovanje in inovacije) pri OECD v letu 1988 zasnoval mednarodni raziskovalnorazvojni projekt Okolje in šolske iniciative. V drugi fazi le-tega smo leta 1990 začeli sodelovati tudi mi.

Projekt poteka hkrati v dveh smereh: prva povezuje šole in učitelje, ki vpeljujejo različne dejavnosti za razvijanje ekološke ozaveščenosti mladim in njihovemu neposrednemu delovanju v okolju; druga smer spremlja in spodbuja oblikovanje ustrezne politike ekološke vzgoje v državah članicah. Menijo namreč, da šele tesno vzajemno učinkovanje najširših demokratičnih pobud in njihove zakonodajne ter denarne podpore vodi do vidnih dosežkov.

Podlaga za dvodnevno razpravo konec novembra 1990 v Parizu so bila poročila o politiki ekološke vzgoje, ki so jih izdelali v posameznih državah (in ki so že sama po sebi bogat vir zamisli in pobud) ter sintezno poročilo kanadske profesorice za filozofijo vzgoje Catherine Beatty. Kljub raznolikosti 20 poročil je mogoče najti v njih nekatere skupne ugotovitve pa tudi dileme, ki označujejo razvoj zadnjih šestih let:

● Ekološka vzgoja se je v vseh teh deželah uveljavila kot nujna sestavina vzgoje v demokratični civilni družbi.

● Načrtna politika ekološke vzgoje se je razvila predvsem kot odgovor na pobude in pritiske »od spodaj« (raznih društev, nevladnih organizacij, zavzetih učiteljev in staršev...).

● Politika ekološke vzgoje se kaže na ravni zakonodaje in predpisov, smernic, učnih načrtov; v ustanavljanju vladnih teles in ustanov, odgovornih za ekološko vzgojo; v spodbujanju in financiranju dolgoročnih raziskovalnorazvojnih projektov, izobraževalnih centrov, seminarjev za učitelje ipd.

● Koliko je to področje razvito, je odvisno tudi od stopnje soglasja v neki deželi o temeljnih ciljih ekološke vzgoje in šolanja; precej jo ovira stališče (npr. v Franciji), naj se šola omeji na prenašanje znanja, vrednostno opredeljevanje, navduševanje in usposabljanje učencev za praktične akcije pa ni njena zadeva; ponekod tudi menijo, da je treba »otrokom priznati« za grozljivimi podatki o propadanju okolja. Na srečo so zagovorniki takšnih pogledov v manjšini.

● Velika ovira so konservativna stališča do razvijanja učnih načrtov, učiteljeve in učenčeve vloge pri pouku in nezmožnosti interdisciplinarnega povezovanja znanja raznih predmetov.

Pouk kot prenašanje znanja ali usposabljanje za reševanje problemov?

Kakšno mesto ima v posamezni deželi ekološko ozaveščanje v šolah, je odvisno tudi od temeljnih stališč do razvijanja in uresničevanja učnih načrtov ter

vrednotenja dosežkov učencev. Catherine Beatty je pri sintezi nacionalnih poročil izhajala iz Millerjeve in Sellerseve klasifikacije na:

– transmissijsko stališče (ta še v marsikateri deželi prevladuje): bistven namen šole je prenos sklenjenega znanja z učitelja na učenca, dosežke pa merimo s formaliziranimi testi;

– transakcijsko stališče: namen šole je usposabljanje učencev za samostojno reševanje problemov

– transformacijsko stališče: namen šole je razvijati celostno osebnost, njene telesne, spoznavne, čustveno-socialne in duhovne razsežnosti. To vodi do skladnosti med posameznikom in družbo ter med človekom in okoljem.

Projekt Okolja in šolske pobude se najbolj približuje transakcijskemu stališču, zato naleti na probleme v deželah, kjer prevladuje transmissijsko stališče. Ponavadi se pojavijo težave tudi ob prehodu z razredne stopnje na predmetno. Na razredni stopnji je lažje uveljaviti temeljno filozofijo projekta, da namreč učenci sami (npr. pri projektnem pouku ali interesnih dejavnostih) preučujejo probleme svojega okolja, predlagajo rešitve in tudi izvajajo akcije, ob povezovanju znanja iz raznih predmetov. Namen projekta je namreč, poleg »ekološke ozaveščenosti« razvijati tudi človekove »dinamične poteze«, kot sta samostojnost in iniciativnost.

Na višjih stopnjah, zlasti na srednjih šolah, pa se zaostri pro-

Didakta '91

V dneh od 25. 2. do 1. 3. 1991 je bil v Dusseldorfu mednarodni sejem učil in šolske opreme – Didakta. Tudi letos ga je obiskalo razmeroma veliko Slovencev, predvsem učiteljev, pa tudi drugih strokovnjakov, ki so tako ali drugače povezani s šolstvom, in verjetno bi težko našli človeka, ki ga sejem ni zadovoljil. In kaj vse smo si lahko ogledali?

Že kar v skladu s tradicijo sejma so največji del razstavnega prostora (razstavi so namenili kar šest velikih dvoran) zavzeli založniki, ki so prikazali že nekatere znane učbenike, delovne zvezke ali priročnike za učence in učitelje, pa tudi veliko novosti tako s področja učbeniške kot druge strokovne literature. Veliko novega je bilo predvsem med priročniki za učitelje, pa tudi med strokovnimi knjigami, ki so namenjene študentom – prihodnjim učiteljem, seveda pa smo si lahko ogledali tudi številne serije učbenikov za posamezne predmete v več razredih. Med učbeniki in drugimi didaktičnimi sredstvi je letos bolj kot ponavadi zbujala pozornost obilica gradiva, namenjena šolam s prilagojenimi programi. Bolj kot doslej je bilo čutiti tudi vse močnejše povezovanje t. i. velikih gospodarskih sistemov (pošta, energetika, strojna in kemijska industrija, zavarovalništvo...) s šolami; tako smo si lahko ogledali več priročnikov in programske opreme, ki jo posamezna podjetja ponujajo šolam kot podporo učnim programom. Ena od rdečih niti sejma je bila tudi izrazita in povsod vidna skrb za okolje in za zdravo življenje (problematika radioaktivnih odpadkov, pitne vode, čistega

blem rezcepljenosti na številne predmete, s kopičenjem izolirane (spominskega) znanja. Kako vpeljati v razne predmete ekološko perspektivo (to ni le zadeva biologije in drugih naravoslovnih predmetov, temveč tudi geografijo, ekonomijo, družboslovje, estetsko, tehnično vzgojo...)? Večinoma se namreč niso odločili za poseben obvezen »ekološki« predmet, kvečjemu na izbiro srednješolski.

A ne gre le za »ščepec« ekološke tu in tam, temveč za to, kako povezati poglede raznih strok na ekološke probleme v smiselno celoto in izoblikovati »interdisciplinarno ekološko module« o najpomembnejših vprašanjih. Tu ekološka vzgoja brdsko občuti enega temeljnih problemov sodobne sociologije znanosti – da se strokovnjaki raznih panog ne znajo več smiselno sporazumovati in sodelovati.

Tovrstnim projektom nasprotujejo tudi tisti zastopniki industrije in politike, ki jim ni do tega, da bi se široke plasti prebivalstva zavedle ekoloških protislovij. Dogaja pa se še tole: »velika« industrija, tudi takšna, ki sama onesnažuje okolje, npr. Coca-cola, se želi »odkupiti« in si izboljšati podobo v javnosti tako, da financira tiskanje učnega gradiva z ekološko vsebino.

Se nekaj učiteljev naravoslovja, ki naj bi se zmeraj nosili levi delež ekološkega ozaveščanja, niso vajeni obravnavati vrednostnih vprašanj in žele ostati, kar zadeva vrednote, »nevturalni«. A prav vzgoja v pluralni družbi terjaa, da učencem prikazemo konfliktno interese, protislovja, jih navajamo na poglobljeno, argumentirano razpravljanje o njih, končna odločitev pa je prepuščena njim samim.

V vseh deželah so se strinjali, da je učitelj najpomembnejši dejavnik ekološke vzgoje. Dober

učitelj zna nekaj »iztisniti« tudi iz sterilnih učnih načrtov. Zato skoraj povsod namenjajo osrednjo pozornost permanentnemu izobraževanju učiteljev. Pri tem jim velikokrat primanjkuje ustreznih strokovnjakov in tujih gradiv. V sosednji Avstriji imajo npr. ustanovo s šestimi strokovnimi delavci, ki se ukvarja predvsem s prirejanjem tovrstnih seminarjev; ti so takoj »zasedeni«. Vendar so izračunali, da bo minilo še 20 let, preden bodo zajeli vse učitelje, če bodo nadaljevali z zdajšnjo hitrostjo. Ustrezne vsebine včenjujejo v dodiplomsko izobraževanje učiteljev vsel stopenj in predmetov.

In pri nas?

V ekološki vzgoji smo še zmeraj na stopnji »lokalnih in fragmentarnih« pobud. Naše sodelovanje pri projektu Okolje in šolske iniciative je še zmeraj negotovo (predlog projekta čaka na treh ministrstvih). V razpisih seminarjev za permanentno izobraževanje učiteljev skoraj niti iz ekološke vzgoje, koliko pa so, so premalo interdisciplinarno in metodično dodelane. Raziskovalni tabori in drugi obetavne oblike so na ramah nekaterih posameznikov, brez širše podpore. Nimamo izdelane perspektivne politike niti strategije ekološke vzgoje.

Uspešna ekološka vzgoja mora odpraviti »status quo« v šolstvu – njegovo »transmissijsko« usmerjenost in metodično enoličnost, predmetno razdrobljenost, vrednostno nevtralnost ter zaprtost šole do okolja. Če tega ne stori, ne more doseči svojih temeljnih ciljev; če pa bistveno ogroža »status quo«, b. naletela na odpore in ovire. V tem je njen izziv. Nimamo pravih izbire, ali ga sprejmemo ali ne – to so drugi že spoznali.

BARICA
MARENTIČ-POŽARNIK

izdelujeta Lego in Fischer – gro predvsem za simulacijo s področja robotike, ki je že tako dodelana, da je uporabna celo za študij na univerzi.

Obiskovalci Didacte smo si le to lahko ogledali tudi več delavnic, ki so predstavljale tako delo na razredni stopnji osnovne šole kot tudi pouk v srednjih poklicnih šolah (npr. administrativna dejavnost, frizerstvo). Tako v prvem kot v drugem primeru smo začutili neskladje v opremljenosti šol v Nemčiji in pri nas. Zanimivo pa je, da tudi v naših šolah učitelji uporabljajo podobne pripomočke, vendar si jih morajo učitelji izdelati sami, saj v trgovinah ni ustrezne ponudbe. Kot ponavadi so tudi letos sejem spremljali številni posvetilci na katerih so govorili o osnovnem in srednjem šolanju, pred šolski vzgoji, poklicnem izobraževanju, nenehnem izobraževanju...

In kaj nam ob vsem poveda nem ostane za konec? – Morda to, da počakamo na ljubljansko »didakto«, ki bo aprila, in da premislimo, kaj lahko sami storimo za boljše opremljenost naših šol in za bolj zadovoljne učitelje. Dusseldorfski sejem je končno tudi izziv za naša podjetja in obrtnike, ki se ukvarjajo z učili, saj je to neskončno morje brez dna...

P. S.: Številne učbenike in priročnike, ki so bili kot novosti prikazani v Dusseldorfu, smo naročili, tako da bodo na voljo v knjižnici Zavoda Republike Slovenije za šolstvo od aprila naprej.

TINE LOGAR

NAREDIMO ŠOLO BOLJ ČLOVEŠKO

Prevelika pričakovanja maejejo temelje I

Ko razmišljamo o drugačni, boljši, bolj človeški šoli, je nujno, da upoštevamo staro izkušnjo: Človek bo v svojem poklicu zadovoljen, če mu bo le-ta dajal občutek gotovosti, uspešnosti, če bo kdaj pa kdaj doživil v njem trenutke sreče in če si sploh ne bo mogel misliti, da bi bil zanj kakšen drug poklic ustrenejši.

Če pa pogledamo v zbornico, v to ali ono učilnico – ali bo prišlo odpret veliko sproščenih, nasmejanih učiteljev ali pa bodo njihovi obrazi razkrivali zaskrbljenost, zavrtost, malodušje?

Zadovoljnih učiteljev je premalo. »Sivi« učitelji pa ne morejo narediti svetle šole. Kje so vzroki za to? Kje rešitve?

Za odgovore sem prosila ljudi, za katere vem, da z bogatimi izkušnjami in vso odgovornostjo razmišljajo o teh vprašanih. Vsem, ki so sodelovali, se iskreno zahvaljujem: Vidu Pečjaku, Manci Košir, Janezu Klobučarju, Jelki Vintar, Berti Golob, Igorju Bizaju in Janezu Bečaju.

Odgovorili so na tale vprašanja:

● Ste že srečali učitelja, ki bi bil zadovoljen s seboj in svojim delom?

● Morda bi postal resnično zadovoljen, če bi znal in zmogel podajati svojo strokovno snov metodično ustrezno in jo preplesti s pripravo na zdravo življenje (razumevanje samega sebe, ustvarjanje notranje trdnosti, sožitja z ljudmi itn.)?

● Če bi s človeškim odnosom in ustrezno motivacijo pridobil učenca za ustvarjalni dialog?

● Če bi kdaj pa kdaj zmanjšal svojo storilnostno hitrost in prepletel pouk s trenutki sprostitve, smeha, pesmi, giba, domišljijah iger?

Biti tak učitelj, nam ni podarjeno, lahko pa se takšnemu liku približamo z nenehnim iskanjem, trdim učenjem in delom.

Kaj o tem menite vi?

Dr. Vid Pečjak: Tisti, ki nenehno išče, ne more biti kaj prida zadovoljen

Ne spomnim se, da bi kdaj srečal učitelja, ki bi bil povsem zadovoljen s seboj in svojim delom. Pri tem pa iz vsem zadovoljstvo s posameznimi opravili, npr. s posamezno učno uro ali z delom v krožku. Tudi sam sem učitelj, čeprav na visokošolski ravni, in pri delu me marsikaj razveseli, npr. uporaba novega učnega pripomočka, pametna razprava študenta, dobra seminarska naloga in še marsikaj. Ampak to prinaša samo delno zadovoljstvo. Popolnega zadovoljstva ne uživa noben učitelj, ker pač nihče ne more uresničiti svojih aspiracij v okolju, v katerem živi in deluje.

To pa ni značilno samo za učitelje, temveč za večino delovnih ljudi. Če bi me vprašali: »Ste že kdaj srečali človeka, ki bi bil zadovoljen s seboj in svojim delom?«, bi moral odgovoriti: »Se ne spomnim.« Izjema so morda samozadovoljni filistri, ki so jim privilegiji omogočali lagodno življenje, kakšnih posebnih intelektualnih teženj pa tako ali tako niso imeli. V moji okolici jih ni, ker sem se jih zmeraj ogibal.

Človek, ki nenehno išče, ne more biti povsem zadovoljen s seboj in svojim delom, ker njegove zamisli prehitevajo njegove možnosti in sposobnosti. V tem je njegova tragika. Iz te razlike pa tudi zajema moč za svoje delovanje.

dr. Manca Košir: Sprostitve se ne da doseči s predpisi

Bolj človeške šole ne more narediti nobena reforma, noben (nov) politični sistem, nobena ravnateljska diktatura. Takšno šolo zmora narediti samo človeški učitelj. Zato je najučinkoviteje ustvarjati prijaznejšo šolo prav z njim: z drugačnim, »bolj človeškim« učiteljem.

Srečala sem že učitelje, ki so zadovoljni s samim seboj in s svojim delom. Res pa je, da sem srečala več takšnih, ki niso zadovoljni – ne s samim seboj, ne z delom, ne z učenci, ne s plačo, ne s sistemom itn. Za mnoge od njih mislim, da bi morali zamenjati poklic. Siten in nezadovoljni dimnikar bo povzročil veliko manj škode človeštvu, kot jo povzroča učitelj(ica), ki je nezadovoljen(na) predvsem s samim seboj.

Zdi se mi, da je zadovoljstvo najprej stvar notranje urejenosti in notranjega miru. Občutka, da je naše življenje smiselno in da opravljamo delo, za katero smo poklicani. Kdor prepozna »klic«,

Potemtakem učitelj ni izjema v spektru različnih poklicev. Verjeto pa je bolj oviran kot ljudje v mnogih drugih poklicih. Prenapolnjeni razredi, nezanimanje otrok, ki izhajajo s socialnega obrobja, sprenevedav odnos okolja do njega in njegovih problemov, najrazličnejši zunanji pritiski ipd. mu onemogočajo, da bi uresničil želje, ki jih ima ali ki jih je vsaj nekoč imel. Pri tem je učitelj z velikimi pričakovanji bolj prizadet kot tisti z majhnimi. Žal je med učitelji veliko takšnih, ki so svoje velike želje povsem izgubili in se popolnoma prilagodili nespodbudnemu okolju. Drugi vztrajajo in dosežejo vsaj delček tistega, kar želijo.

Danes je težavno biti učitelj, zlasti na višjih ravneh. Njegovi nalogi sta izobraževanje in vzgajanje, vendar niti sam nima zanesljivega kompasa, ki bi ga vodil k pravih resnicam in vrednotam. Kar je bilo včeraj resnica, je danes laž, kar je bilo moralno, je danes nemoralno. Ni čudno, če se počuti izgubljen. Morda je to eden od razlogov, da se pretirano oprije tradicionalnih vrednot in rutine.

Učitelj ne bo bolj zadovoljen s seboj in šola ne bo bolj človeška, dokler jo bomo pojmovali kot »nujno zlo«.

svojo »nalogo« v življenju, ta ima možnosti za srečo. Zato trdim, da naj učitelj najprej samega sebe (nauči razumevanja svoje osebnosti, najprej sam sebi ustvarja notranjo trdnost, dela mostove med ljudmi najprej sam s svojim zgledom, šele potem bo lahko učil svoje učence živeti harmonično (se pravi zdravo). Strinjam se, da je zelo pomembno znati podajati snov metodično ustrezno. Bojim pa se, da tem znanjem na naših visokih šolah namenimo premalo pozornosti, zato prihajajo učitelji v razred metodično slabo ali celo neustrezno podkovani. Nove metode učenja si na Slovenskem pozno in z velikimi težavami utirajo pot. Tako, denimo, brez redkih navdušencev (Ane Jenkove, Marije Gabrijelčičeve in še nekaterih) naši otroci še danes morda ne bi poznali metode naravnega učenja. Pripravljalci novih učnih programov na Slovenskem (po predlogih sklepam tako) nimajo pojma o tem, da so možgani iz

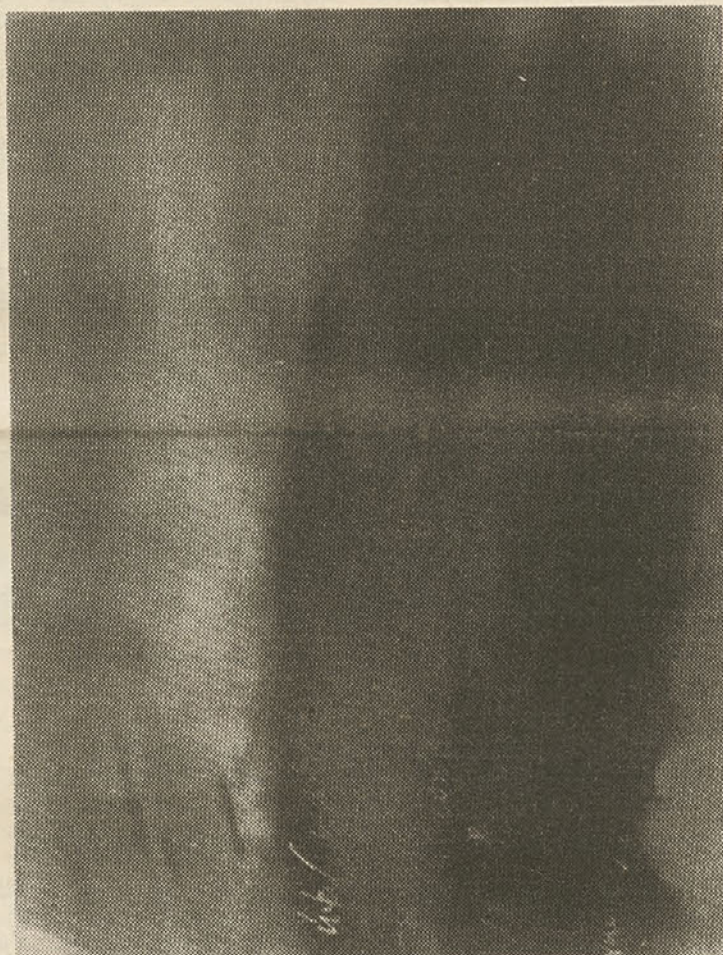
leve in desne hemisfere in da je naša naloga spodbujati hkrati obe ter tako angažirati celostno učenčevo mišljenje. Krčenje umetnostne in kulturne vzgoje v programih mi dokazuje povedano. O skupinskem, sinergijskem delu naši načrtovalci tudi ne vedo dosti. Ko sem pregledovala osnutek programov »nove« srednje šole, mi je iz njih zadisalo 19. stoletje in iluzija o znanju brez srca in duše. Scientizem pa res ne bo rešil ne ljudi ne planeta Zemlja! A sestavljalci srednješolskih programov in izobraževalnih programov za učitelje, ki naj bi bili najprej sami vzgojeni (Marx!), kažejo, kako strahovito zaostajamo za Evropo tudi na tem področju. Prav ta zaostanek je lahko usoden. Kajti – tehnika in strokovnjaki lahko izobrazimo v nekaj letih, za vzgojo kulturnega (kot vi pravite, bolj človeškega) človeka pa so potrebna stoletja!

Čudovito bi bilo, če bi učenca pridobili za ustvarjalni dialog. A prenatrpani programi, preveč učencev v klopih, slabo denarno in tudi drugače motivirani učitelji, centralistično postavljen šolski model – vse to odvrča od

dialoga. Pa se, k sreči, zmeraj najdejo izjeme – dobri učitelji, ki vsemu navkljub ljubijo svoje učence in svoje delo, in zato zlahka navezujejo dialog kot človeški odnos in kot metodo dela.

Brez trenutkov sprostitve, smeha, pesmi idr. kot naštevate, pouk ni dosti vreden. Možgani namreč potrebujejo odmor, učenčevo srce pa spodbudo. A sprostitve se ne da doseči s predpisi. In spet smo tam: pri dejstvu, da je najpomembnejša zadovoljna učiteljeva osebnost, njegova ljubezen do ljudi in do dela, njegovo globoko prepričanje, da je potreben, koristen, in zato – smisel.

Res je, da nam ni podarjeno biti dober učitelj, kot nam ni podarjeno biti dober človek. Nenehno se je treba učiti, se odpirati drugačnemu in novemu, iskati in trdo delati. A vse to je nujen pogoj za oblikovanje dobrega učitelja, ne pa zadosten. Kljub povedanemu namreč menim, da mora biti učitelj nadarjen za svoj poklic. Biti mora pokican in izbran, ali, kot radi rečemo temu, imeti mora pedagoški eros. Ta pa je v zibel položen ali pa ga ni. Ker ga pri mnogih ni, je premalo dobrih učiteljev in preveč slabih šol.

Brez naslova (iz cikla Dnevnik trenutka), 1990, saje na fotografskem papirju

Dr. Janez Klobučar: Šola zapravi veliko mladih moči

Vsak učitelj je najprej človek in šele potem rokodelce ali strokovnjak. V svoji osebnosti ima najmočnejše orodje v vsem vzgojno-izobraževalnem procesu. Vsa nadaljnja pedagoška in andragoška spretnost je podrejena prvemu in se iz njega napaja. Obema moramo priznati razvojno dinamiko. Čim več vrednot ima učiteljeva osebnost, tem bolj je učitelj učinkovit in učenec uspešen, poseben če je okolje ustrezno in so razmere ugodne.

Vsak učitelj se po svoje udeležuje v uresničevanju učnega programa. Pri svojem delu lahko upošteva tuje izkušnje, a iskati mora predvsem svoje oblike dela. Čim močnejša osebnost je, tem bolj ga ovirajo prevelika utirjenost, stereotipnost, šablona. Vemo, da je šola zaradi neustreznega programa in metodologije hladna, zoprna, nasilna. Ravno učitelj s svojo osebnostjo lahko ublaži pritisk šolskega programa in zmanjšuje odpor učencev.

Učenec pa mora vedeti, da mu bo uporabno znanje pripomoglo k uspešnemu življenju. Koliko mlade moči je zapravljeno zaradi učne snovi, ki ni v življenju nikoli uporabljena!

Pri otroku je najpomembnejše,

da sodeluje. Učitelju bo to uspelo, če poišče za vsakega učenca ustrezen način, saj ljudje nismo enako naravnani, enako dojemljivi za različna področja znanja, njegovo količino ter hitrost in intenzivnost sprejemanja. Prav veliko individualnih prijemov je značilnost uspešnega učitelja. Samo takšen učitelj je vsaj nekoliko potešen in nagraden za svoj trud.

Se nekaj vprašanj, ki si jih mora postavljati vzgojitelj:

● Znam zavedam, da bom v otroku lahko sprostil toliko energije, kolikor sem je sposoben spodbuditi?

● Začenjam dialog z otrokom brez očitkov?

● Znam otroka pokarati, kaznovati brez napetosti, brez sovraštva ter stroge ukrepe uresničiti mirno in preprosto?

● Zmorem sprejeti tudi zamerni vlog, tako da sprejemam otrokove pobude kot nekaj samounevnega in opuščam ugovore in nasvete?

● Koliko sem sposoben razumeti otrokovo potrebo po tem, da bi mu priznali samostojnost, bistrost in sposobnost, da postaja čedalje bolj odgovoren?

Pripravlja
DANICA CEDILNIK

pogledi

MILAN DETELA

Štirideset let učitelj

Odlomki

Pravo bistvo učiteljskega poklica je v nujnosti, da ima učitelj mladino resnično rad! Ljudje smo čudno stvarjenje. Kar analiziramo se! Ali imamo enako radi vsakega sočloveka, ob vsakem času, z vsemi njegovimi lastnostmi? Dobro vemo, da ne. Enega imamo res radi, drugega manj, nekoga sploh ne. Imeti sočloveka rad je kar težko razložiti. Jaz si to razlagam tako, da mora prevladati pozitivna moč človekove naravi, da sprejme, razumeva, občuti, da sočloveku neprisiljeno vrača. Če v teh odnosih ni pozitivnega naboja, ki čustveno prevzema oba, nastane mlačnost, odtujenost, prepada, prava duhovna obojnost. Takšni smo pač ljudje. Tudi učitelj je človek, ki ima v srcu tako ljubezen kot tudi – da rečem grobo – mržnjo. Kljub temu pa se mora učitelj v svoji vlogi zavestno nevtralizirati, da zbrusi obe skrajnosti, da prekvasi samega sebe in se obvladuje do tolikšne mere, da bo izžareval v svojem delu čim več pozitivnega lastnega bivanja. Če učitelj nima toliko moči, volje in zavesti, da prisili samega sebe k temu, da ima rad mladino, bo svoj odnos nekaj časa le hlinil, končno pa klonil pod težo nemoči.

V svojem početju mora biti učitelj v bistvu enak do vseh učencev. Otroci, ki se že v družini čuti zapostavljena ob bratih in sestrah, je nujno prizadeta osebnost. Neenakost gloda in nažira korenine zaupanja. Razredna skupnost pa je velika družina. Različnosti med otroci so mnogo večje. Naravno je, da je eden bolj, drugi manj simpatičen, eden bolj prizadeven, vlnudnejši in urejenejši od drugega – učitelj pa mora obvladovati vsaj svoj zunanji odnos do vseh enako, pa čeprav ima svojo intimno predstavo o vsakem posebej. Gorje razredu, kjer so »ljubljenčki«. Prav ti bodo od sošolcev postali osvovljeni, čeprav sami za to niso krivi. Prava umetnost je, da učitelj z dejanji dokaže, da med učenci ni razlik.

Že po zunanjem videzu si do neke mere lahko ustvarimo predstavo o notranji urejenosti šole. Šolska stavba ima svojo okolico in poti do nje. Uživam, kadar pridem do kake podeželske šole, kjer je okolica vsa v zelenju, vse pometeno. Bolj ko je kraj nerazvit, lepša je urejenost šolske okolice, vrta, dvorišč, igrišč. Tega pa ne moremo trditi za vse šole, ki se drenjajo v mestni pozidavi. Kot da tu ni pogojev za rast zelenja ali da meča ne pometa! Odpadki, cigaretni ogorki, odpadlo listje, slabo počistene površine ob zapadlem snegu, okna brez zelenja in rož, polomljene rolete itd., itn.

Vedno sem se zgrozil ob misli, da bi v šoli nastal požar ali da bi doživel potres. V mnogih šolskih objektih bi prišlo do prave katastrofe. Že projektantje niso zagotovili dovolj varnih pogojev za bivanje, še manj pa ustreznih možnosti za hitro izpraznitev objekta. Ali imamo na voljo signalne naprave (sirene), hidrante, minimake, reševalno orodje in opremo in v kolikšni meri smo vsi – učitelji in učenci – usposobljeni vse to uporabljati? Določila hišnega reda morajo zajemati tudi to področje. Moramo se še in še usposabljanje za te primere. Družbeno samozaslišna vzgoja nas lahko reši katastrofe.

Za sestavljanje urnika sem uporabljal veliko leseno tablo

z luknjicami in razpredelki za dneve, poldneve, oddelke. Vsak učitelj je imel svojo barvo gumba. Te sem vstavljal po delovnem razporedu v ustrezne luknjice za oddelke. Nad 600 gumbov z vsemogočimi barvnimi in vzorčnimi oznakami sem vstavljal v tablo, jih nato prestavljal v dveh oddelkih hkrati in preveč »okenc« (ena vmesna prostura) in »vratc« (dve prosturi). To je bilo pravo šahiranje. Ves ta čas pa sem že razmišljal, kako bodo ta moj »izdelek« sprejeli kolegi. Ti so mi že pred pričetkom tega dela izročali listke z raznimi željami. Nekateri so si hoteli urnik skrojiti tako, kot da so sami na šoli. Večina pa ni izražala svojih želja – vdaljo so se v usodo in čakali, kaj bo. Če se je le dalo, sem želje tudi upošteval, a priznam, da ne vedno, zlasti ne, če bi izpolnjena želja enemu prizadela drugega kolega.

Urniki sem pripel na tablo. Pred tablo je nastala prava gneča. Vsak učitelj se je želel čim prej seznaniti s svojim voznim redom za naslednje polletje. Zame so bili to trenutki spoznavanja značajeve svojih sodelavcev. Doživljal sem prav vse: od iskrene zahvale enih do ostrih ugovorov in drugih skrajnosti drugih. Prejel sem celo nekaj grozilnih pisem. Ta hranim za spomin. Iz enega takih pisem navajam: »Tako, pa si mi spet uspel narediti nemogoč urnik! Jasno mi je, da je to znak 'iskrenega' tovarišstva!... Če je v tebi še kaj človeškega, prosim, da iz ponedeljka preneseš dve uri na sredo...« itd. Prav zanimivo, pripombe so dajali vedno eni in isti, na srečo maloštevilni. Tolažil sem se z mislijo, da še Bog ne more ustreči vsem in odbijal napade z molkom ali besedo; vdal pa se nisem zlepa. Ob nekem takem vzdušju, ki ga je priklicala objava urnika, sem nekoč svoje razpoloženje zlijal na papir. Ko boste to prebrali, boste boljše razumeli delo »urnikarja« in tudi razpoloženje v zbornici, ko učitelji zvejo za ritem svojega dela. Kot v razredu, tako tudi pri sestavljanju urnika nisem poznal »ljubljenčkov«, česar pa mi nekateri niso nikoli priznali.

V zborničnem kolektivu ne smejo obstajati generacijske razlike glede opravljanja skupnih šolskih nalog. Ne sme pa izostati določena mera spoštovanja do starejših kolegov, prav tako pa je zaželena ponujena roka in dobronameren nasvet starejšega svojemu mlajšemu kolegu. Čas bo zamenjal vlogo vsakega učitelja; vsak mlad učitelj bo presrečen, če bo začutil, da ga tudi starejši sprejemajo kot sebi enakega; čez desetletja bo tak odnos lahko vračal. Tikanje je med šolskimi kolegi običajno, a je precej izjem. Prvo presenečenje doživi mlad učitelj, če mu starejši kolega ponudi možnost tikanja; to ju hipoma zbliža. No, tikanje ali vikanje pa še ni pravi odraz ravni medsebojnih odnosov. Mlajši ne zmorejo vedno tikati starejših kolegov ali celo svojih nekdanjih učiteljev. To je razumljivo, a njihovi odnosi so kljub temu lahko pristni, tudi pri ti – vi. Huje je, če do ponudbe medsebojnega tikanja ne pride ali če tikanje zelo odklanja iz premišljenih zelo osebnih gledanj, še slabše pa, če se kdo ogradi z nekakšno vzvišeno in nedostopnostjo. Jaz pravim: naj kar sami živijo v svojem praznem gradu!

pogovori
zapisi

SLOGAN DELAVSKE UNIVERZE ŠKOFJA LOKA

Izberite svojo pot do
znanja

V publikaciji *Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje*, ki jo je letos izdal Zavod RS za šolstvo, lahko preberemo, da dobiva izobraževanje v svetu in pri nas novo in ustrežnejšo vlogo in pomen za nadaljnjo preobrazbo družbe in svojega položaja v njej. Slovenija je na tem področju v kritičnem stanju. Za drugimi, še posebno razvitimi državami zaostaja za dvajset do trideset let.

Programi za izobraževanje odraslih so po svoji sestavi in vsebini izpeljani iz programov za otroke in mladino in so le »prilagojeni« odraslim. V njih je premalo sodobnih metod in učne tehnologije. Ne samo da namenja Slovenija izobraževanju odraslih izjemno nizek delež družbenega proizvoda, ampak je tudi povsem porušila razmerje med vsemi sredstvi za izobraževanje in sredstvi za izobraževanje odraslih. (Omenjeni delež znaša v razvitih državah okoli en odstotek, v Sloveniji pa 0,03 odstotka – s sredstvi za zaposlovanje pa 0,09 odstotka – to je tridesetkrat ali enajstkrat manj.)

Ker je izobraževanje odraslih v najtesnejši zvezi z gospodarskimi, socialnimi in kulturnimi potrebami in se čedalje bolj prepleta z njihovimi razvojnimi načrti, bomo morali v Sloveniji močno povečati tako zmogljivost kot tudi kakovost tovrstnega izobraževanja na vseh stopnjah.

Le nekaterim delavskim univerzam pri nas je uspelo, da postajajo andragska središča v svojem okolju. To prav gotovo velja za Delavsko univerzo Škofja Loka. O razmerah, delu, težavah, načrtih tega malega, a zelo razgibanega središča za izobraževanje odraslih sem se pogovarjala z direktorico prof. **Petro Rozman** in strokovno delavko **Olgo Volčič**.

Zvedela sem, da spada DU Škofja Loka s sedmimi delavci med manjše delavske univerze; s kakimi dvesto zunanjimi sodelavci zadovoljuje potrebe škofoške občine, z delom programov gorenjske občine, včasih pa tudi vso Slovenijo. Letos poleti se bodo začeli skupni projekti v Volkshochschule iz Reutlingena v Nemčiji.

Področja njihovega dela so izobraževanje za pridobitev izobrazbe od osnovnošolske do visoke, strokovno in splošno izobraževanje odraslih. K splošnemu izobraževanju spadajo interesne dejavnosti in predavanja za učitelje, starše in mladino. Ta imajo več kot sto tem. Njihov razpon je širok: od socialnega učenja do izobraževanja v kulturi, tehniki, znanosti, športu itn., poleg teh je tudi osemnajst potopisnih. Razpravljaljski večeri, ki so redno enkrat na teden v Knjižnici Ivana Tavčarja in v Domu za starejše občane, so že desetletna tradicija. V zadnjem času se uspešno povezujejo z območnim zavodom za zaposlovanje in občinskimi izvršnimi sveti in skupaj pripravljajo programe za nezaposlene. Za učitelje od vrtec, osnovnih in srednjih šol organizirajo dvakrat na leto – v poletnih in zimskih počitnicah – nekajurne seminarje z aktualnimi temami. Prav zdaj se veča zanimanje za novosti v slovenskem pravopisu in pravijo, da se bodo odzvali tudi željam po izobraževanju na tem področju. Vsekakor se trudijo, da bi prisluhnili potrebam današnjega, pa tudi jutrišnjega dne.

Največja ovira za njihovo delo in za razvoj izobraževanja odraslih nasploh sta sistemska neurejenost in neurejeno financiranje.

Njihovi udeleženci namreč za večino programov plačujejo ekonomsko ceno, zato se tudi težko odločijo za izobraževanje. Vemo pa, da države, ki so spoznale izredno pomembnost nenehnega izobraževanja odraslih, le-to (so)financirajo z javnimi sredstvi.

Tako je izobraževanje za posameznika lahko brezplačno ali pa ta prispeva le manjši delež. Z zasebnimi podjetji za izobraževanje tudi na to področje prihajata zdrav »tekmovni preprič« in raznolikost ponudbe. Zaradi sistemske neurejenosti izobraževanja odraslih pa večina le-teh deluje po zakonu o podjetjih brez ustreznih verifikacij in standardov, ki veljajo za izobraževanje.

Menijo pa, da tudi zasebna ponudba, ki se ravna in se bo seveda zmeraj ravnala po zakonu ponudbe in povpraševanja, ne bo pravi odgovor na vse večje potrebe po preusposabljanju, izobraževanju za samozaposlovanje, sprotne strokovne izobraževanju, izobraževanju za varstvo okolja itn. To, kar se za zdaj kaže kot najnujnejše, poudarja direktorica Rozmanova, žal ni denarno privlačno, hkrati pa je preveč pomembno, da bi smelo biti prepuščeno naključju.

Zato si želijo, da bi država z novo zakonodajo ustrezno uredila položaj delavskih univerz in izobraževalnih centrov kot institucij za izobraževanje odraslih in s tem omogočila svojim davkoplačevalcem vsaj najnujnejše nenehno izobraževanje, ki ga bodo še denarno zmogli. Nujno je tudi, da ustanovimo Center za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih v Sloveniji, če hočemo z izobraževanjem odraslih spremljati potrebe po tehnološkem razvoju družbe pa tudi osebnem razvoju posameznika.

Ker za svoje delovanje nimajo zagotovljenega denarja, večino svojih programov »ponujajo na trgu«. To zahteva, da poznajo povsem marketinške prijeme in zakonitosti pri delovanju ponudbe in povpraševanja. Poleg tega večina njihovih programov ni predpisana, in včasih prav hitro zastara. Priprava novih programov je zelo zahtevna, zanj so potrebne dobre denarne in kadrovske razmere. Za tako delo potrebujejo veliko moči in optimizma.

Ob pogovoru o zunanjih sodelavcih sta obe sogovornici poudarili, da je prava izbira le-teh ključnega pomena za kakovostno in uspešno delo delavske univerze. Večinoma jih poiščejo sami, zelo pa si želijo, da bi tudi predavatelji sami prišli k njim.

Ljudje se premalo zavedajo, da je delavska univerza lahko tudi mesto za uresničitev kake izobraževalne zamisli. Zato se vabljeni k sodelovanju vsi, ki imajo neke, lahko povsem specifične spretnosti in znanje.

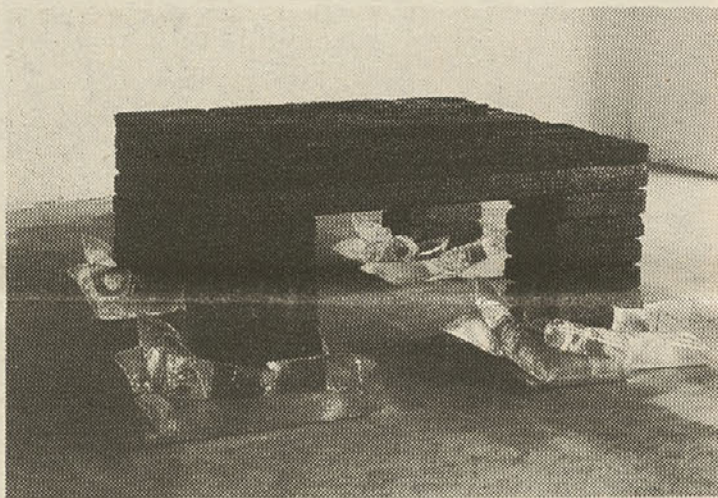
DANICA CEDILNIK

V CENTRU OXFORD SE RADI SREČUJEMO

Neizčrpen vir novih zamisli

V Ljubljani je bil novembra 1986 odprt Center Oxford, izlozbeni in prodajni prostor ugledne angleške založbe Oxford University Press, svetovno znane predvsem po svojih slovarjih in strokovnih priročnikih za pouk angleškega jezika kot tujega jezika pa tudi po beletristiki in zelo strokovni literaturi raznih področij, od medicine do ekonomije, od glasbe do sociologije. Nekaj sto naslovov iz bogatega izbora OUP je zmeraj na voljo v Centru Oxford, vse druge pa je, seveda, mogoče naročiti. Cankarjeva založba je sklenila s Centrom Oxford pogodbo o dolgoročnem sodelovanju, zato je zagotovljen stalen dotok nove strokovne literature. Center Oxford je res najbolje preskrbljen s publikacijami založbe, katere ime nosi, vendar pa je v njem mogoče dobiti tudi izdaje tako znamenitih založb, kot sta Langenscheidt in Hueber.

Za učitelje angleškega jezika pa je ta Center še veliko več kot le prodajni in izlozbeni prostor. Enkrat na mesec se tu srečujemo anglisti na večernih strokovnih srečanjih. Letos se je Center Oxford povezal tudi z jezikovno šolo Babylon in skupaj z delavci te šole pripravlja prijetne večere s kratkimi predavanji, pogovori in izmenjavo izkušenj. Center je za nas angliste prostor, kjer najdemo vse, kar potrebujemo za osebno strokovno rast in za bogatejšo, bolj raznoliko delo v razredu. Vsako leto pedagoški svetovanci za tuje jezike Zavoda Republike Slovenije za šolstvo pregledajo ponudbo Centra Oxford in najprimernejše publikacije uvrstijo v seznam dodatne literature za učitelje in učence osnovnih in srednjih šol. Seznam je razdeljen na obvezno literaturo, ki je del učnega načrta in nujno za uresničevanje vsebin tujega jezika v sklopu rednega pouka, ter na priporočeno literaturo: iz seznama učbenikov izbirajo učitelji dodatne zanimive vsebine, bogat je seznam gradiva za razvijanje posameznih jezikovnih spretnosti in ravni ter za pouk jezika, uporabnega stroki. Tudi slovnice, slovarji, priročniki, periodika so našli svoje mesto na seznamu. Težko si zamišljamo sodoben pouk tujega jezika brez videa in brez gradiva za uporabo računalnika. Vsa literatura, uvrščena v seznam dodatne literature, je na voljo v Centru Oxford.

Stabilnost, 1990, zogleneli hrast, voda, polivinilske vrečke

Ko se korenin zavedo...

Benečanka Antonella Bukovac obudila Slovenko v sebi

Z živahno, podjetno študentko, vzgojiteljico slovenskih otrok v Špetru Slovenov (San Pietro al Natisone) se peljeva iz študentskega doma v Ljubljani proti Novi Gorici in v Šempeter. Njena zgodba je presenetljiva izpoved rodu, ki se nenadoma zave svojega slovenstva kot globoke notranje vezi, vsajene od pradavnin.

»Hodila sem na učiteljske v Špetru, kjer nenehno zveni italijansko. Ves čas so me vzgajali v italijanskem duhu. Končala sem torej šolo in nenadoma začutila, da moram svoje znanje dati nekemu, ki mi je po duši najbližji. V Špetru so ustanavljali vrtec za slovenske govoreče otroke in v njem sem se zaposlila. Minevalo je leto in spoznala sem, da je moje znanje slovenščine, zlasti knjižne prešibko, da bi lahko prednikov in da mora najti sovočje z nekom, ki dobro pozna jezik, ki ga moram pridobiti nazaj.

Moram spet odkriti sebe, svoj izvor, sem si dejala. odločila sem se, da »poslovenim« svoje beneško narečje, ki ga govorimo doma.

Šempeter pri Novi Gorici je prelep. Ustaviva pred blokom, kjer živi Antonella mentorica Rudica Zgonik-Kerčmar, profesorica angleščine in slovenščine. V njeno varstvo sta se »zatekli« iz Benečije dve dekleti: Antonella Bukovac iz Čedad in Antonella Kromac iz Sovodnj, z željo, da bi se naučili slovenskega jezika. Prof. Kerčmarjeva pripoveduje: »Ko sta prišli k nam, sta znali zelo slabo slovensko, ena malo

narečja, druga skoraj nič. Bukovčeva, ki ni znala skoraj nič, se je zelo hitro naučila slovenščine. V začetku se nam je zdelo čudno, ker sta trdili: »Midve nista Slovenki, saj ne govoriva slovensko, ampak narečje!«, kot da to narečje ni – slovensko! Kot da je jezik nekega manjvrednega naroda, ki je tujek v telesu italijanskega. Ko smo se peljali na Antonellin dom v Benečijo, nas je že vnaprej pripravljala na presenečenje: »V naši družini smo Slovenci, ampak ne govorimo slovensko!« Ko pa smo prišli na njen dom, so vsi lepo govorili slovensko, posebno mama in oče, in celo mlajši brat, za katerega je Antonella trdila, da ne razume slovenščine.

Dekleti sta se naselili v dijaškem domu v Novi Gorici, v Šempeter pa sta prihajali k pouku slovenščine, in tam se je začelo z njima ukvarjati več slavištev. Poučevali so ju po rednem pouku. Ena kolegica je prevzela literaturo, druga fonetiko, jaz pa jezik. V šoli smo predelovali učno snov, tako kot pri pouku. Mislim pa, da sta se dekleti veliko več naučili v živem stiku z nami, ob popoldnevih, neobvezno. Dobivali smo se na našem domu, govorili o vsem mogočem in bogatili besedni zaklad. V tem času sta dobivali štipendijo iz dvojezičnega vrtca v Špetru.

Obe Antonelli sta v začetku

ford. V letošnjem letu je Center obogatil svojo ponudbo s številnimi novostmi za vse, ki se žele naučiti tuje jezike ali pa poglobiti svoje znanje angleščine, nemščine, francoščine in španščine.

V osnovni šoli v Sloveniji lahko uporabljajo učitelji ob domačem učbeniku tudi alternativni angleški učbenik Project english. Učbenik je zasnovan na funkcionalno gramatikalnem prijemu, poudarja pomembnost razlikosti pri pouku; raznolike so dejavnosti, vaje in vsebine. Učenci si pridobivajo znanje slovnice kognitivno, spoznavno. Osrednji del vsake enote je projektno delo, učbenik torej spodbuja samostojnost, ustvarjalnost in učenec zares sodeluje v vzgojno-izobraževalnem procesu. Avtor Tom Hutchinson je ob učbeniku za učence in učbeniku za učitelje pripravil še delovni zvezek, zglede za preverjanje znanja in odlično videokaseto. Zdaj je učbeniško gradivo obogatilo še z izvrstnimi priročniki: Activity book in Video guide. Project english je eden najbolj razširjenih učbenikov na svetu in na željo mnogih učiteljev iz različnih dežel sveta, ki žele učencem na začetni stopnji učenja dati trdne slovnice temelje, je Tom Hutchinson učbeniški kompletu dodal še Grammar and Practice book. V gradivu so jasno razložene temeljne slovnice strukture, vsaki strukturi je dodana vrsta zanimivih utrjevalnih vaj. Celotno vaje v prevajanju so znova našle svoje mesto v učnem procesu na začetni stopnji učenja tujega jezika. Novost, ki je bodo učitelji zagotovo veselili.

Tudi v srednji šoli si je alternativni učbenik Headway pridobil veliko učiteljev in učencev. Novost v letu 1991 je Headway pronunciation. Sistematičen pouk izgovarjave je pri pouku tujega jezika mnogokrat odrinjen na stranski tir, zlasti na srednji stopnji. Tudi v učbenikih je zmeraj premalo domiselnih vaj za razvijanje te izredno pomembne veje

jezikovnega pouka. Headway pronunciation se sistematično loteva obravnave posameznih glasov, poudarka, intonacije, vezanega govora. Številne vaje povezujejo izgovarjavo z drugimi prvinami jezikovnega pouka.

Veliko naših učiteljev pogreša v predpisanih učbenikih literarna besedila, ki ne bi razvijala le učenčevega jezikovnega znanja, temveč predvsem njegovo ljubezen do literature in spoštovanje do kulture drugega naroda. Pouk tujega jezika, ki ni tesno povezan s kulturo, je kot drevo brez listja, pusto, mrtvo. Na srednji stopnji imajo učenci na voljo izvrstno berilo dr. Mirka Juraka, osnovna šola pa premalo poudarja pomembnost t.i. kulturnega ozadja. Vse učitelje osnovnih in tudi srednjih šol bi rada opozorila na knjigo Literature avtorja Alana Duffa, predavatelja, pesnika in pisatelja, ki živi in dela v Ljubljani. V letu 1990 je gospod Duff dobil za svojo knjigo Translation prvo, za Literature pa tretjo nagrado vojvode Edinburškega. Nagrado podeljujejo vsako leto za najboljši priročnik na področju pouka angleškega jezika kot tujega jezika. V uvodu k Literature pravi avtor, da kar trije vzroki upravičujejo uporabo literarnih besedil v razredu: lingvistični, metodični in motivacijski. Učenci spoznajo različne sloge pisanja, literarna besedila spodbujajo resnično interakcijo med bralcem in avtorjem, saj se le redkokdaj zgodi, da se dva bralca odzoveva na neko besedilo povsem enako. Avtentičnost besedil pa spodbuja motivacijo, ki izzove bralčev osebno izkušnjo, tako da ta »začuti« besedilo. V knjigi nanizajo avtor nešteto zamisli za praktično, življenjsko uporabo literarnih besedil v razredu. Gospod Duff je vodil že veliko naših pedagoških delavnic in vsaka je bila pravi užitek in neizčrpen vir novih zamisli za vključevanje literature v jezikovni pouk. Prav tak bogat vir je tudi Literature!

NEVENKA SELIŠKAR

samo strmeli, saj nista razumeli knjižne slovenščine. Njun materin jezik je bilo le beneško narečje. Slovenska beneška vas je odmaknjena od središča Špetra, kjer skušajo pritegniti vse več potomcev slovenskih družin v slovenski vrtec in šolo.

Jezika sem ju učila po posebni vadnici, po učbeniku Slovenščina za tujce. Iz besedil izvirajo slovnicična pravila. Prebirali smo tudi knjige za mladino, časnike, poslušali radio in televizijo. Tudi s sinom Rokom sta govorili slovensko in hkrati italijansko. A kakor hitro sta zaprli vrata našega doma, že sta govorili spet italijansko! Navada, utečenost, da brez napora spet govorita jezik, ki sta ga vajeni.

Močan notranji klic

In kako je Benečanka občutila svoje narečje, jezik svojih prednikov v primerjavi s knjižno slovenščino, ki se jo zdaj uči na Pedagoški akademiji v Ljubljani? Je zvenela knjižna materinščina tuje? Si ji našla skupne temeljne besede?

Takole pravi: »Narečje Beneških Slovencev je zelo sorodno tolminkemu, rovtarskemu« narečju, meja je samo umetna, jezik je ni poznal, zlasti ne takrat, ko je v pradedovini nastajal. Ugotovili smo, da je v beneškem narečju veliko izrazov, ki so povsem »staroslovenski« in jih ni v knjižni slovenščini, ki je nastajal na »sončni strani Alp«. Na kmeth v Benečiji še trdovratno živi slovenski jezik. Poimenovanja kmečkega orodja, strojev in na-

prav, semen, plodov so slovenska razpoznavna temeljna govornica ljudi iz teh krajev. Slovenski beneški izrazi, ki zadevajo kmečko kulturo, so globoko zakoreninjeni.

Dragocena učna moč v Špetru Slovenov

Obe Antonelli sta postali dragoceni učiteljici slovenščine v Špetru. Tam imajo Slovenci majhno kulturno žarišče, tam so galerije, pisarne in oddelek s spomini, v spodnjih prostorih pa poteka pouk v vrtcu, izmenično v slovenščini in italijanščini. Dve učiteljici sta za slovenski, ena za italijanski jezik. Otrokom se najlaže približajo v beneškem narečju, s pesmicami in pravljicami, te pa potujejo po uistem izročilu iz roda v rod. In prav ta izročila bosta strokovno obujali Antonella Bukovac in Antonella Kromac. Prva uči otroke slovenščine, druga pa italijanščine na dvojezični šoli v Špetru. Učence za slovenski pouk imajo od prvega do četrtega razreda, v vsakem jih je pet do šest.

Veliko razumevanje za šolanje Antonelle Bukovac na Pedagoški akademiji v Ljubljani, je pokazala ravnateljica dvojezične šole v Špetru Živa Gruden, ki je prebricana, da lahko čim bolj strokovno spopolnjeni pedagoški delavci dajo otrokom dobre temelje za učenje materinščine.

Prostor Alpe-Jadran in enotni slovenski prostor dobivata tako z nosilci nove slovenske pomlad temeljne jezikovne značilnosti.

IVAN CIMERMAN

Med stvarnim in idealnim

Učenje, vaje, uspeh

Vse, kar smo doslej spregovorili o učenju, je sicer povezano z vsakim učenjem, vendar nekoliko bolj s tistimi vsebinami, kjer ni matematika najpomembnejša, rekli bi bolj z družboslovjem in jezikoslovjem. Čeprav je pomembnejše temeljnega pomena tudi pri naravoslovju in matematiki, je na tem področju logično sklepanje bolj poudarjeno, večkrat že kar bistveno.

Poudarili smo že, da se moramo najprej znebiti predsodkov, da nismo sposobni (rojeni) za matematiko, fiziko itn. Danes vemo, da je intelektualna sposobnost enovit sistem delovanja, povsod so potrebni sklepanje, kombiniranje, razčlenjevanje, sploševanje. Vsi ti miselni procesi se združujejo in povezujejo pri vsakem intelektualnem delu, pri matematičnih vsebinah le nekoliko bolj posledno.

Druge posebnosti pri takšnih vsebinah je stroga nadgradnja, saj ni možnosti napredovati, če nam manjka prejšnje znanje. Velja kar pravilo, da sta uspeh in neuspeh odvisna od elementarnega znanja ali neznanja, kajti se je treba »za nazaj«. In takšna skromna sposobnost povečini tudi vse vrste inštrukcij, ki jih poznamo od davnine. Tretja in bržda najpomembnejša stvar pa so vaje. Matematike, fizike in drugih ved, se bomo naučili toliko, kolikor bomo vadili, edina pot do uspeha so vaje. Žal je vse preveč mladih, ki zaradi nepoznavanja tega preproste pravila niso uspešni, nato se udeležijo k skrajno škodljivemu predavatelju, da za takšno učenje niso nadarjeni. Tisti redki posamezniki, ki lotujejo vaj po neki intuiciji pogosto ugotovijo, ne le da so sposobni za takšno učenje, temveč da se v njih tudi skriva pomembno.

Strokovnjaki to vedo, vendar bolj iz naravoslovja in manj teoretični procesi učenja. Zaradi tega tudi vaje ali pripravljajo vaje: tudi naša knjižnica trgu imamo čedalje več samostojnih publikacij za vaje, pri tem upoštevamo tole napotilo: rešujejo vaje, pri katerih so podane tudi rešitve, se boljše je, če so zraven tudi metode reševanja. Vaj brez rešitev, ob katerih bi lahko preverili prav-

vilnost svojega dela, se raje ogibajte, povratna informacija je bistvena za uspešno učenje in obenem za motivacijo. Na srečo vsebujejo danes priročniki tudi rešitve, žal pa ne zmeraj tudi metode, samo končni rezultat pa je le polovična povratna informacija. S tem ko smo »pribili«, da smo vsi sposobni tudi za matematiko in podobno, menimo, da marsikateri bralca nismo prepričali, kajti pred sodki, da smo ali nismo »rojeni« za neko predmetno področje, so globoko vsidrani v zavest naše kulture, hkrati pa najdemo tudi v ožji stroki še zmeraj »ašologije« prirojenih darov.

Ne božji dar, temveč strastna radovednost

Dolgo je bilo človeštvo prepričano o prirojeni nadarjenosti – to psihologi najpogosteje poimenujemo inteligentnost, vsebina le-tega je po zdajšnjem izrazu tudi ustvarjalnost. V desetletjih po drugi vojni se je razmahnila težnja, da bi to dokazali z znanstvenimi metodami, in ta živi še dandanes. Iz vseh zornih kotov so teoretični preučevali inteligentnost, pri tem pa nenehno poskušali prodreti v skrivnosti sposobnosti velikih izumiteljev, posebno Einsteina. Omenjajo ga še zmeraj ob vsakem resnejšem teoretičnem razglabljanju. To seveda ni naključje, saj so njegova odkritja temeljito spremenila razumevanje našega univerzuma, noben drug zemljan tega stoletja ni priznan za genija enakih razsežnosti. Imeli so ga za čudežno bitje sveta ter silili vanj, naj odkrije še katero skrivnost narave, toda Einstein je to odklanjal z znano domisljico, naj ne pričakujejo, da bo znesel zlato jajce. O svojih sposobnostih je dejal:

»Nobene posebne nadarjenosti ni v meni niti v mojem rodu, dednost nima s tem nobene zveze. Edino, kar je v ozadju, je strastna radovednost.« O metodah poučevanja je trdil, da sodobne metode pouka zavirajo otrokovo »božansko radovednost«. Prepričanje, da lahko pritisk in občutek dolžnosti povečata veselje do iskanja, je zmoten. Mislim, da bi se zdrava zver prenehala biti požrešna, če bi jo silili k žrtvi.

Niso mu verjeli, še naprej so iskali njegov »božji dar«, razmišljali o tem, da bi konzervirali njegove možgane in gene, jih preučevali po sodobnih metodah, morda celo ohranili ter »cepili« z njimi druge. To je trajalo desetletja, vendar je danes bolj ali manj preteklost, človek prinese na svet dovolj dispozicij ali zmognosti za vsak intelektualni razvoj. Komaj kakšen odstotek naših možganov je uporabljen, morda celo le desetinka odstotka, poudarja Russel (Knjiga o možganih, DZS 1987).

Človekove sposobnosti so odvisne od razmer v okolju, od bogastva stimulansov od najzgodnejše mladosti, morda celo od dobe pred rojstvom, kajti že fetus je občutljiv za svetlobo, zvok in okus, čuti delujejo že pred rojstvom. Razvoj inteligentnosti je odvisen tudi od kraja bivanja, od oddaljenosti od šole, celo od babičine diplome, poudarja M. Tort (Inteligentni kvocieni, DE 1986). Ob novih spoznanjih se strokovnjaki vračajo v preteklost ter ugotavljajo, da so že zdavnaj opažali, da je inteligentna odvisna od življenjskih razmer, vendar je bil predsodek o dednosti premočan. Že na začetku tega stoletja so nameč pri logitudinalnih spremljavah ugotovili, da se inteligentnost v življenju speminja, zlasti tedaj, ko človek dorašča. Tort navaja, da je ta pojav zaznal že Aristotel in menil, da svobodni in sužnji niso zmeraj v okolju, kamor spadajo.

Z otrokom se pogovarjajte že pred rojstvom

Čeravno lahko še danes slišimo in beremo (tudi v domači srenji) o prirojeni inteligentnosti, ki ni odvisna od vplivov okolja ali da je njen pomembni del podedovan, je koristno,

da takšna zmotna prepričanja čimprej opustimo, med drugim tudi zato, ker ne spodbujajo – to pa je nevarno. Nič lažjega na tem svetu, kakor prepričati otroka, da ni za nekaj sposoben, in nič težjega, kakor to popraviti. En sam namig staršev, le bežen izraz dvoma, ko malček naleti na težave ter reče, da ne zmore, in če mu to potrdimo, je lahko usoden. Zaradi naše potrditve otrok odvrže misel na uspeh, »ker ni sposoben«, zamre mu zanimanje ter nežno pojavljajoče se samozaupanje, ne potruditi se več in že smo tam. Neuspeh je zapečaten, morda za vse življenje.

Ameriška psihologa Arthur in Linda Shaw Whimbey sta že napisala knjigo z naslovom: Inteligenca je mogoče zvišati. V njej navajata metode vzgoje, kako moramo ravnati z otrokom, da vplivamo na njegov inteligenčni razvoj. Raziskovanje je danes bolj usmerjeno v vprašanje, kako pozitivno vplivati na razvoj, in ne več v to, kaj je podedovano in kaj ni. V najnovejšem času imamo že več priporočil, kako ravnati z najmlajšimi. Sem spadajo pobude, naj starši berejo pravljice dojenčkom, čeprav se ne govorijo in ne razumejo. Vpliv govora ali besednega zaklada na inteligentnost je najbolj znan, in to potrjujejo tudi naše domače raziskave, ne vemo pa natančneje, kdaj in koliko koristijo že podzavestni vtisi.

Morda se bo kateri od bralcev spomnil televizijske oddaje pred kakim letom, ko so povabili pred kamere nekatere naše »čudežne otroke« izjemno uspešno v šoli. Med njimi je bil osnovnošolec samohranilke iz Kranja. Ko so jo povprašali, kako je z njim ravnala (bila je preprosta mati brez visokošolske diplome), skoraj ni vedela odgovoriti, rekla pa je: Veliko sem se z njim pogovarjala.

Staršem torej kratek nasvet, nikoli in za nobeno ceno se ne strinjajte z otrokom, če bo trdil, da ne zmore nekega predmeta, da ni sposoben, in še manj verjemite učitelju, če izjavi kaj takšnega, z otrokom pa se pogovarjajte že pred rojstvom.

JOŽE TRČEK

VISOKOŠOLSKA DIDAKTIKA

Pot do uspeha

Ste kdaj razmišljali o tem, kako komunicirate? So vaše učne ure in predavanja uspešna? Dobro sodelujete z učenci in študenti? Vam prislusnejo? Tudi vi jih znate pritegniti in prepričati?

Do nedavnega o tem nismo veliko razmišljali, zdaj se s podobnimi vprašanji čedalje več ukvarjamo. Tudi zato, ker je bilo večkrat ugotovljeno, da je pomembnejše, kako predavamo, kot pa vsebina sama. Uspešna komunikacija na predavanjih in seminarjih je bila tema treh dnevnih dni (med 13. in 15. februarjem letos) v Preddvoru, ki jih je pripravil Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Seminarja se je udeležilo petindvajset asistentov in predavateljev prostovoljcev iz nekaterih ljubljanskih visokih šol (Biotehniške fakultete, Fakultete za naravoslovje in tehnologijo, Medicinske fakultete in Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo), čeprav ni bilo strogo pogojevan z njihovo stroko. Namestjen je bil visokošolski didaktiki, trav didaktika pa je predmet, ki ga marsikdo med njimi še nikoli ni imel na urniku, posebno ne visokošolske didaktike. To področje se je pri nas začelo razvijati v sedemdesetih letih, nato se ukvarja z njim dr. Barica Marentič-Požarnik, profesorica pedagoške psihologije na Filozofski fakulteti. Leta 1979, ko se je udeležila kongresa evropskega visokošolskega združenja, se je ukvarjala z visokošolsko didaktiko, je po zgledu kolegov iz drugih držav začela pri nas pripravljati tečaje visokošolske didaktike. Bili so dobro oblikani, med udeleženci pa je bilo največ medicincev in profesorjev asistentov z Biotehniške fakultete. Žal po letu 1980 ni bilo več takšnih tečajev, čeprav bi bili potrebni. To dokazuje tudi prenetljivo veliko prijavljenih na

tokratni seminar. Zanimanje zanj je bilo tolikšno, da ga bodo jeseni ponovili.

Po svetu je visokošolska didaktika bolj cenjena in priznana kot pri nas, saj ima skoraj vsaka pomembnejša univerza svoje središče, ki se ukvarja samo s tem področjem. Na Nizozemskem je kar dvanajst takšnih centrov. Pri nas jih, posebej za to specializiranih, sploh nimamo.

Ko smo obiskali seminariste v Preddvoru, smo bili presenečeni: nobenih značilnih predavanj ni bilo, temveč vaje, nastopi, razne igre. Veliko so se pogovarjali in vse je bilo zelo sproščeno. Čeprav so bili izbrani iz različnih fakultet, so dobro sodelovali. Predavatelji in asistenti so bili dejavni vse dni, posebno

že tolikokrat poprej, pa vendar so imeli tremo – pravijo, da skoraj takšno kot tedaj, ko so prvič predavali. Tudi tako kritičnih in zahtevnih poslušalcev (študentov) še niso imeli. Ob koncu so skupaj ocenili predavanja (mininastope). Ugotavljali

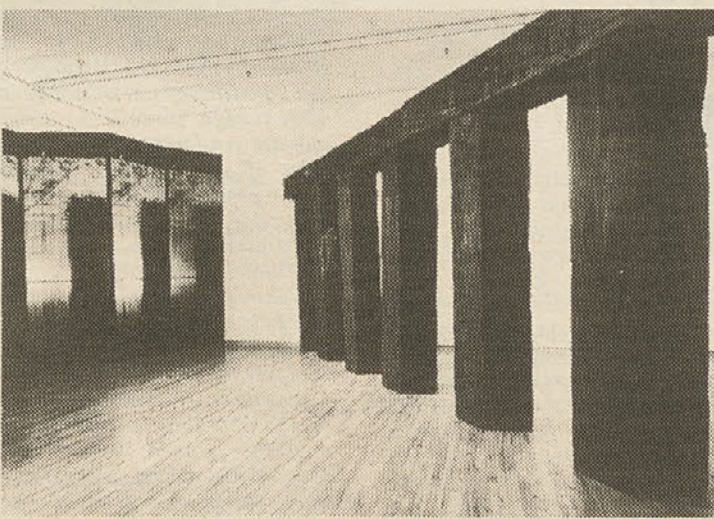
predavalnici ali učilnici, kakršnih smo vajeni. Okolje je bilo bolj domače, stoli niso bili razpostavljeni po nobenem redu, stene so bile preplepljene s plakati, ki so nastajali sproti, video in grafoskop sta bila kar naprej v rabi.

Udeleženci seminarja v Preddvoru so ugotavljali, katere so najpomembnejše komunikacijske ovire:

- učitelj nima povratnih informacij
- pomanjkanje temeljnih podatkov
- začetna podmena o učenčevem znanju
- prehitro podajanje snovi
- različno razumevanje istih pojmov
- neznano razložiti z že znanimi pojmi

In še njihovi napotki za uspešnejšo komunikacijo na predavanjih:

- oris celote
- uporaba prispevkov in zgledov
- sistematično podajanje
- jasno prehajanje od točke k točki
- prilagajanje učencem
- uporaba svojih izkušenj
- veliko skic, grafov, preglednic

Demistifikacija monumenta, 1990, zogleneli hrast, saje na papirju, barvni diapozitiv na pleksisteklu

še voditeljici seminarja dr. Barica Marentič-Požarnik in asistentka Barbara Princič-Zajc, ki sta usmerjali delo. Udeleženci so si porazdelili vloge: eni so bili študentje, drugi predavatelji, tretji opazovalci. »Profesorji« so pripravili svojo (mini) uro, kot

so, kaj bi bilo mogoče izboljšati, ali je predavatelju uspelo zbuditi zanimanje pri študentih, so bile kakšne komunikacijske ovire, katere ipd.

Dvorana, kjer je potekal seminar, še zdaleč ni bila podobna

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Spoznavanje narave in družbe – nezadostno

Na težave pri učenju smo se že kar navadili. Doživlja jih več kot polovica učencev med osnovnim šolanjem.

Za nekatere imajo te težave strašanske posledice, za druge le občasne, samo pri neki snovi, v posameznem predmetu, pri posameznem učitelju. Otroku ne zamerimo preveč, če mu gre težko pri matematiki, saj je že od nekdaj znano, da je matematika težka. Bolj zamerimo, če ne zna brati in pisati. Zamerimo mu, ker naj bi pisal in bral v slovenskem jeziku, on pa se vede, kot bi od njega zahtevali kitajščino. V zadnjih dveh desetletjih so se spoznanja in vedenje o specifičnih težavah pri učenju branja in pisanja, o tako imenovani legasteniji razširile med učitelje in starše. Torej smo tudi težave z branjem in pisanjem nekako priznali in jih dovolili. Tako smo dobili opravičilo za slabe ocene iz matematike in slovenskega jezika. Kaj pa spoznavanje narave in družbe?

Prvo polletje je mimo, grenak okus iz spričeval pa ostaja. Spoznavanje narave in družbe: nezadostno (1). Ali otroku sploh lahko najdemo kakšno opravičilo za takšno sramoto? Starši so presenečeni, sram jih je; otrok pa se počuti hudo krivega.

Pred leti sem spoznala fantka, ki je v 2. razredu napredoval z nezadostno oceno in SND. Spraševala sem se, kako je to sploh mogoče. Navsezadnje: Kaj pa je SND v 1. razredu? Se snovi iz tega predmeta sploh lahko reče učna snov? Lahko rezultat učenja imenujemo znanje? Saj vsak malček še pred vstopom v šolo ve, da je poletje poleti in da je takrat toplo in sije sonce. Vsakdo ve, katere prste ima na roki in dni v tednu tudi že pozna. (Ali res vsak?) Razlikuje dom in šolo in ve, da sta hišnik in ravnatelj v šoli, doma pa kvečjemu še babica in dedek poleg mamice in očka, bratca ali sestrice. Otrok ve, da jabolka rastejo na drevesu, solata pa na vrtu. Če je na vrtu ni, jo kupimo na trgu ali v trgovini. Ne bi bilo treba več dolgo naštevati, pa bi že »predelali« učni načrt za SND, 1. razred. Kaj je torej v tej snovi takega, da se zgodi takšna sramota kot je nezadostno iz spoznavanja narave in družbe.

Šola pač ni tako preprosta stvar. V njej ni dovolj le vedeti in poznati. Treba je znati predvsem povedati, kar veš. (Včasih je dovolj že to, če znaš povedati, česa ne znaš.) To pa ni več tako preprosto in pri tem se težave začne. Če hočeš povedati, se moraš spomniti pravih besed. Besede pa se najraje skrijejo takrat, ko bi jih najbolj potrebovali. Lahko bi jih zgrabili, tako blizu so; lahko bi jih pregriznili, saj jih imamo na jeziku; pa kaj, ko besede niso kaj prida užite.

Pri Davorju so imeli doma vrt in Davor je z mamo skoraj vsak dan delal na njem. Enkrat je moral prinesiti motiko, drugi pripeljati samokolnico. Znal je prinesiti korenček in peteršilj. Iz prvega v drugi razred je napredoval z negativno oceno, 2. razred je zaradi SND ponavljal. Dva meseca sva se poskušala naučiti imena za vrtno orodje in imena tiste zelenjave, ki jo je Davor prinašal mami z vrta. Risala sva, izrezovala slike, pisala imena, ponavljala. Učila sva se letne čase. Štiri besede, povezane s snegom in z zvončki, s soncem in kopanjem, z začetkom šole in z dozorevanjem sadja. Učila sva se in učila, da sva se »prenačila«. Šele takrat se je Davor lahko spomnil tistih vsakdanjih besed, ki jih je sicer tako dobro poznal.

O težavah besednega izražanja, priključa besed iz spomina, o pomnjenju besed, ki so med seboj časovno povezane in odvisne, ki le v zaporednosti ohranjajo pravi pomen, to so tiste težave, ki otrokom na začetku šolanja zapišejo nezadostno iz spoznavanja narave in družbe. Učitelji pa k temu lahko »pripomorejo« še s pisnim preverjanjem znanja, s tako imenovanimi nalogami objektivnega tipa, z nalogami dopolnjevanja; ko bi moral otrok na prazno črto napisati ravno tisto besedo, ki se je za vse na svetu v tistem trenutku ne more spomniti.

Svet VVO TONČKE ČEČEVE CELJE

razpisuje dela in naloge

– RAVNATELJA – POMOČNIKA RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati poleg splošnih pogojev še:

- pogoje po 73. členu Zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok
- imeti organizacijske in strokovne sposobnosti, razvidne iz dozdajšnjega dela ter
- predložiti program nadaljnjega razvoja VVO.

Kandidata bosta imenovana za 4 leta.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev in opisom dosedanjega dela pošljite v 8 dneh po objavi razpisa na naslov: VVO Tončke Čečeve Celje, Mariborska 43 z oznako »za razpisno komisijo«. Kandidate bomo obvestili o izidu razpisa v 30 dneh po sprejemu sklepa o izbiri.

LUČKA LEŠNIK

novе knjige

Gradovi – zrcalo naše preteklosti in sedanjosti

Ivan Stopar: Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji, Partizanska knjiga in Znanstveni inštitut FF, Ljubljana 1990

Komaj se je iztekla zanimiva televizijska serija poljudnoizobraževalnih oddaj o gradovih na naših tleh, o njihovem razvoju, arhitekturi, nekdanji vlogi in drugih značilnostih, se je na knjižnem trgu že pojavila prva iz vrste monografij na to temo. Profesor Ivan Stopar, ki ga poznamo med drugim kot avtorja bogato ilustrirane monografije Gradovi na Slovenskem in številnih strokovnih člankov, z njo – za razliko od bolj splošne informativnih televizijskih prikazov – začne objavljati svoje izsledke o konkretnih, ne le najlepših in najznamenitejših ter imenitno ohranjenih grajskih stavbah v vzhodni Sloveniji, temveč tudi o nekdanji veličini mnogih stavb, ki se danes podirajo ali nanje spominjajo le še žalostni ostanki. Začenja zato, ker bodo sprito oblike gradiva, nabranega med dolgoletnimi raziskavami, tej knjigi, ki zajema le območje mariborskih in ptuj-ske občine, po možnosti postopoma sledile še štiri knjige: Med Prekmurjem in porečjem Dravinje, Spodnja Savinjska dolina, Med Solčavskim in Kobanskim in Med Kozjanskim in porečjem Save; šele nato bo prišlo na vrsto preostalo slovensko ozemlje; upajamo, da časi ne bodo preveč nenaklonjeni tako obsežnemu in zahtevnemu projektu!

Gradovi, ki se še marsikje ponosno košatijo, na mnoge pa spominjajo le še zapuščene razvaline, seveda niso le neme pričee nekdanjih časov, temveč tudi zgovoren odsev našega včerajšnjega in današnjega odnosa do kulturne dediščine. Delo, ki se ga je lotil Ivan Stopar, zato ni le

zanimivo, marveč tudi potrebno in za znanost dragoceno, saj marsikje omenja tudi stavbe, ki jih danes ni več, a žive še v spominu starejših ljudi; jutri pa ne te ljudi ne njihovih orumenelih fotografij ne bo več... Kakor se je namreč avtor ničlikokrat sam prepričal med svojimi raziskovalnimi potepi križem po Sloveniji, večina današnjih prebivalcev nekdanjih graščin in dvorcev sploh ne ve, kje domujejo, in ne da bi se tega zavedali, brezobzirno uničujejo veliko tiste dediščine, ki je ne bo več mogoče obnoviti.

Takšne ugotovitve so poglaviti razlogi za avtorjevo zaskrbljenost, če ne že kar zagrejenost, kot pravi, da je čas gradov, dvorcev in dvorov minil, naš pa jim ni znal dati cene. »Danes propadajo. Ko po dveh desetletjih dela gledam zajeti sveženj popisanih listov, ki naj v strnjeni obliki predstavijo to bogato dediščino, imam občutek, da sem pisal nekrolog. Marsikatera izmed stavb, ki se je ob mojem prvem obisku še košatila s svojo imenitnostjo, ima danes sesuto streho, omet odpada, v stenah zevajo razpoke... Nihče ne pomisli, da so v veliki večini delo naših ljudi, naših stavbarjev in rokodelcev, obenem pa integralni del naše krajine...«

V knjigi je z raznovrstnim slikovnim gradivom po abecednem zaporedju opisanih ali vsaj omenjenih kar 74 še danes stojećih oziroma že podrtih grajskih stavb v širši okolici Maribora in Ptujja. Izdajo je oblikoval Janez Suhadolc.

IZTOK ILICH

Poučen pogled nazaj

Slovenski literarni programi in manifesti, Mladinska knjiga, Ljubljana 1990, zbirka Kondor št. 256

Dandanes, ko smo priče nekulturni vojni med slovenskimi kulturniki, ki prihajajo prav domala vsa sredstva in se vsakdo opira na tista dejstva, ki so mu v prid, druga pa »pozabljajo«, si je še toliko prej treba vzeti malce časa za pogled v preteklost, saj utegnejo biti nekateri zgledi zelo poučni. Kadar namreč beseda nanese na slovenski literarni ali širši kulturni program ali manifest, po pogojnem refleksu seveda najprej pomislimo na znamenito Levstikovo Popotovanje iz Litije do Čateža. Nato se nemara domislimo še nekaterih Prešernovih verzov pa Stritarjevih in še zlasti radikalnih Cankarjevih zahtev, iz novejšega časa pa tudi zloglasnega postavljanja plotov idejne pravovernosti pri Zihertlu – O realizmu v literaturi, Logarju – Naloge našega tiska, ali Kranjcu – Za socialistično idejnost v naši kulturi. Vsemu temu so časovno še manj odmaknjeni ohojevci in katalogovci pa tudi ogorčen vzklik »Demokracija da – razkroj ne!«, s katerim so se njihovim in podobnim idejam postavile po robu pisateljske in druge »zdrave sile«. Toda vsa njihova prizadevanja, kljub realni moči, s katero je tedaj grozila edina stranka, niso mogla zatreti želje o postavljanju novih okvirov in idejnih ter estetskih kačipotov; za še bolj sveže vetrove so poskrbeli tako sodelavci Nove revije kot pripadniki Laibacha, Neue slowenische Kunst in drugih skupin.

Zbornik Slovenski literarni programi in manifesti s podnaslovom Fanfare in tihotapci je

pripravil ter svoj izbor vsestransko komentiral literarni zgodovinar in kritik Marjan Dolgan, med drugim znan tudi kot avtor še nekaterih podobnih tematskih antologij. Knjiga razkriva, da je bilo v preteklosti še veliko tovrstnih daljnosežnih poskusov, ki so imeli bolj ali manj močan odmev, saj sega od Trubarjevih programsko ubranih predgovorov h Katekizmu in Abecedniku ter odlomka iz Cerkovne ordnunge iz srede 16. stoletja do manifesta Kozmokinetičnega gledališča Rdeči pilot iz leta 1987.

Skratka, knjiga je kronološki izbor tistih spisov, ki po uredniškem prepričanju značilno označuje »vodilne literarne osebnosti, skupine, gibanja ali smeri; tistih, ki so bili najbolj vplivni, in tistih, ki so sicer ostali brez odmeva, a so značilni za svojo vrsto. Tako ne manjkajo niti izbrana besedila Frana Celestina in Antona Mahničja, Antona Podbevška in Edvarda Kocbeka, Srečka Kosovela in Tarasa Kermaunerja, Marka Svabiča in Iva Svetine. Večina starejših besedil je ponatisnjena v jezikovno posodobljeni obliki, in to je povedano pod vsakim posebej. Kjer je bilo nujno, so dodane tudi jezikovne opombe, ki pomagajo razumeti starinske besede, ali druga pojasnila. Pod vsakim spisom je navedena tudi njegova prva objava in morebitni ponatisi, čisto na koncu pa je dodana še bibliografija kot pomoč za nadaljnje raziskovanje ter nadvse zanimive snovi.

IZTOK ILICH

Tudi za bralne počasneže

Karolina Kolmanič: Srebrno kolo, Amalietti, Ljubljana 1990

Kam se vrta Srebrno kolo? Od časa do časa se zasuje v preteklost, na splošno pa se vrta na mestu. Kolmaničeva je spregovorila o otroškem svetu takoj in zdaj.

To ni samo mesto. Ubira korake tudi na podeželje, to pa v pripovedih za najmlajše ni zelo opazna značilnost. Srebrno kolo zavije tudi na vas in obvozi vsakodnevna opravila ljudi, ki se še niso zliči z betonom in asfaltom.

V zgodbi se izkaže, da je srebrno kolo le kromirano. Zbogom, lesk čistega srebra! Sijaj je nadomesten, vseeno pa lep. Ko mine nekaj pripetljajev in življenjske izkušnje trdoto svoje zakonitosti, zadobi celo varljivi blesk resnično zlahtnost.

Nekaj podobnega velja za kratko prozo Karoline Kolmaničeve, ki jo je namenila otrokom v svoji novi knjigi.

Ko jo prelistujemo, veliko obeta. Ko jo začnemo brati, se nam utrne misel, da vse skupaj ni nič posebnega. Ko jo preberemo, priznamo, da smo na nitko nabirali srebrna zrnca.

V tej knjigi (ci) avtorica ne blesti s kako novodobno poetiko pisanja za otroke, ampak preseže z izjemno popreproščeno pripovedjo, ob kateri utegnemo pomisliti: pravzaprav je pa vsakdo (lahko) pisatelj. To bi bilo res, če v pripovedih ne bi tičal neki vzgib in vzgon, ki jih požene iz to-zmorem-tudi-jaz v območje, kamor ne pridemo brez oblikovalskega daru.

Srebrno kolo se srebri tudi manj navdušenim in sposobnim bralcem prav zato, ker ostaja v mejah njihove dojemljivosti in ker so vse pripovedi kratke. Z njimi knjižničarjem in učiteljicam ne bo težko pridobiti tudi bralnih počasnežev. Tako ima knjiga nehoti še spodbudno vrednost. V eter se je to kolo odvrtilo že po radijskih valovih, zdaj pa, ko je učrkovano med platnicami, ima možnost, da se bralci večkrat popeljejo z njim. Med njimi je zanesljivo kdo, ki ga bo posvojil kot svojo najljubšo knjigo.

BERTA GOLOB

O režiserju Josephu Loseyu

Stojan Pelko: Joseph Losey, Kinotečni zvezki 32. Ljubljanski kinematografi, Ljubljana 1990

Ta ameriški režiser je ustvarjal v gledališču in pri filmu med letoma 1948 in 1984; zrežiral je 31 celovečernih filmov in si pridil mesto svojevrstnega filmskega ustvarjalca. Njegovi največji filmski dosežki spadajo v šestdeseta in sedemdeseta leta. Stojan Pelko se je lotil Loseya z najboljšimi značilnostmi. Svojo strukturalno analizo je oprl na troje filmov, tem pripisuje osrednje mesto, ni pa se ogibal primerjav z drugimi filmi ali z gledališčem. Oporišča je našel tudi pri Freudu, zlasti s povezavo z gonom smrti, kot se razodeva pri Loseyevih filmih, delno pri Lacanu, zelo blizu pa mu je Gilles Deleuze.

Pelko ugotavlja, da pri Loseyevem filmu junak praviloma na začetku vstopi v geografsko in časovno-zgodovinski prostor, toda takoj zatem se odpre samosvoj svet, bistveno drugačen od prejšnjega. V njem se prikrito ali neprikrto uveljavijo prvinski goni, kot so npr. posesivnost, ljubezen, smrt. Med dogajanjem pa se izkaže, da gon kot cilj osebnosti ni dosegljiv, celo pri identiteti osebnosti ne. Iz takšnih okoliščin rastejo dramske napetosti, se sprevržejo v nasprotja med osebami, tudi proti samemu sebi, posledica pa je smrt, tuja ali lastna.

Najprej je Pelko razčlenil Služabnika (1963, scenarij H. Pinterja po romanu Roberta Maughama je napisan lapidarno). V ospredje postavlja razmerje med slugo in gospodarjem, nazadnje pa se položaj oseb spremeni, preobrne. Vmes je več ni-

koli do konca razpoznavnih človeških okoliščin, psiholoških vzgibov; v vse to pa je premišljeno vitkana pesmica v dvojni različici in s pomensko premeno kot nekaj vzporednega; to se dogaja osebam, in se pesemsko strnjeno izrazi kot spoznanje. Zatem se Pelko posveti Skrivnostnemu obredu (1968). Bržčas ni filmskega ustvarjalca (morda Bunuela), ki bi se toliko posvetil ceremoniji kot sestavini civiliziranega sveta. Pelko je s smislom za poglavito osvetlil jedro tega filma. Vzajemna prevara je relacija med glavnima osebama, simbolni odredi pa so eno od Loseyevih izrazil. Tretji film, ki ga avtor obravnava, je Gospod Klein (1976). Ves film je dolgo, naporno odkrivanje neugotovljene osebe istega priimka in imena. Prikaz tega dogajanja je pri Loseyu – kot že prej – izrazito filmsko realiziran, in sicer v prekrivanju realnega, irealnega in abstraktnega. Čeprav je pri tem režiserju v ozadju njegova gledališka izkušnja (smisel za komorno), pa ostaja v svojih najboljših filmih, npr. pri Gospodu Kleinu, premišljen filmski ustvarjalec.

Avtor je ob koncu podal biografijo in filmologijo. Škoda, da med podatki ni navedel skržene vsebine vsaj pri glavnih filmih in tehniki (črno-belo), v kateri so filmi posneti. Povzetek je v francosko prevedel Narcisa Dembskij. Kinotečni zvezki, ki jih ureja Zorica Kurent, so znova potrdili svojo aktualnost.

I. G.

ZAVOD
REPUBLIKE
SLOVENIJE ZA
ŠOLSTVO

Knjige v pripravi

1. Slovestveni in kulturno-zgodovinski vodnik po Sloveniji – Gorenjska
2. Slovestveni in kulturno-zgodovinski vodnik po Sloveniji – Štajerska
3. Marusja Uhernik: Priprava na zaključni izpit iz nemškega jezika
4. Zbirka nalog za preizkus znanja ob vpisu v programe srednjega izobraževanja
5. Fanči Moljk: Vesela šola slovenščine
6. Alenka Skupek: Iskrice
7. Vika Zupan: Od igre in dela do znanja
8. Vika Slabe et al.: Skladnja
9. Vika Slabe et al.: Oblikoslovje z besedoslovjem in besedotvorjem
10. Silvo Kristan: Pogledi na zdajšnjo in prihodnjo šolsko športno vzgojo
11. Dušica Kunaver: Otroci – šola – starši
12. Boža Krakar-Vogel: Skice za književno didaktiko
13. Integrirani dnevi na razredni stopnji osnovne šole
14. B. Furlan: Jadransko morje – zbirka diapozitivov (4.500 din)
15. Katalog znanja za zaključni izpit iz fizike
16. Učni operativni smotri iz fizike

Knjige, predvidene za ponatis

1. Geografija – katalog znanja za zaključni izpit
2. A. Žerovnik: Igrajmo se, premagajmo težave (priročnik in vaje)

Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete

Skupno delo šolskih muzejev v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu, 1990

Novembra lani je izšla že 23. številka Zbornika, ki ga izdajajo šolski muzeji v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Med članki in razpravami sta dve slovenski. Prvi prispevek je prevod iz nemščine K pedagoškemu zgodovinopisju v Avstriji. Napisal ga je mag. dr. Helmut Engelbrecht z Dunaja. Predavanje je prebral aprila leta 1988 na posvetu ob 90-letnici Slovenskega šolskega muzeja in odprtju stalne razstave; je avtor Zgodovine avstrijskega izobraževalnega sistema, ki je izšla v petih zvezkih med leti 1982 in 1988.

Drugi slovenski prispevek je napisala dr. Renata Mejakova z Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Pod naslovom Prispevki k spoznavanju slovenske manjšine v Porabju opisuje spremembe madžarske družbe v letih od 1988 do 1990 in njihov vpliv na Slovence v Porabju. Piše o demografskih razmerah v Porabju, o slovenski manjšini, narodnostni politiki, vzgoji in izobraževanju v posameznih vrstah šol, o kulturnih gospodarskih razmerah ter povezovanju slovenske manjšine v Porabju z matičnim narodom.

Nenad Janković je napisal razpravo Pouk geografije in astronomije v srbskih osnovnih in srednjih šolah 19. stoletja. V njej opisuje tudi stanje srbskega šolstva v 19. stoletju, nadrobneje pa obravnava učne načrte, učbenike in metode pouka obeh predmetov.

Sledita krajša prispevka. Dr. Milivoj Čop piše o izobraževanju učiteljev in predmetnih učiteljev na Hrvaškem v obdobju revolucionarnega etatizma (1945–1950). Učitelje so izobraževali med vojno in takoj po njej v posebnih tečajih, nato pa na skrajšanih štiri letnih učiteljskih in dveh višjih pedagoških šolah. Prosvetno-kulturno dejavnost pedagoške akademije v Gospiću (1963–1977) razčlenjuje dr. Ante Bežen.

V rubriki Manjši prispevek gradivo opisuje Branko P. kongres slovenskega učiteljskega in prijateljev šolstva v Pragi 1908. Krešimir Pavić je ob članke o zgodovini šolstva v krovskih letnih šolskih poročilih in dopolnil bibliografijo Ivana Filipovića.

Mag. Dimitrije Hasanović spominja pokojnega Svetozar Gačića, direktorja pedagoškega muzeja iz Beograda, prof. Mladen Tancer iz Maribora obravnava Schreinerjev prispevek k razvoju slovenske pedagogike. Lani je namreč minilo let, odkar je eden največjih venskih pedagogov dr. Helmut Schreiner prevzel mesto ravnatelja mariborskega učiteljskega Delu je dodana tudi bibliografija Schreinerjevih pomembnih spisov in zapisov o njem.

V rubriki Iz dela šolsko-pedagoških muzejev je na prvem mestu fotokopija Žagarjevega planja, ki ga je letos prejel slovenski šolski muzej v Ljubljani. Sledijo poročila o razstavah so jih vsi trije muzeji pripravili v zadnjem letu.

Naslednja rubrika obsega ročila o pomembnejših jubilejih, znanstvenih srečanjih, svetih in mednarodnih simpozijih. Ocenjene so tudi knjige Sergeja Vrišerja Osnove metodologije, dr. Milivoja Čopa Rešitvo 1848–1918 in Pedagoška enciklopedija v srbohrvaščini.

V redni rubriki Bibliografija tokrat objavlja Bibliografije prispevkov s šolsko, narodno, brambno, izseljenko in manjško tematiko v Vestnikih in letnikih (Vestnikih) Družbe Cirila in Metoda 1887–1941. letna bibliografija bo objavila v posebni publikaciji. Sestavlja je mag. Andrej Vovko. Za omenjeni bibliografski popis nično precej nepregledno, in to velja tudi za bibliografijo del dr. Henrika Schreinerja.

T. H.

Nekoč prijaznejše mesto

Branko Korošec: Ljubljana skozi stoletja. Mladinska knjiga, Ljubljana 1991

Prostor sredi zamegljene in s smogom zasmrajene kotline, kjer leži današnja Ljubljana, je bil svoj čas bržkone prijaznejši kraj, saj je že več tisočletij tako rekoč nepretrgoma naseljena. Poleg tega je bilo ozemlje pod grajskim hribom in ob sotočju Save in Ljubljanice kot cestno križišče pomembna strateška točka in zato primeren kraj za graditev utrd. Predvsem v zadnjih dveh stoletjih se je Ljubljana razpočela vzdolž glavnih cest na vse štiri strani neba in daleč prerasla svoje nekoč z obzidji zaznamovane meje. Kljub naglemu razvoju, ki je zmeraj povezan s podiranjem in odstranjevanjem starega, pa se je do današnjih dni vendarle ohranilo dovolj zidov ali vsaj kamnov in drugih sledov preteklosti, ki arheologom in zgodovinarjem omogočajo rekonstruirati videz in razvoj mesta v posameznih obdobjih.

Njihova dogajanja so lahko tudi širše zanimiva, o čemer pričajo knjiga Ljubljana skozi stoletja – Mesto na načrtih, projektih in v stvarnosti. V uvodnem »navodilu za uporabo« se slikovite monografije je med drugim zapisano, da se ukvarja z zgodovinskim razvojem mesta in sicer tako, da se celostno posveča rasti in ureditvi Ljubljane, kakor ji je mogoče slediti s prikazom in razlagi najrazličnejših mestnih načrtov. »Takšna bo lahko služila za strokovno rabo, če bodo mestni načrtovalci povzeli iz nje staro resnico o živem in krhkem mestnem tkivu, na katerem je lahko vsaka »lepota operacija« zelo tvegana, pri vsakdanji rabi pa bo bralca vedno znova razve-

seljevala privlačna, barvita, miselna risba, kakršne najdemo na starih mestnih kartah.

Ta nevsakdanji sprehod skozi čas se začne v knjigi v meščanskem mostiščarskih naseljih, nato je nekaj več prostora namenjena rimski Emoni in še srednjeveški Ljubljani, kako jo skušali s svojimi risbami o Valvasor, Linhart, Kos in Benik. V nadaljevanju ni več to govor o rekonstrukcijah ne nje videza in strukture, saj se začnejo vrstiti slikovite produkcije fortifikacijskih, ugnističnih in drugih načrtov Ljubljane, od prvega znanega, Alinijevega utrjevalnega načrta leta 1586, prek znova neogibljivega Valvasorja, vestnega Florjanja pa Scherrerja, Foykerja in mana do Kocha, Fabianija, Benika in Ravnikarja; pred slednji trije so v zadnjih desetletjih vtisnili slovenski stolnici neizbrisani pečat, so kot arhitekti mesta niso niso karti firali, temveč so v širokih zahih spreminjali njegovo podlago.

Strokovno zasnovano, a nem poljudno napisano, je navsezadnje, tudi primerno sto za avtorjeve pogosto pripombe na račun polpreteklosti in zdajšnjega mestnega načrtovanja. Poglavito bogastvo monografije pa je seveda raznovrstna ilustrativna gradiva iz različnih zgodovinskih obdobjih je izdelala Milena Potok, knjigo pa je opremil Julijan klavčič.

IZTOK ILICH

Aktualna vprašanja književnega pouka (II)

JANKO KOS

Bolj vzgoja ali izobraževanje?

Pojasnevali, kakšen naj bo v književnem pouku delež enega ali drugega, je težko zaradi samih pojmov. V slovenščini imata »vzgoja« in »izobraževanje« sicer različen pomen, razmejitve med obojem pa ni jasna. Če bi verjeli etimologiji, bi vzgajati pomenilo »negovati tisto, kar se od znotraj samo razvija«; izobraževati pa »oblikovati od zunaj«, približno tako kot kipar »reže« kip. V današnji rabi mislimo z izobraževanjem na učenje znanja, – to je umsko opravilo in ne poseže globlje v osebnost, z vzgajanjem pa na globinsko oblikovanje osebnosti, njenega značaja, etosa in socialnega profila, to pa ni le umska dresura, temveč bolj stvar čustev, volje, morda celo instinktov.

Takšno razlikovanje je lahko podlaga tudi razmisleku o vlogi izobraževanja in vzgoje v književnem pouku, s pogojem seveda, da obojega ne ločimo prenatrsko. Obe besedi pomenita navsezadnje »oblikovanje«; kdaj se to dogaja »od zunaj« ali »od znotraj«, je težko reči; vemo tudi, da umskih sil v človeku ni mogoče ločiti od emotivnih in volitivnih, spoznavanja pa ne od vrednotenja. Zato si načelno ni mogoče predstavljati »čiste« izobraževanja ali vzgajanja; vsaka izobrazba – celo matematična – po svoje tudi vzgaja, sama vzgoja brez pridobivanja znanja spretnosti nekaj zelo praznega, abstraktnega, verjetno tudi neučinkovitega, saj bi običajna v megli lepih besed o vrednotah, ki naj bi si jih učenec privzgojil, ne da bi se pri tem kaj življenjskega naučil, ali pridobil.

Vse to velja seveda tudi za književni pouk. Morda zanj še bolj kot za nekatere druge šolske predmete, to pa zaradi narave besedne umetnosti. Ta že sama po sebi terja ne samo spoznavanje, razumevanje in razlaganje, temveč tudi doživljanje domišljjsko poustvarjanje in vrednotenje. Književni pouk mora zato zmeraj obseči takó izobraževanje kot vzgojo; eno ne gre brez drugega, vprašanje je samo, v kakšnem sorazmerju naj bosta, in pa, kaj naj bo njuna vsebina. Prav tu se začnejo problemi.

Jasno je vsaj to, da se mora tudi v književnem pouku vzgoja opirati na izobrazbeno pridobivanje znanja, izobraževanje pa na vrednostno vzgajanje. Težje je določiti medsebojni delež. Ta se verjetno spreminja od višjih razredov osemletke proti srednji šoli. Na osnovnošolski ravni mora biti vzgojnih sestavin gotovo več, v srednji šoli se njihov delež manjša; pa ne, da bi kar izginil, marveč tako, da se spoji z izobrazbenimi prvinami, deluje čim bolj skoznje; to pomeni, da mora učenčeva vrednostna usmeritev postajati zmeraj bolj umsko ozaveščena, ne samo doživljajska ali instinktivna. Toda to splošno pravilo bi ostalo precej negotovo, če ne bi natančnega premislili, kaj naj bo vsebina književnega izobraževanja in vzgajanja.

Izobraževanje pri književnem pouku zajema celo vrsto dejstev, pojmov in spretnosti, ki se jih mora učenec naučiti tako kot vsako drugo znanje. Pomembno je ravnovesje med tem znanjem. Brez učenja zgodovinskih dejstev, imen, letnic, periodizacijskih oznak

ne gre. Da pa ne bi ostal pouk pri memoriranju, takšnega znanja ne sme biti preveč, ga je treba dopolniti s spoznavanjem abstraktnih pojmov na temeljna literarna vprašanja, zvrsti in oblike, najboljše tako, da se ti pojmi sproti povezujejo z dejstvi. Učenje književnoteoričnih pojmov mora seveda potekati na primerni logično-problemski ravni, po možnosti v obliki kritičnega pretresa, ne kar v avtoritativni obliki toge teorije. Toda tu je še tretja, ne najmanj pomembna sestavina književne izobrazbe – učenje tehnik, metod, postopkov za analizo in interpretacijo književnih besedil. To področje je v današnjem književnem pouku najbolj zanemarjeno. Pogoj zanj je seveda ta, da učitelj obvlada razlagalne spretnosti in jih s svojim zgledom prenaša na dijake. Interpretiranje besedil ni mogoče prepustiti zgolj doživljanju, treba se ga je naučiti, in šele to je lahko podlaga tudi za »kulturno branje«, se pravi za branje, ki ni poljubno, površno in samó radovedno, ampak ustrezno naravi literarnih besedil.

Na vzgojni strani se razkrivajo drugačni problemi. Poglavitni je najbrž ta, ali naj bo književna vzgoja samó estetska ali tudi drugačna – etična, socialna, nacionalna in podobno. Nekateri učitelji pod vplivom modernih literarnih ideologij menijo, da je bistvena vrednota, ki naj jo književni pouk podaja dijakom, tako imenovana »literarnost«, ta pa je povečini jezikovna, slogovna, oblikovna, torej estetska; čez to naj vzgojnost ne seže. Tu je mogoč ugovor, da je takšno stališče sicer pripomoglo k večjemu upoštevanju estetskega v književnosti, a je na splošno napačno, ker je pač besedna umetnost večplastna, napolnjena ne samo z estetskimi, temveč še z drugimi prvinami, njihova vloga in pomnen sta pa od dela do dela drugačna. Zato bi bilo gotovo narobe, če bi vzgajanje ob književnosti omejevali samo na estetske stvari. Kaj takšnega bi bilo za dijaka pogosto nezanimivo in dolgočasno, saj je le pretirano terjati od mladostnika posebno zanimanje za slogovne, jezikovne ali še kar formalno-tehnične podrobnosti besedil. Sicer pa praksa sama pokaže, kje mora književna vzgoja seči še kam drugam. Obravnava Sofoklove Antigone ne more biti samo estetska; v delu se ponujajo vprašanja, ki terjajo etično, socialno in še kakšno drugo obravnavo. Podobno velja za razlago Brižinskih spomenikov, Krsta pri Savici ali Kozakove Afere – povsod se mora estetska vzgoja razširiti na dijakovo razgledanost po moralnih, nacionalnih, celo svetovnonazorskih vprašanjih; brez tega bi obravnava teh in drugih del ostala prazna, brez pike na i. Za takšno vzgajanje pa je potrebna seveda velika učiteljeva razgledanost, tudi zrelost v presoji sodobnega sveta in trdnost sodb o njegovih problemih. Vsega tega nihče med nami nima dovolj, zato je ta stran književnega pouka najtežja. Res pa je, da nam takšne težave lahko precej olajša čimbolj premišljeno povezovanje literarne zgodovine, teorije in interpretiranja. Toda to troje je že poseben problem književnega pouka.

iz prakse
za
prakso

Z igrarijami na potep čez oder

Kadar govorim na šolah učiteljem o kulturnem utripu šol, takoj čutim, ali moje besede zaživijo in so sprejete ali pa so sporočilo brez odmeva.

Kaj je živ kulturni utrip celotne šole, smo začeli na Osnovni šoli Vere Šlander v Polzeli, kjer smo bili 15. februarja s pisateljico Berto Golob gostje na njihovem kulturnem dnevu. Zasnovan je bil kot projekt za bralno značko z naslovom Sporočanje. Pri branju knjig so dali prednost delom pisateljice Berte Golobove.

Golobova jih je prevzela že prej, ko so spoznavali njeno slikanico Igrarije – besedne čarovnije in Jezikovne vozle. V razredu so ob Sporočanju v Pričjem logu in ob Živih besedah odkrivali, da dolgočasna slovnica lahko postane zabavna. Knjižničarski krožek je prebiral tudi njeno Srce ustvarja – roka piše. Letos jih je njena nova knjiga Šolske razglednice dokončno tako zamikala, da so sklenili pobliže spoznati to zanimivo in vedro pisateljico. Z zasnovano projekta za bralno značko so začeli že na začetku šolskega leta. Na razredni stopnji je delo steklo pri pouku, na predmetni pa pri dodatnem pouku. Iz dneva v dan so projekt bogatili z novimi spoznanji.

Zamisel za projekt je zasnovala zavzeta in delavna knjižničarka Valerija Pukl. Z njo je prežela svoje sodelavce v šoli in tekmovalce za bralno značko, ki jih je kar štiristo od vseh šeststo učencev. Res je morala sodelovati vsa šola, sicer ne bi mogli

pripraviti tako bogate razstave, zanimivega glasila in dveh različnih prireditev. V živahno ilustriranim glasilu se vrstijo pisma, šolske razglednice, utrinki iz dnevnikov, intervjuji, razmišljanja o ljubezni, prijateljstvu in miru, anekdote, uganke, besedne igrarije in jezikovni vozli.

Na prireditvi (kvizu) so značkarji na vsaki stopnji posebej v skupinah A in B preskušali svoje znanje iz sporočanja. Vmes so na odru peli, plesali, igrali in brali svoja besedila, tudi prevedena v angleščino. Voditeljici kviza sta dokazali, da mladim moramo zaupati, saj znajo prilagodljivo, domiselno in spretno voditi prireditev. Spet sem dobila potrdilo, da kulturni dan zaživi tam, kjer je nosilec projekta zagret, navdušen, poln idej in zna, pa vendar učinkovito na ves učiteljski zbor. Pridružiti se mu mora ravnatelj in mu vsestransko pomagati, učitelji pa ne smejo biti le opazovalci, temveč bolj ali manj tudi sodelovati z zamislili in delom.

Skratka – šola mora razumeti, da kulturni dan ni naloga in veselje le dveh, treh mentorjev in skupine učencev, ampak mora v ustvarjalnem utripu vzvalovati vsa šola. Ne dvomimo o novi, ustvarjalni šoli, v kateri se ubrano zlivata red in kultiviranost. Tu je. Ne povsod. Tu pa tam pa je in odpira vrata novemu (kulturnemu) utripu za današnji in jutrišnji čas.

MAGDA JUVAN

NA OSNOVNI ŠOLI TRNOVO

Pisma iz prvega razreda

Kaj ko bi otroci iz prvega razreda ob koncu prvega polletja svojim babicam, dedkom ali komurkoli napisali pismo: se v njem pohvalili, kaj so se že naučili, se pozanimali za njihovo počutje, jim poslali pozdrave? Pismo je eno od najlepših sporočil: ne preveč pretencično, sproščeno, naslovljeno na določeno osebo. Vem, da učenci prvega razreda samo za ročno stavnico nastavljajo kratke povedi, repisujejo s table ali pišejo po nareku. Ampak, kaj ko bi se stvari daj lotili nekoliko drugače?

Vedel sem, da so Viljenka, tako učiteljico iz prvega razreda, in osnovni šoli Trnovo vsi kličejo in njeni učenci sprejemljivi sta vsako spremembo, novost, preskus. Ko sem se začel z njo pogovarjati o tem, sva se začeli, da sva se oba hkrati domislila iste ideje. Tudi ona je že

premišljala, da bi končala polletje s pisanjem pisma. Želela je preveriti, koliko znajo otroci pisati in koliko se zmorejo pisno izražati. Čez dva dni so na moji pisalni mizi že ležale fotokopije otroških pisem.

Poglejmo si nekaj teh pisem:

DRAGA NONA!
RAD SE UČIM V ŠOLI, TUDI BEREM. UČIME VILJENKA.
LEP KOŠ POLJUBČKOV TI POŠILJA
MIHA

JUBA BABICA IN DEDEK!
PISEM VELIKO, SAMO GRDO, PRI MATEMATIKI MI GRE
LE BOLJE, NAJRAJE TELOVADIM. SOŠOLCI SO DOBRI.
UČIMO SE ŽE MALE TISKANE, AMPAK JAZ JIH NE PISEM
VELIKO. RAJŠI PISEM VELIKE TISKANE.
IVO

DRAGA DANICA!
V ŠOLI JE ZELO UREDU IN LEPO. VELIKO PISEM. ZELO
ZNAM. RASTKO NE ZNA BRAT.
POZDRAVLJATE
LUKA

DRAGA KATJA!
ALI SE IMAŠ LEPO? PRIDI VČASIH HMENI! NAŠA UČITELJICA JE REKLA DA SEM PRIDNA! NE MISLI DA SEM
VAŽIČKA.
ARIJANA

Ti spisi zelo ustrezajo prvotni zamisli, kaj naj bi bilo v šolarskih pismih. Pisma so prijazna, odkritostna. Zapisi so še kar pravilni, končna ločila večinoma prav postavljena. Nekateri stvari presegajo okvire lepega vedenja in pravopisa. Zasmeh slabšega običaja: »Rastko pa ne zna.« Svojevrstna združitev samohvale in upoštevanjem načela skromnosti: »Učiteljica je rekla, da sem pridna, pa ne misli, da sem va-

bi bilo treba tudi zamenjati besedni red: »Rad se učim v šoli. – V šoli se rad učim.« Rema, tj. nov podatek v stavku, mora biti na koncu stavka. In še kakšno napako bi lahko navedli. Pri tako majhnih otrocih se ne da vseh napak vnaprej preprečiti,

DRAGA OČKA! V LJUBLJANI SE IMAMO LEPO. UPAM, DA SE IMAŠ TUDI TI DOBRO V DALJINI IN MRZLI MOSKVI! ŠE DVAKRAT GREM SPAT IN PRIDEŠ.
SANJA

DRAGA BAKA! VOLIM TE! SRETNA SAM ŠTO DOLAZIM U PULU. ŠALJE TI PUNO POZDRAVA
SANDRA

DANICA! TUDI MALO PONAGAJAM V ŠOLI. POZDRAVI VILMO IN TINO. ALI VEŠ KATERO. UNO MAJČKENO TINO.
DRAGANE

DRAGA MATEJA IN SEVEDA TUDI TIBOR! KOMAJ CAKAM, DA BOSTA RODILA DOJENČKA IN DA BOM PRIŠLA K VAMA. ZATO VAMA POŠILJAM TO PISMO.
TALA

DRAGA VILJENKA! RATTE IMAM. SRCENDRHTI. URAM DA SE SLIŠIVA PO TELEFONU.
LEPPOZDRAV
IVI

Pri učencih prvega razreda so pričakovani zapisi po izgovoru, izpusti strešje, izpusti črk, zamenjave črk, obrnjeni s-j-i, težave z ločili. Presenetljive pa so priscrne izpovedi tega, česar je polno srce: tople misli na očeta v mrzli tujini, blagovnečič hrvaški pozdravi babici ob morju, zamotana, vendar prisrčna razmišljanja o dojenčku, naročila pozdravov za malo Tino, izpoved prve ljubezni z drhtenjem in hrepenenjem petkrat ali šestkrat starejši gospe. To lahko v šoli učenci vse premalo izražajo. Tudi v našem primeru so si to svobodo bolj ali manj vzeli. Ravno zaradi odmika od danih navodil pa so njihovi izdelki izvirni.

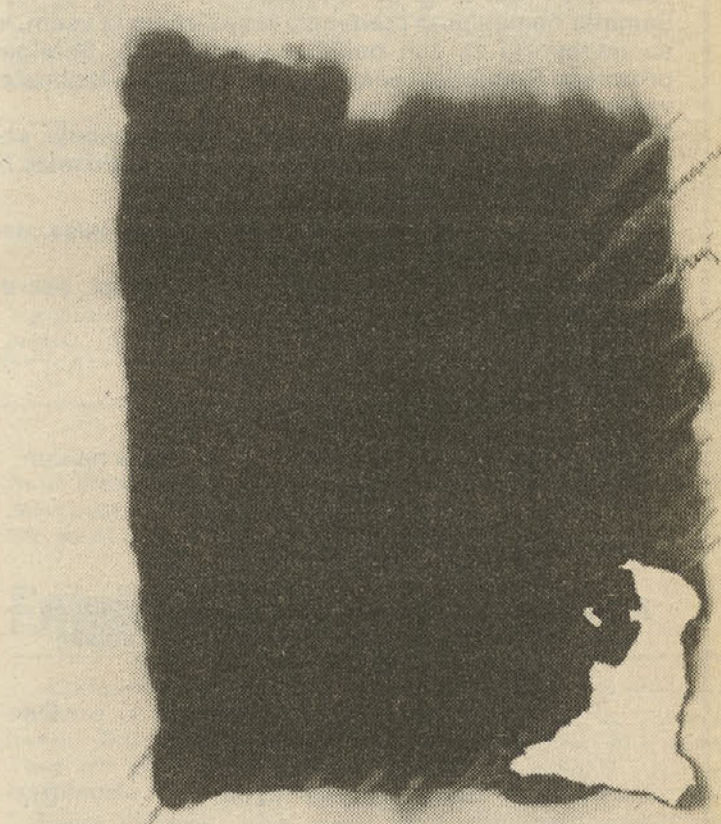
Preskus, kako učenci prvega razreda sestavijo pismo, je po mojem mnenju popolnoma uspel. Učenci so začutili, da to ni samo vaja zaradi vaje, ampak da

nekateri se pač pokažejo in jih je treba pozneje postopoma odpravljati.

Približno polovica otrok se je držalo dogovorjene tematike, drugi pa so pisali po svoji zamisli.

Še zmeraj pa ne vemo, kako bi sestavljali pisma učenci v drugih slovenskih prvih razredih. Sadovni pouka so veliko odvisni od odnosov v razredu. Vse naše učiteljice elementarke so sicer prijazne s svojimi učenci, toda takšna topla greda, v kakršni so Viljenkini otroci, je pa vendarle redkost.

FRANCE ŽAGAR

Brez naslova (iz cikla Dnevnik trenutka), 1990, saje na papirju

NAROČILNICA

PROSVETNI DELAVEC
61104 LJUBLJANA
Poljanski nasip 28

Naročam se na Prosvetnega delavca in prosim, da mi ga pošiljate na naslov:

Priimek in ime

Ulica in hišna številka

Poštna številka in kraj

Datum Podpis

sporočila

BONIKO d.o.o.
Verd 11,
61360 VRHNIKA

Gostilna BISTRA

Načrtujete izlet v Tehnični muzej BISTRA?

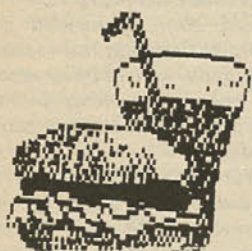
Obveščamo vas, da poleg muzeja lahko obiščete tudi gostilno BISTRA, v kateri se boste po ogledu muzeja lahko okrepčali s toplo malico ali kosilom po ugodni ceni.

V poletnem času se lahko osvežite na vrtu v senci kostanjev.

Za obiske izletniških skupin ponujamo še posebne ugodnosti.

Pokličite nas po telefonu 752 945.

Za vaše cenjeno naročilo se vam že vnaprej zahvaljujemo!

IZ STARIH LISTOV

Kako naj učitelj skrbi za zdravje šolskih otrok z ozirom na zakonite določbe

Jako umesno je, da šolska oblastva nadzorujejo zidanja šolskih poslopij in da so se izdala natančna določila o tej stvari, kajti učitelj bi našel po navadi gluha ušesa, ako bi hotel o tej stvari kaj predlagati... Kjer učitelj zapazi pri šolski stavbi nedostatk, in to mislim pri starih šolskih poslopijih, dolžan je delovati na to, da se kakor hitro mogoče odstrani. Istina je, da bode moral marsikako robato vtakniti v žep, ker ljudstvo se nekako trdovratno drži starega osebito glede tucih stvari, katere bi jim povzročale stroškov. Marsikdo bode sicer ugovarjal: Ako bodem delal občini stroške, ne bodem priljubljen pri občinstvu, jelo me bode sovražiti i.t.d. A tako bode govoril le bojazljivi kruhoborec, kateremu je le lastna koža v mari. Ko bi vsi tako ravnali, bila bi malone vsa šolska poslopja tako zanemarjena, kakor so žal nekateri in to nam učiteljem v sramoto. Tako bi morali ravnati vsi kolegi brez vsake bojazljivosti. Žal da se le premnogokrat dogodi, da naslednik podere, kar je prednik z vsem naporom sezidal, samo, da bi se občanom prikupil. Sramotno je to, pa istinito. Ne ustražimo se, da si se nam tu in tam očita, da se stavijo šolske palače, kajti ako bi to bila tudi resnica, to bi delali občini jedino radi svoje dece. Ne bojimo se nevolje, kajti tista se s časom poleže, posebno ako bomo delali vsi po jedino...

Učiteljski tovariš 1890 str. 293-294

Kratkočasnica

Učitelj: Povej mi, Anžek, ktere besedne plemena so v tem le stavku: »Kdor se pretepa in krade, ga zvežejo in kaznujejo«!
Učenec: »pretepa« in »kaznujejo« so občutljivi členki ali medmeti, »krade« je prisvojitnik, »zvežejo« pa vezni členek.

Učiteljski tovarš 1865 str. 94

SLOVENSKO DRUŠTVO PEDAGOGOV

Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana
tel. (061) 332-611 int. 343

SEMINAR O DIFERENCIACIJI POUKA V OSNOVNI ŠOLI

V letu 1990 smo imeli v slovenskem društvu pedagogov več razprav in tudi posvet, na katerem smo razčlenili različne poglede na diferenciacijo osnovne šole v teoriji ter poskuse naših osnovnih šol pri iskanju različnih oblik diferenciacije učnega dela. Že tedaj smo se odločili, da bomo v društvu nadaljevali strokovno delo na tem področju tako, da bi ga čimbolj približali razmeram naše šolske prakse. Da bi olajšali ta razvoj, organiziramo društvu dva seminarja, namenjena strokovno specializirani obravnavi učne diferenciacije **NA PREDMETNI STOPNJI OSNOVNE ŠOLE**, in sicer:

1. V petek in soboto, 19. in 20. aprila 1991

SEMINAR O DIFERENCIACIJI POUKA MATEMATIKE IN NARAVOSLOVJA

2. V petek in soboto, 17. in 18. maja 1991

SEMINAR O DIFERENCIACIJI POUKA JEZIKOV (slovenskega in tujih jezikov)

SEMINARJA BOSTA V POLJČAH PRI RADOVLJICI.

Namenjena sta predvsem učiteljem ustreznih predmetov (matematika, fizika, kemija, biologija ter slovenski jezik in tuji jeziki) pa tudi šolskim svetovalnim delavcem in ravnateljem tistih šol, ki nameravajo v naslednjem šolskem letu začeti ali nadaljevati diferenciacijo pouka. Vsebinsko bosta namenjena predvsem analizi, organizaciji in izpeljavi fleksibilne diferenciacije. Predstavljeni bodo tako teoretični pogledi kot praktični modeli. S tem namenom bomo k sodelovanju pritegnili strokovnjake iz Oddelka za pedagogiko Filozofske fakultete v Ljubljani, Pedagoške akademije v Ljubljani, Pedagoške fakultete v Mariboru, Zavoda RS za šolstvo ter osnovnih šol, ki so pri dozdajšnjem vpeljevanju učne diferenciacije dosegle pomembnejše uspehe. Z uglednimi gosti bomo pripravili tudi pogovor o nadaljnjem razvoju osnovnega šolstva na Slovenskem.

Prispevek za udeležbo na seminarju (kotizacija) znaša 900 din, če prihaja iz iste šole več udeležencev, je za drugega in vsakega naslednjega 600 din. Plačate jo na žiro račun Slovenskega društva pedagogov, št.: 50100-620-133 05-1017110-150568 s pripisom: seminar o diferenciaciji.

Naj še povemo, da je zdajšnja cena penziona v Poljčah 365 din.

ZA SEMINAR SE PRIJAVITE Z IZPOLNJENO PRIJAVNICO.

POIMENSKO PRIJAVNICE KANDIDATOV ZA SEMINAR Z DOKAZILOM O PLAČANEM PRISPEVKU POŠLJITE NA NASLOV DRUŠTVA: Slovensko društvo Pedagogov, Aškerčeva 12, Ljubljana, NAJKASNEJE DO 22. MARCA 1991. Prijavljenim kandidatom bomo poslali podrobni program seminarja, prejeli pa bodo tudi gradivo.

Predsednik SDP:
dr. ZDENKO MEDVEŠ

PRIJAVNICA ZA SEMINAR

Osnovna šola _____

Naslov _____

Za seminar SDP o Diferenciaciji pouka v osnovni šoli prijavljam tele kandidate:

A. Za seminar o diferenciaciji pouka matematike in naravoslovja, ki bo 19. in 20. aprila 1991:

1. _____

2. _____

3. _____

B. Za seminar o diferenciaciji pouka slovenskega in tujih jezikov, ki bo 17. in 18. maja 1991:

1. _____

2. _____

3. _____

Kotizacija je bila vplačana

– v znesku 900, 1500, 2100, din za prvi ter

– v znesku 900, 1500, 2100, din za drugi seminar.

Dokazilo o plačilu je priloženo.

Ravnatelj OŠ _____

V Sloveniji pripravljamo več sistemskih in vsebinskih sprememb osnovnega šolstva. Z njimi nameravamo neposredno seznaniti udeležence seminarja. V programu bodo predavatelji predstavili svoja najnovejša snovanja, razmišljanja, predloge in primerjave razmer pri nas in v tujini. Na srečanju bomo lahko dejavno sodelovali tudi drugi udeleženci.

Seminar namenjamo predvsem ravnateljem in vsem, ki so odgovorni za čim boljše osnovno šolo. Seminar priporoča Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

Delali bomo v tehle oblikah: poslušali predavanja, sodelovali na plenarni seji, razpravljali za okroglo mizo in sooblikovali delavnice.

Organizacijski odbor: Teja Valenčič, predsednica, Janez Bečaj, Lidija Magajna, Marja Strojina.

Organizator: Didakta, Radovljica, Rudi Zaman, sekretar seminarja.

PRIJAVA IN REGISTRACIJA

Kotizacija 1800,00 din (ali 200 DEM po tečaju na dan vplačila) nakažite na žiro račun št. 51540-601-16678

SDK, Radovljica.

Informacije: telefon (061) 332 036

Rok prijave in plačila kotizacije je 15. 3. 1991 na naslov: DIDAKTA, 64240 Radovljica, Kranjska cesta 13

Želim enoposteljno sobo

DA

Želim avobusni prevoz
Matulji–Opatija–Matulji

DA

Registracija udeležencev bo v recepciji hotela Adriatik, v sredo 20. 3. 1991 od 13.00 ure dalje.

Priimek _____

Ime _____

Organizacija _____

Ulica _____

Kraj _____

Telefon _____

Žig in podpis

Drugi republiški seminar

OSNOVNA ŠOLA NA SLOVENSKEM

Opatija, Hotel Adriatik, 20.–22. marca 1991

PROGRAM SEMINARJA

sreda, 20. 3. 1991	
Začetek seminarja	15.30
Sistemske spremembe osnovne šole na Slovenskem	15.45
dr. Peter Vencelj	
Tipi inovacij v osnovnih šolah	16.30
Dora Gobec	
odmor	17.15
Osnovna šola in razvoj otrokovih psihičnih potencialov	17.30
dr. Ludvik Horvat	
Sprejem vseh udeležencev v hotelu Adriatik	21.00
Pokrovitelj je Državna založba Slovenije d.d.	
Dejavnost kataloške šolske prodaje »MODRI JANEZ«	

četrtek, 21. 3. 1991	
Integracijska gibanja v razvitem svetu in pri nas	9.00
dr. Vinko Skalar	
Vloga učitelja v novih časih	9.45
Janez Svetina	
odmor	10.30
Socialnopsihološki vidik vodenja OŠ	10.45
mag. Janez Bečaj	
Proces uvajanja inovacij z metodologijo akcijskega raziskovanja	11.30
dr. Marija Skalar,	
mag. Teja Valenčič	
Otrokova samopodoba	12.15
Marja Strojina	
Perpektiva kataloške prodaje v slovenskih OŠ	15.00
mag. Janko Štokovič	
odmor	15.45
Delo v skupinah	16.00
do	18.30
Okrogla miza na temo: Ravnatelj v novi vlogi?	21.00
Sodelujejo: dr. Peter Vencelj,	
dr. Srečo Zakrajšek in drugi	

petek, 22. 3. 1991	
Vloga učitelja v otrokovi konstrukciji naravoslovnih spoznanj	8.00
dr. Darja Piciga	
Strokovni pogoji za notranjo prenojo OŠ na Slovenskem	8.45
Vlado Milekič	
odmor	9.30
Ravnatelj in raziskovalna dejavnost	10.00
dr. Edvard Kobal	
Poročila skupin	10.45
Sklep seminarja	13.00

TEME DELAVNIC

Povratna informacija učitelju po hospitaciji

dr. Ana Tomič

Kreativno pisanje

Milena Blažič

Strukturiranje učnih lističev za učenje branja in pisanja

Branka Jurišič

Samostojno delo

OŠ Majde Vrhovnik, OŠ Trnovo...

Nivojski pouk

OŠ Majde Vrhovnik, OŠ Trnovo...

Stili razmišljanja in spodbujanje ustvarjalnega sodelovanja

mag. Lidija Magajna

Zgodnje učenje jezikov

Herta Orešič

Ciljno načrtovanje in operativna priprava pouka

dr. Martin Kramar

V drugih delavnicah bomo razpravljali o temah plenarnih predavanj.

● V Opatijo lahko potujete z vlakom do Matulj in s posebnim avtobusom do hotela.

● Odhod vlaka iz Ljubljane je v sredo, 20. 3. 1991 ob 10.35. V Matuljah vas bo čakal avtobus.

● Odhod vlaka iz Matulj v petek, 22. 3. 1991 ob 15.37.

● Namestitev udeležencev seminarja bo v hotelu Adriatik v Opatiji.

● Število enoposteljnih sob je omejeno. Vljudno vas prosimo, da se odločite za dvoposteljno sobo.

● Cena polnega penziona v enoposteljni sobi je 72 DEM, v dvoposteljni sobi pa 48 DEM v dinarski protivrednosti na dan plačila.

ZE ZDAVNAJ SO VEDELI

Učitelju ni bilo nikdar lahko

Leta 1492 je Kolumb preplul ocean in našel Novi svet, prebivalce pa imenoval Indijance. Na potovanju po Ameriki nam je profesor zgodovine iz Santa Feja povedal tole anekdoto:

Nekoč so vprašali starega Indijanca, ali je njegov narod užaljen, ker so mu nadelo to ime. Odgovoril je: »Ali si predstavljate, kako bi se imenovali, če bi Kolumb iskal Deviške otoke?«

Kolumb je odkril Špancem prostrano, prelepo deželo. Dolga stoletja so Španci vladali in gospodovali nad velikim delom zemlja, ki pripada danes ZDA. New Mexico so ZDA pridobile leta 1848, kot država z vsemi dolžnostmi in pravicami pa se je Nova Mehika pridružila ZDA leta 1912. Razumljivo je, da je španski vpliv še danes močnejši v vsej Novi Mehiki. Vendar je čiste španske kulture, čiste španskega načina življenja malo.

El Rancho de las Golondrinas (Ranč lastovk) iz leta 1710 je danes muzej na prostem, namenjen turizmu in izobraževanju. To je spomin na tiste čase, ko je bil ranč izredno pomembna postaja na počivališče na dolgi trgovski poti med Mexico Cityjem in Santa Fejem. Iz 20. stoletja so se na kratek čas preselili na pravo špansko haciendo z močeno družinsko hišo, prostornimi vinogradi, sadovnjaki, mlino, mlatnico, barvarno, kovačnico, solo... Da, mala lesena hišica je prav tako, kot so bile naše enorazrednice še pred nedavnim. Sedeli smo na stolčkih in poslušali vodnika, ki nam je prebiral »opis dolžnosti« učitelja iz 19. stoletja, okrog leta 1870. Takrat je ranč pripadal ZDA in ameriška pravila so veljala tudi tu.

In kakšna so bila pravila za učitelja – državnega uslužbenca?

1. Učitelj mora vsak dan napolniti luči in očistiti dimnike.
2. Prinesti mora tudi vedro vode in posodo premoga.
3. Natančno mora pripraviti peresa. Prirezati jih mora tako, da bodo ustrezala vsakemu učencu.
4. Učitelji moškega spola lahko enkrat na teden obiščejo svojo izvoljenko, če pa redno

obiskujejo božjo službo, lahko vasujejo tudi dvakrat na teden.

5. Po desetih urah dela v razredu preživi učitelj ostali del dneva ob branju biblije in drugih koristnih knjig.

6. Učiteljice, ki se poročijo ali zaročijo svojemu stanu neprijetno, bodo odpustene.

7. Vsak učitelj mora pri vsaki plači določeno vsoto denarja shraniti za stare dni, da ne bo takrat v breme družbi.

8. Učitelj, ki kadi, pije alkoholne pijače in se brije v brivnici, je dvomljive vrednosti in poštenja.

9. Učitelju, ki pet let skrbno opravlja svoje dolžnosti, bo povišana plača za 25 centov na teden, če seveda to odobri zavod za šolstvo.

Se dobro, da imamo danes električno razsvetljavo, centralno kurjavo, kemične svinčnike in električne brivnike!

Ne samo učitelj, tudi učenci so imeli svoj kazenski zakonik:

1. Dečki in deklice, ki se igrajo skupaj – 4 udarce (s palico)
2. Pretepanje – 5 udarcev
3. Plezanje na drevo – 1 udarec
- za vsak čevljev (prek treh)
4. Laganje – 7 udarcev
5. Dajanje vzdovkov – 4 udarci
6. Preklinjanje v šoli – 8 udarcev
7. Dolgi nohti – 2 udarca
8. Za odgovor brez »Yes, Sir«, »No, sir« ali »Yea, Mam,« »No, Mam« – 2 udarca
9. Odhod iz šole brez dovoljenja – 4 udarce
10. Kdor se ne prikloni, kadar tujec vstopi v razred ali odide iz njega – 3 udarce.

Dobre volje smo zapustili ranč. Biti učitelj res ni bilo nikoli lahko!

NEVENKA SELIŠKAR

HONORARNA ZAPOSILITEV

PROFESORICO NEMŠČINE IN ANGLEŠČINE, staro do 30 let, zaposlimo honorarno.

Delo je v popoldanskem času, obsega pa jezikovne tečaje za odrasle in otroke v majhnih skupinah. Kasneje bo možnost za redno zaposlitev.

NIANSKA, d.o.o., Domžale, Cesta talcev 19.
Telefon (061) 711 004 int. 39 ali (061) 712 012.

skozi
okno

Evolucija

Včeraj mi je telefoniral po-
membni funkcionar z občine:

– Gospod ravnatelj, na tvojo šolo se bo prijavila Špela Strančnik. Veš, je končala pedagoško. Saj si imel razpis, a ne?

– Ja, imeli smo razpis za slovensščino, a nismo v zadregi. Ta novo smo kar sami vzgojili. Kaj nam je hodila v šolo, tudi na praktiki je bila pri nas, pa ustrežno dejavnost vodi že dve leti.

– A vaša učenka? Je to prav? Kako se pa piše? A, hči tistega Mihe iz opozicije? Počakaj, a si tudi ti iz opozicije? No, no, saj veš, da se hecam. Povej raje, kako gre v šoli.

– Kaj bi govoril. Saj poznaš naš šolski okoliš pa našo stoletno stavbo. Se sreča, da imamo dobre učitelje, ki se zanimajo bolj

za otroke kot za politiko.

– Ti si me malo zbedel, kaj? Včasih ste pa komunisti rekli, da je politika vse. Si pozabil? Pa res, kje je v službi tvoj rdeči sosed? Daj no, kdo ti bo pa verjel! Saj ni za v razred! Otroci imajo radi mlade. Špela pa je tako lepa punca. Poskusi jo, no, spraviti v službo, saj smo ja vam, ravnatelj, zaupali, da sprejemate kar sami ljudi v službo.

– Veš, naša deklica, ki smo jo vzgajali...
– Ti, oprosti, kličejo me. Veš, koliko dela imam! Samo to mi še povej, kdaj imaš reelekcijo. Aha, aha... Jasno, da bomo vse uredili. Ja, ja saj veš kdo imenuje ravnatelje!

VIKTOR

Obveznost po svetu

Pri obravnavi Osnutka zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o usmerjenem izobraževanju v Skupščini tedanje Izobraževalne skupnosti Slovenije in Skupščini RS so razpravljali zahtevali, naj se v 95. členu določi učna obveznost pedagoških delavcev. Zaradi občutljivosti tega vprašanja je Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo povabil k sodelovanju posebno delovno skupino, ki bi ponudila sprejemljivo in utemeljeno rešitev. Vabljeni so bili zastopniki Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, takratne Izobraževalne skupnosti Slovenije, Pedagoškega inštituta, in Zavoda SRS za šolstvo. Ker nam je bilo veliko od tega, da bi bile utemeljitve pri obravnavi sprememb in dopolnitve omenjenega zakona upoštevane, smo se vabilu odzvali vsi.

Za izhodišče predloga učiteljeve delovne obveznosti je skupina izdelala ekspertizo. V njej je preučila tedensko učno obveznost, delovno in letno obveznost učiteljev na srednjih šolah v devetnajstih deželah sveta. V tem delu prispevka smo zajeli dežele razvitega sveta in dežele v razvoju. Poleg izkušenj iz tujine je skupina preučila obremenitev učiteljev v srednjih šolah v nekaterih jugoslovanskih republikah in pokrajinah. Med te so bila zajeta tudi druga dela učiteljev, kot so konference, govorilne ure, strokovno izobraževanje, letne priprave, organizacijsko delo na šoli, mentorstvo, razredništvo, vodenje zbir in aktivov, organizacija proizvodnega dela, priprava in pregledi šolskih obveznosti, vodenje vaj, dopolnilni, dodatni, fakultativni pouk itn.

Razčlenitev učnih obremenitev učiteljev v svetu je pokazala, da se njihova tedenska učna obveznost zelo razlikuje. Te razlike so odvisne od makro- in mikroorganizacije pouka (npr. organizacije šole, organizacije delovnega tedna), različnega trajanja šolskega leta (od 180 do 295 dni), števila učnih dni v tednu (od 5 do 6 dni), obsega delovne obveznosti (tudi do 44 dni), vrste šole (nižje srednje, višje srednje šole, strokovne šole), vrste predmeta (praviloma imajo strokovni več ur) in vključevanje v učiteljeve dopolnilne vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

Na obseg tedenske učne obveznosti vplivajo različni dejavniki:

– splošna tedenska delovna obveznost zaposlenih, ta je v različnih deželah raznovrstna in znaša od 38 do 44 delovnih ur (npr. Norveška 37,5, Švica 39, Japonska 44);

– dolžina šolskega leta je različna, od 180 do 295 šolskih dni (npr. Irska 180 do 200, Indija 220, Portugalska 295 dni);

– različno število učnih dni v tednu: 5 do 6 dni (npr. Japonska 6 dni);

– različen obseg tedenske učne obveznosti učiteljev, od 15 do 30 ur (npr. najmanj Francija 15 do 20, Španija 15 do 21, nekdanja ZRN 23 do 28, Bangladeš 24 do 30 ur);

– različno trajanje učne ure, večnoma 45 ali 50, ponekod tudi 60 minut (Italija za nekatere predmete le 30 minut – npr. umetniške);

– vrste šole (nižje srednje šole, višje srednje šole, strokovne šole);

– vrste predmetov (za splošne se ponekod predvideva več, za strokovne manj, in tudi obrnjen);

– število predmetov (kjer imajo več predmetov, je obveznost praviloma manjša);

– povezovalne vzgojno-izobraževalne dejavnosti z dopolnilnimi ali drugimi dejavnostmi;

– odvisnost obveznosti od staža in starosti učiteljev (nekateri dežele upoštevajo z večanjem starosti in staža nižjo obveznost).

Različne rešitve učne obveznosti učiteljev v svetu, odvisne od navedenih dejavnikov, nam lahko pomagajo pri opredelitvi naše politike do učne obveznosti, ne pa tudi pri vzorčni določitvi našega normativa.

Predlog za reševanje učne obveznosti učiteljev

Na število tedenskih delovnih ur in učno obveznost učiteljev vpliva gospodarski razvoj dežele. Normalno je ob večji tedenski obveznosti zaposlenih v deželi večja tudi tedenska učna obveznost učiteljev. Ocena našega gospodarskega razvoja v primerjavi s svetom zahteva našo uvrstitev med dežele s srednje veliko delovno ali učno obveznostjo. Primerjava z razvitimi deželami, npr. takratno ZR Nemčijo, pa celo pokaže večjo obveznost od naše zdajšnje.

Določilo temeljnega normativa tedenske učne obveznosti bi moralo biti diferencirano – gibljivo, in ne dokončno zaokroženo. Diferenciacija bi morala upoštevati, da bi po-
učevanje več predmetov zmanjšalo celotno obveznost.

Mentorjem učiteljem začetnikom bi morali to obveznost zmanjšati – pomembni inovacijski prijemi v iz-
vajanju vzgojno-izobraževalnega procesa naj bi bili nagrajeni z zmanjšanjem obveznosti. Obveznost naj bi se zmanjšala tudi z večanjem staža in starosti.

Odločitev o sprejetju delovne obveznosti učiteljev v domačih razme-
rah ne more temeljiti na izkušnjah dognan-
jih tujih dežel, ki gospodarsko
zgodno napredujejo, temveč na
odločitvi o možnosti, koliko je naša
družba zmožna plačati izdatke za
vzgojo in izobraževanje. Navedena
dejstva in spoznanja ne bi smela biti
odvisna od dnevene politike in trenut-
nih denarnih zmogljivostih. Upošte-
vati pa je treba naš gospodarski polo-
žaj, v katerem ni mogoče uresničiti
celo bogatejše dežele spornih stan-
dardov.

TANJA ŠEME

Medla prihodnost

Srečen dan. Veselo doživeti. Kdaj smo veseli?

O tem razmišlja sedmošolci v današnjem spisu. Kmalu se bodo na listih pojavile njihove vesele izpovedi.

Andrej leži na mizi in z obema rokama pokriva list papirja.

Tiho, ne da bi motila druge učence, se bližaj zadnji klopi. »Le kaj je z Andrejem? Ali je že napisal? Naj bi raje še enkrat prebral, namesto da spi,« mu žugam v mislih.

»Ponoči naj misli na spanec, namesto da razmišlja o begu iz zavoda, pa bi zdaj lahko pisal,« razpredam pajčevinasto mrežo, v katero ga bom naslednji trenutek lahko ujela.

»Ali pa je bolan? Glej, da ne boš počela neumnosti!« mi nazadnje veli notranji glas, ko se vse bolj bližam Andrejevi klopi.

Skrivni žarki mojega očesa mi razodenejo, da je s fantom res nekaj narobe. Naj ga ogovorim? Kako naj se mu približam? Saj niso potrebne besede. Dovolj bo, če pogledam njegov list. Andrej še zmeraj leži, a ne nasprotuje mojemu branju. Ne pogleda me. Berem.

Prečrtan naslov. Žalosten dan, piše zraven.

»Kako? Ali zanj ni srečnega dneva? Ali je njegovo življenje res tako črno, brezizhodno? Kje je njegova svetla prihodnost?« me spreletavajo vprašanja, preden berem naprej.

... Zame ni več veselega dne, odkar mi je umrla mama... porušil se mi je svet... vsak dan mislim nanjo... kadar grem domov, najprej prižgem lučko na njenem grobu... vselej mislim le nanjo... Berem počasi. Preberem dvakrat.

»Tovarišica, zame ni več življenja... zame se je vse končalo... skoraj divje zakriči, vmes joka in si z rokavom briše solze, nato omaga in spet leži na klopi pogreznjen vase.

Pod rokami začutim drget telesa, krč, ki ga stresajo. Kako mu lahko pomagam, kako naj mu nevsiljivo ponudim iskro ljubeznivosti?

Razred miruje. Vsak vase je pogreznjen nad listom. Smrtna tišina je obvladala največje razgrajene šole. Misli vseh nas so združene z Andrejem in mu s skupnimi močmi vlivamo novo energijo za življenje. Mora preboleti svojo nesrečo. Mora. Potem bo spet lahko zaživel na novo.

VELIKA BRITANIJA

Z zaprtimi očmi do zaupanja

»Skupaj z osemdesetimi dijaki sem sedel na tleh telovadnice v Haileybury Collegeu blizu Hertforda,« pripoveduje novinar Donald McLeod, »in čakal, da se začne tečaj. Na njem naj bi se okrepili naša samozavest in sposobnost vodenja.«

Gospod Philip le Brocq, ki je vodil tečaj, je skupini šestnajst-
sedemdesetletnikov takoj na začetku povedal, da bodo morali tudi kaj tvegati in da bodo izpostavljeni novim in morda neprijetnim izkušnjam. Za začetek jih je prosil, naj si sezujejo čevlje in nogavice. Kmalu sta jih začela zapuščati običajna sramežljivost in odpor, ko so se razvrščali v pare, trojice in skupine in delali vaje, ki krepijo zaupanje. Z zaprtimi očmi so omahovali v roke drug drugega, pustili, da so jih sošolci nosili visoko nad glavami – videti je bilo celo dostojanstveno pojavo šolskega kaplana, ki se je dvigala proti nebu in se nedotaknjena vračala k zemlji – in kot deli živega stolpa previdno lovili ravnotežje na rame-nih tovarštev.

Dan se je končal z vrsto razpravljanj in improvizacij.

Težko je natanko reči, kaj pridobijo učenci od tej eklektični mešanici igre, skupinske dinamike in spodbudnih besed. Drži pa, da je haileybury ena tistih vse številnejših zasebnih šol, ki si vsako leto znova privoščijo le Brocqovo seanso, pa čeprav ni poceni. Gospod le Brocq je petindvajset let učil na Eastbourne Collegeu, kjer je režiral igre in musicale. Kot predstojnik je začel delati s starejšimi dijaki, odgovornimi za nadzor nad mlajšimi, da bi jih pripravil za različne situacije in odločitve, ki jim bodo morali biti kos. Uporabljal je dramsko improvizacijo. Namesto da bi z njimi razpravljali, kaj naj storijo, če koga zalotijo pri kaje-

zanimivosti

nju, so morali odigrati vloge tistih, ki se znajdejo v takem položaju. Obenem je poglobljaj svoje znanje o skupinski dinamiki. Leta 1988 se je odločil za svo-
bodni poklic.

V skupinah, s katerimi se ukvarja zdaj, obravnava kronične težave, ki se pojavljajo na šolah. Na primer: starejši učenci kadijo in pijejo. Kdo jih odkrije, komu poroča o tem in kaj napravijo, da bi to preprečili? Ali: eden od učiteljev preveč pije; to opazijo tako njegovi kolegi kot učenci. Ali pa starejši učenec izsiljuje mlajšega za hrano in denar. Kaj storiš?

V svojih tečajih si prizadeva zbuditi v mladih občutek za vodenje, samozavest in sporazumevanje. Ne trdi, da »proizvaja« vodenje, pa vendar se včasih pokažejo v ljudeh nepričakovane zmoglosti. Eden od njegovih ciljev je, da bi se zboljšali odnosi med učitelji in učenci. Zlasti rad bi prišel na državne šole, kjer se ti odnosi pogosto skrežijo na sovražnost in dlakocepstvo. Če nič drugega, pa je težava v pomanjkanju denarja. Žal. Kajti edini študentje na univerzi, ki kaj organizirajo, prihajajo iz zasebnih šol.

Najbolj dragocena priznanja pa so seveda tista, ki jih sliši iz ust »svojih« učencev. Eden od njih je dejal, da je bila zadnja ura dvodnevnega tečaja še posebno ganljiva. »Osupnila me je spoštljiva tišina, ki je spremljala govorjenje vsakega od nas. Še pred tridesetimi urami bi bil odziv popolnoma drugačen. Redkokdaj sem bil tako srečen in hkrati tako žalosten.« Neka mlajša deklica pa je rekla: »Veliko otrok vzame to preveč lahko, kot zabavo. Toda najpomembnejše je, da dobiš zaupanje v ljudi. Svojim prijateljem vendar moraš zaupati.«

Po Independentu, 15. 11. 1990
prevredla in priredila
JANA CEDILNIK

Temelj vsake države je izobraževanje njene mladine.

Diogenes

Skrivnost izobraževanja je v spoštovanju učenca.

Ralph Waldo Emerson

Babica je hotela, da imam dobro vzgojo in izobrazbo, zato me ni poslala v šolo.

Margaret Mead

»Kako malo vem o težavah svojih učencev,« premišlujem še dolgo potem. »To je le eden, koliko pa jih še potrebuje naše po-

moči, razumevanja in opogumljanja na poti v življenje?« se sprašujem.

FRANCKA ŽUMER

Entelektualka

»Kakšne cene! Dvajset dek ementalerca in žemlja, dvajset dinarjev. Tale volna – petdeset. Vzela sem jo, ker imama rada emajlirano.«

France v brado: »Kaj ima v mislih ta »ementalerca« z emajlirano volno?«

»Najbrž mielirano.«
»Večkrat premišljam, kaj počne Milena na roditeljskih sestankih. Saj nas vse smeši...«

France se takoj znajde: »O, izvoli, svakinja je na roditeljskih sestankih zbrala precej njenih »cvet«.

Staršem je učeno razlagala, da so predmeti v koleraciji; poslušalcem se je pohvalila, da je med študijem delala eksperte, ki bi bili koristni tudi za učence. Z otrokom da je treba delati individuvalno. Pripovedovala je o slabih vzgojnih vplivih, pri katerih vodi spornografija, le-ta je zelo slaba respiracija za zdrav razvoj. Pohvalila se je, da je eden od učencev naše šole izdelal protitip nekega stroja, da je na šoli

tudi nekaj drugih, športnih šampinjonov itn. Da ne govorim o sporu z učenecem, ki je njeno protiplazmo popravil v protoplazmi zatega ga je skušala zavrniti z analogijami: protislovje, proti...«

»Nehaj, nehaj! Saj bi umrla od smeha, če me ne bi bilo sram za šolo. Nekdo bi Mileni moral reči, naj se tujkam raje ogiba, če jih ne zna uporabljati.«

To je »uspešno« opravila ravnateljica.

»Kot entelektualka vendar moram uporabljati tudi učene besede. Naj se vidi, da sem študirala.«

France, mrmraje: »Da ti razložim »entelektualko«; EN TELE TU, brez Alko.«

Glasnega smeha ni bilo moč zadržati. Zato se je Milena očita-
joče pojela:

»Dotalno neresni ste! Začela bom z avdience, kolikorkrat se smejete ob resnih stvareh.«

No vidite, da je pomagalo.

MARJA VRTNAR

PRESAD

naravni
motni jabolčni sok

Brez škropljenja zraslo sem
Iz narave kmečke, zdrave.
Okusa plemenitega, sorte sem
izbrane.
Sok iz mene v Presadu iztisnili,
Otrokom brez sladkorja natočili,
Kozarec sonca, zdravja ponudili.

100% pristen
brez sladkorja

ELEKTROMECHANIKA
JELOVŠEK ☎ (061) 752-782
Drenov grič 159, 61360 VRHNIKA

POPRAVLJA IN SERVISIRA VSE VRSTE

- grafoskopov
- diaproskopov
- episkopov
- mikročitalcev
- kinoprojektorjev 8, 16, 35 mm
- ojačevalnih naprav
- magnetofonov
- gramofonov
- radiokasetofonov
- avtomobilskih radio aparatov
- manjših gospodinskih strojkov

IZDELUJEMO:

- ojačevalne naprave moči 30 W, 60 W, 120 W, 240 W, 400 W
- zvočne bokse moči 40 W, 80 W, 150 W, po naročilu tudi večjih moči z vgrajenimi domačimi ali tujimi zvočniki
- ojačevalne naprave z vgrajenim radiokasetofonom s 100 W izhodom, primerne za ozvočenje tovarniških hal, šol, dvoran in podobno
- mixerje – možnost priključitve 8 ali več mikrofонов
- mixerje za disco klube

VGRAJUJEMO RADIOAPARATE V AVTOMOBILE

IZDELUJEMO ELEKTRONSKA VEZJA

MONTIRAMO IN VZDRŽUJEMO OZVOČENJA

SVETUJEMO PRI DELU Z AV SREDSTVI

VGRAJUJEMO ORIGINALNE REZERVNE DELE

NA ZALOGI IMAMO VEČ VRST PROJEKCIJSKIH ŽARNIC

SVETUJEMO PRI OPREMLJANJU ŠOL IN KABINETOV Z AV SREDSTVI

Za vse informacije in pojasnila pokličite dopoldan od 8.00 – 10.00
 in popoldan od 16.00 – 18.00 na telefon: (061) 752-782

Iskra, Vega, Liesegang, Meopta, El, RIZ, Grundig, Philips,
 Montarbo, Dinacord, RCF

LJUBLJANA

Pouk na snegu

Letošnja zima je bila tudi pri nas, v predmestju Ljubljane, bela in sončna. Zunaj sneg, sonce, mi pa v učilnici! Kaj ko bi imeli uro spoznavanja narave in družbe, likovne vzgoje in matematike na snegu?

Pri spoznavanju narave in družbe v tretjem razredu začenjamo temo Narava in človek. Na travnikih, pokritih s snegom, ponavljamo, kaj je odtis, prepoznavamo živalske sledi in se o tem pogovarjamo. Čutimo sonce, ki kljub speči naravi toplo greje, opazujemo drevesne veje, ki se otresajo oklepa iz ivja.

Naslednji dan, zadnjo uro, nas sonce spet zvabi v naravo. Likovna vzgoja v naravi? Zakaj pa ne? Otroci puščajo v snegu odtise, izbirajo prostor za svojo snežno risbo na beli jasi. Nastajajo podobe živali, rastlin, sonca. Oblikujejo snežake, igluje, mostove in gradove. Nihče ne vprašuje, ali bo izdelek ocenjen. To se dogaja samo v razredu, tukaj pa brez te zunanje motivacije hitijo ustvarjati. Matematika. Začenjamo temo telo. Iz papirja izdelujemo modele kvadra, kocke in valja. Kaj pa kroga? Bi lahko poiskali izvirno rešitev? Na zasneženem igrišču izdelamo vsak svojo kepo. Katera je lepša, večja, bolj okrogla? Matematike še ni konec. Postavimo se v vrsto in vsak zalupa svojo kepo čim dlje. Ugotovljamo dolžino korakov, le-te štejejo in računamo razdalje, razlike med njimi. Otroci spoznavajo, da je tudi matematika lahko zanimiva.

CILKA URANKAR

IZ STARIH LISTOV

Iz šole

Učitelj obravnava berilo druge čitanke: *Spodobno se obnašaj. V taistem je stavek: Kada kdo imeniten pride k tebi v hišo, pozdravi ga ter ponudi mu sedež. Kadar odhaja, spremi ga, in če je zvečer, posveti mu tudi.* Ko je vso stvar dobro razložil, hotel se je prepričati, koliko so si otroci zapomnili, pokliče slednji učence ter mu pravi: *»Mati in oče sta šla z doma; sam si doma. Pri oknu sediš in vidiš, da pridejo proti hiši po stezi g. župnik. Povej nam sedaj Ti, kaj bi naredil?«* Učenec (po kratkem premisleku): *»Skril bi se!«* Učiteljski tovariš 1892, str. 180

ŠOLSKI PROGRAMI LJUBLJANSKIH KINEMATOGRAFOV

VRTCI IN NIŽJA STOPNJA OSNOVNE ŠOLE

1. Junaki risanih filmov (kratke ameriške risanke)
2. Ti loviš! (slovenska otroška komedija)
3. Svet, ki izginja (srbski dokumentarni film)
4. Mišek, veliki detektiv (ameriška risanka)
5. Čarovnikov klobuk (hrvaška risanka)
6. Mala sirena (ameriška risanka)
7. Pepelka (ameriška risanka) od 1. 4. 1991

PREDMETNA STOPNJA OSNOVNE ŠOLE

1. To so gadi (slovenska komedija)
2. Ogenj in led (ameriška športna komedija)
3. Nasvidenje, otroci (francoska mladinska drama)
4. Mikrokozmos (ameriška znanstvenofantastična komedija)
5. Vozniško dovoljenje (ameriška mladinska komedija)

SREDNJE ŠOLE

1. Nasvidenje otroci (francoska mladinska drama)
2. Ples v dežju (slovenska mladinska drama)
3. Maska (ameriška mladinska drama)
4. Šofer gospodične Daisy (ameriška melodrama)
5. Henrik V. (angleška zgodovinska drama)

TI LOVIŠ

Slovenski film, režija: France Kosmač, 1961, otroški, igrajo: Jure in Nataša Remškar, Japac Jakopin, Velemir Gjurić

Po letu 1951, ko je dobil film Kekec Srebrnega leva na festivalu v Benetkah, ni bilo do filma TI LOVIŠ (v sicer skromni slovenski produkciji) pravega otroškega filma.

France Kosmač, sicer tudi znani pisatelj in publicist, in Ciril Kosmač kot pisec dialogov pa sta s tem filmom pretrgala mrtvilo in otrokom ponudila zabaven film. Poleg tega sta prvič predstavila glavnega junaka, naslednjega Kekca, Velemirja Gjurića.

SVET, KI IZGINJA

Srbski dokumentarni film, režija Peter Lalović, 1988

Lalović je specializiran režiser dokumentarnih filmov o živalih. Toda njegovi filmi ne predstavljajo le poljudnoznanstvene upodobitve narave, ampak z mojstrsko kamero, režijo, glasbo in komentarjem prikazujejo živalski svet v simboličnih razsežnostih: harmonija, idila, zvestoba na eni strani, na drugi pa boj za obstanek, rivalstvo, krutost kot temeljni naravni »zakoni«.

ČAROVNIKOV KLOBUK

Hrvaška risanka, režija Milan Blažeković, 1990 (nadaljevanje risanke Čudoviti gozd)

Globoko v Čudežnem gozdu, polnem cvetja in miru, živijo njegovi stanovalci v prijateljstvu in sreči. Mali čarovnik Palčka jim s svojim hokuspokusi pomaga pri vsakdanjih težavah. Toda daleč stran, v carstvu večnega ledu in zime, so se ledeniki premaknili proti Čudežnemu gozdu in njihov zli vladar ga namerava zavzeti. Toda Palčka skupaj s prijatelji pokliče na pomoč zmaja Ferdinanda...

Milan Blažeković je večkratni nagradjenec s svetovnih filmskih festivalov. Njegov največji uspeh je bila prav režija filma Čudoviti gozd (hrvaško-ameriška koprodukcija). Risba, animacija, zgodba, glasba in druga izrazna sredstva so uporabljena tako, da je zadovoljil tudi ameriške otroke.

TO SO GADI

Slovenski film, režija: Jože Bevc, 1977, komedija, igrajo: Bert Sotlar, Dare Valič, Majda Potokar, Boris Cavazza, Radko Polič, Jože Horvat idr.

Jože Bevc je edini filmski komik na Slovenskem. Njegov bogati opus kratkih filmskih komedij, v katerih je bil režiser, scenarist, kamerman in igralec, so v zgodovini slovenskega filma pravo odkritje.

To so gadi, njegov »pozni« celovečerec, pa je presenetil vse, od filmske kritike do gledalcev, ki so trumoma polnili slovenske kinodvorane: njegovega rekordnega obiska niso mogli potolči niti najslavnejši ameriški filmi s svojimi zvezdami.

Sicer pa se v Gadih predstavi prava zvezdniška plejada slovenskega odra in filma.

OGENJ IN LED (Fire and Ice)

Ameriška športna komedija, režija (ter scenarij in fotografija): Willy Bogner, 1985, igrajo: John Eaves, Suzy Chaffee, Steve Link

Willy Bogner je bil znan kot človek, ki je v znamenitih filmih o Jamesu Bondu smučal namesto glavnega junaka. Poleg kaskaderstva pa je bil tudi svetovni prvak v smuku.

Tokrat je svoje izkušnje združil v filmu, v katerem nam pokaže, da je lahko tudi smučanje svojevrstna estetika. Film poleg številnih in domala neverjetnih smučarskih akrobacij odlikuje tudi sodobna glasba (spisal jo je oskarjevec Harold Faltermayer) ter zabavna ljubezenska zgodba. Ogenj in led je posnet brez trikov, saj v njem nastopajo številni prvaki v akrobatskem smučanju (tudi Eaves in Chaffee).

NASVIDENJE, OTROCI

Francoski film, režija Louis Malle, 1987, mladinska drama, igrajo: Gaspard Manesse, Raphael Feito, Bonert Henriot

Louis Malle je eden največjih predstavnikov evropskega avtorskega filma. Leta 1987 je ponovno zabeleži s filmom Nasvidenje, otroci, z ganljivo in skoraj povsem avtobiografsko dramo, ki se odvija v provincionalnem katoliškem internatu v zadnjih mesecih druge svetovne vojne. Film je prepričljiva kronika neke mladosti, zaznamovane s krutim dogodkom, ko Gestapo nasilno poseže v internatsko življenje, ujame duhovnika in tri židovske otroke. Zgodba je nastala na podlagi resničnih dogodkov – spominov, ki so preganjali Malla od otroštva. Film odlikujejo prepričljive scene, ki dramatizirajo ironijo in kontradiktornost tega časa.

MIKROKOZMOS

Ameriški znanstvenofantastični film, režija Joe Dante, 1987, igrajo: Dennis Quaid, Martin Short, Meg Ryan, Delo Joeja Danteja, ki prihaja iz produkcijske hiše Amblin Entertainment, torej od Stevena Spielberga, je zabaven film, ki spretno kombinira elemente komedije, znanstvene fantastike in napete akcije. To je zgodba o obupanem človeku, ki se je prijavil za tajni vladni program »miniaturizacije«. Potem ko ga pomanjšajo, pa ga namesto v poskusnega zajca vbrizgajo v telo nekega uslužbenca v veleblagovnici... S tem pa se seveda začne prava zmešnjava.

VOZNIŠKO DOVLJENJE

Ameriški film, režija: Greg Breeman, 1988, komedija, igrajo: Corey Haim, Carol Kane

Razgibana filmska pripoved o tem, kako obrzdati mladostno zagnanost, ki prekipeva od prepričanja, da s 16. letom starosti dosežemo zrelost, da smo torej že odrasli. Junaki filma morajo spoznati, da voziško dovoljenje vendarle še ni dovolj za samostojno življenje. O tem jih ne poučijo zgolj vožnje, polne vragolij, po mestnih ulicah, temveč tudi ljubezenske dogodivščine.

Film je bil med mladino zelo priljubljen, saj je eden izmed najboljših izdelkov med modnimi filmi za mladino, ki so preplavili ameriško proizvodnjo v osemdesetih letih.

PLES V DEŽJU

Slovenski film, režija Boštjan Hladnik, 1961, poetična drma, igrajo: Duša Počkaj, Miha Baloh, Jože Zupan. Hladnikov film je veljal tedaj, ko je nastal, za sodobno delo, toda sodobnost ne pomeni le aktualnosti, ki je prevladovala v takratni slovenski filmski proizvodnji. Ples v dežju je bil prvi film, ki se je, čeprav posredno, odzval na »novi val« evropskega filma. Ali kot je film ocenil pisatelj Vitomil Zupan: »Pozornost je s socialnega področja popolnoma preusmeril na obliko, na stil, na izraz... močne prvne sentimentalizma itn. tega avtonomnega sveta forme vendar niso toliko reformirale, da bi ga onemogočile.« Skratka: to je poetičen film, ki ga še posebej odlikuje izvrstna igra Duše Počkajeve.

MASKA

Ameriški film, režija Peter Bogdanovich, 1988, družinska drama, igra Cher

Peter Bogdanovich, ameriški režiser, scenarist, producent in filmski publicist je v 70. letih zbudil izjemno zanimanje s filmom Zadnja kinopredstava. Nostalgčni zgodbi o provincionalnem teksaskem mestecu so kritiki pripisovali veliko umetniško vrednost. Po daljši seriji komercialno uspešnih filmov leta 1984 posname Masko. Ta je eden redkih filmov o človeški toplini in humanosti. Temelji na resnični zgodbi, govori pa o 16-letnem dečku, ki zbolí za redko in neozdravljivo boleznijo, zaradi katere ima popačen obraz. Dečku prinaša velike težave v komuniciranju z ljudmi. Cher, znana pevka in igralka, je bila za vlogo matere v Maski nagrajena na canskem filmskem festivalu z največjo nagrado za glavno žensko vlogo.

NOVI PROGRAM: VRTCI IN NIŽJA STOPNJA OSNOVNE ŠOLE

MALA SIRENA (THE LITTLE MERMAID)

Ameriška risanka, režija: John Musker, Ron Clements, 1989, po pravljici H. C. Andersena

Mala sirena, princesa Ariel, živi v podvodnem dvorcu svojega očeta, kralja morja Tritona. Toda želi si živeti na kopnem... Kljub očetovi prepovedi se s pomočjo čarovnice Ursule odpravi na kopno, in tam se v njo zaljubi mali princ. Mala sirena je ena najboljših Disneyevih risank, za glasbo in izviren song pa je prejela dva oskarja.

PEPELKA (CINDERELLA)

Ameriška risanka (Walt Disney), režija: Wilfred Jackson, Hamilton Luske, Clyde Geronimi

Mlada Pepelka poslušna dela v hiši svoje mame in njenih zlih hčera. V princuvi palači pa pripravlja ples, tega pa se Pepelka verjetno ne bo mogla udeležiti...

NOVA KOPIJA PRILJUBLJENE PRAVLJIČNE RISANKE. Od 1. 4. 1991.

NOVI PROGRAM: SREDNJE ŠOLE

ŠOFER GOSPODIČNE DAISY (DRIVING MISS DAISY)

Ameriški film, režija: Bruce Beresford, 1989, melodrama, igrajo: Morgan Freeman, Jessica Tandy

Alfred Uhry je scenarij za film ŠOFER GOSPODIČNE DAISY napisal po svojem delu leta 1987, ko je prejel Pulitzerjevo nagrado. Zgodba pripoveduje o spremenjenih odnosih med belci in črnci v obdobju med letom 1948 in 1973. To se kaže tudi v odnosu med židovsko vdovo in njenim zvestim šoferjem. FILM JE PREJEL ŠTIRI OSKARJE.

HENRIK V (HENRY V)

Angleški film, režija in glavna vloga: Kenneth Branagh, zgodovinska drama, 1989

Leta 1415 Canterburyški nadškof prepriča angleškega kralja Henrika V., da mu pripada tudi francoski prestol. Henrik zbere vojsko za invazijo in pošlje ultimatum francoskemu dvoru...

ODLIČNA PRIREDBA SHAKESPEAROVEGA DELA JE PREJELA OSKARJA ZA KOSTUMOGRAFIJO IN DVE ODLIČNI EVROPSKI FILMSKI NAGRADI.

Prosimo za objavo prostih del in nalog v Prosvetnem delavcu v naslednjem besedilu:

Svet

OSNOVNE ŠOLE SAVO Kladnik SEVNICA

razpisuje dela in naloge

- RAVNATELJA

Pogoji:

- izpolnjevanje določil iz 89. člena ZOŠ
- pedagoška izobrazba
- najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu.

Ravnatelj bomo imenovali za štiri leta; lahko je imenovan tudi ponovno

Nastop dela po dogovoru.

Pisne prijave z dokazili pošljite v 15 dneh po objavi razpisni komisiji Osnovne šole Slavko Kladnik Sevnica, Trg svobode 42.

O izidu razpisa bomo kandidate obvestili najpozneje v 30 dneh.